123
ikon pražské moderní architektury

Patrik Líbal

ARCHI
TECTURE
WEEK

PRA HA
PRA GUE
PRA GA
PRA G

Výstavní síň Mánes
Otakar Novotný, 1927 – 1930
Foto: Vladimír Šlapeta

„Město vidím krásné…," tak by šel parafrázovat počátek slavné věštby kněžny Libuše, pokud by se týkal architektury české metropole. Nelze pominout fakt, že se toto historické město původně rozkládalo mezi Petřínem, Opyší, tedy místem, kde stojí Pražský hrad, Letnou, Vítkovem, Šibeničním vrchem, Vinohradským návrším a Vyšehradem, tedy pod sedmi pahorky. Tím se nejen kulturním významem, ale i geografickou podobou blíží věčnému městu – Římu. Hlavní stopu v Praze zanechaly slohy od románské doby po současnost, ale za architekturu světové úrovně lze označit stavby gotické, vrcholně barokní a bezesporu také některé z 20. století.

Nástup české moderní architektury souvisel s mimořádnou kulturní úrovní podunajské monarchie, neboť na vídeňské Akademii výtvarných umění studovalo, především u Otto Wagnera, mnoho budoucích slavných architektů a představitelů moderny, pocházejících z českých zemí. U příležitosti 150. výročí narození Wagnerova žáka Jana Kotěry uspořádala společnost Architecture Week Praha roku 2021 v Jízdárně Pražského hradu výstavní projekt „Česká moderní architektura od secese k dnešku", jejíž část se věnovala Praze. Právě na výstavu „Pražská moderní architektura" navazuje tato kniha, jejímž cílem není představit jen kvalitní tvorbu, ale především typologickou pestrost. Publikace uvádí jednotlivé vily, obytné domy, zahradní města, kulturní stánky, školní, administrativní a obchodní budovy, industriální stavby a pochopitelně též sakrální architekturu.

Ukazuje pražské stavitelství počínaje secesí a pokračuje přes modernu, kubismus, rondokubismus, funkcionalismus k modernímu klasicismu. Po válce a období tzv. socialistického realismu nastupuje bruselský styl, navracející českou architekturu do světového kontextu. Dokonce i v „temných" sedmdesátých a osmdesátých letech vzniklo několik kvalitních staveb, ale zásadní zlom představoval rok 1989, neboť tehdy se obnovila architektonická kultura a začaly zde výrazněji působit i zahraniční tvůrci.

Realizace z posledních desetiletí 20. století a počátku 21. století ukazují, že v české metropoli stále projektují nadaní architekti. Z novější doby jsou představeny proslulé i méně známé kanceláře, některé se však do výběru nedostaly. Například ateliér re:architekti zatím v Praze navrhl „jen" rozšíření lodžií panelového domu v Hostivaři a projektuje školu v Uhříněvsi a školku Červený vrch, ale lze doufat, že se na podobě hlavního města v budoucnu podepíše mnohem výrazněji.

Praha se přes všechny krize stále rozvíjela, rozvíjí a bude rozvíjet. Tento rozvoj musí respektovat památkovou podstatu historického města a také brát ohled na životní prostředí. Přesto, nebo spíše právě proto lze očekávat, že metropoli bude stále obohacovat ohleduplná, ale zároveň pozoruhodná architektura.

Patrik Líbal

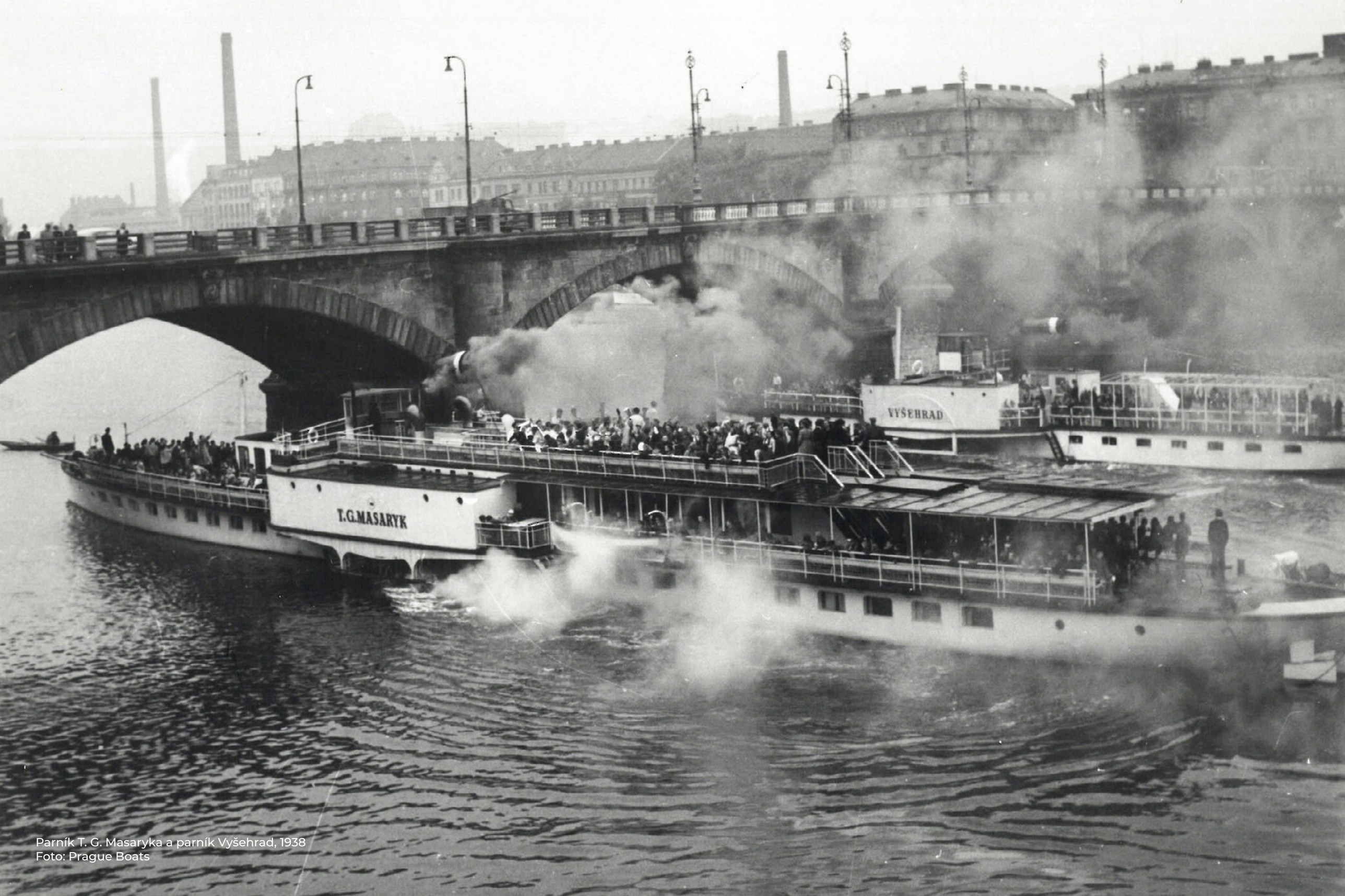

Parník T. G. Masaryka a parník Vyšehrad, 1938
Foto: Prague Boats

Hotel Central
Friedrich Ohmann, 1899 – 1900

1

Hybernská 10, čp. 1001/II, Praha 1 – Nové Město

Hotel Central představuje nejstarší dochovanou secesní stavbu v Praze, neboť palác Corso od téhož architekta s prvním secesním průčelím zanikl. Stavitel Quido Bělský koupil roku 1898 staveniště a stavební povolení úřad udělil 24. června 1899. Budovu navrhl Friedrich Ohmann, plány dále rozpracovali a stavbu dokončili jeho žáci Alois Dryák a Bedřich Bendelmayer a užívání hotelu úřad povolil 14. listopadu 1901. V letech 1929 až 1930 proběhly poměrně necitlivé úpravy pro divadlo, které navrhl Petr Kropáček, ale poslední rekonstrukce vrátila hotelu prakticky původní vzhled. V centru tříosého parteru se nachází vstup, krytý skleněnou markýzou. Mezi 2. a 3. patrem je v centru průčelí zavěšen arkýř s nápisem Hotel Central, obrůstaný vegetativními motivy keřů, a celou fasádu završuje zvlněný štít nad prosklenou stříškou.
Nejhodnotnější část interiéru představoval velký, do dvora vestavěný sál, který zdobily fresky Alfonse Muchy a Karla Špillara.

Friedrich Ohmann (1858–1927) studoval na vídeňské technice i Akademii, kde patřil k žákům Friedricha von Schmidta. Stal se protagonistou pozdního historismu, zvláště novobaroku, a secese. Pedagogicky působil na pražské Uměleckoprůmyslové škole i na vídeňské Akademii. Bedřich Bendelmayer (1871–1932) i Alois Dryák (1872–1932) u Ohmanna studovali a ve své tvorbě přešli od secese k moderně.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 528-529. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900 – 1950. Historické centrum, Praha/ Litomyšl 2012, s. 70.

Peterkův dům
Jan Kotěra, 1899 – 1900

2

Václavské nám. 12, č. p. 777/II, Praha 1 – Nové Město

Peterkův dům představuje vedle hotelu Central jednu z nejranějších secesních staveb v Praze. Dispoziční řešení projektoval Vilém Tierhier, ale nejhodnotnější část domu, hlavní průčelí, navrhl Jan Kotěra. Čtyřpatrový řadový dům má tři okenní osy, v parteru tvořené třemi velkými zaklenutými výkladci a nad vstupem se vyjímá soška Madony s Ježíškem. Výše se ve střední ose nachází mělký arkýř, nesený nezakrytou železnou traverzou. Arkýř je završený balkonem a vedle tohoto balkonu zdobí průčelí reliéfy se ženskou a mužskou postavou.
Na fasádě se střídají hladké plochy se štukovým dekorem. Výzdobu provedli sochaři Stanislav Sucharda a Jan Pekárek. Cenná architektonická výzdoba se zachovala i v interiérech, přičemž k nejhodnotnějším prostorům patřil bývalý Peterkův byt v 1. patře.

Jan Kotěra (1871–1923), který bývá považován za zakladatele moderní české architektury, studoval na vídeňské Akademii u Otto Wagnera.
Z jeho nejvýznamnějšího díla lze jmenovat, kromě v této publikaci uvedených staveb, Národní dům v Prostějově, Městské muzeum v Hradci Králové, postavené v letech 1909 až 1912, nebo vilu Lemberg-Gombrich ve Vídni (1913–1915). Pedagogicky působil na pražské Uměleckoprůmyslové škole a na Akademii výtvarných umění.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Historické centrum, Praha / Litomyšl 2012, s. 71. Wittlich, P. – Malý, J.: Secesní Prahou, Praha 2005, s. 50–51.

3 Fantova budova Hlavního nádraží
Josef Fanta, 1901 – 1909

Wilsonova 8, č. p. 300/XII, Praha 2 – Vinohrady

Současnou budovu Hlavního nádraží, původně Františka Josefa, která nahradila starší novorenesanční stavbu od Vojtěcha Ignáce Ullmanna a Antonína Viktora Barvitia z roku 1871, navrhl v secesním stylu architekt Josef Fanta. Dominantním prvkem celé kompozice je velké termální okno nad vstupem, krytým markýzou. Vše vrcholí trojúhelníkovým štítem rámovaným dvěma věžemi, završenými prosklenými kopulemi. K hlavní hmotě přiléhají dvě postranní křídla, zakončená hranolovými budovami s hodinovými věžemi. Uvnitř se za zmíněným termálním oknem nachází centrální půlkruhová hala se znaky evropských měst, umístěnými nad alegorickými postavami. V křídlech se nacházely restaurace, salonky a kulturní sál. Sochařskou výzdobu nádraží provedli Stanislav Sucharda, Hanuš Folkmann, Čeněk Vosmík, Ladislav Šaloun i další umělci, a ocelové haly nad kolejišti navrhli Jaroslav Marjanko a Rudolf Kornfeld.

Josef Fanta (1856–1954), který studoval u Josefa Zítka, patřil k výrazným představitelům secese. Z jeho dalšího pražského díla lze uvést dům Hlahol z let 1903 až 1905 nebo Hlávkovy studentské koleje (1902–1904). Mimo Prahu navrhl několik realizací v Poděbradech, stavby v areálu Ondřejovské hvězdárny (1905) a také Mohylu míru poblíž Slavkova z roku 1912. Dlouhodobě pedagogicky působil na Českém vysokém učení technickém.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 128–129. Wittlich, P. – Malý, J.: Secesní Prahou, Praha 2005, s. 92–95.

4 Obecní dům v Praze
Antonín Balšánek, Osvald Polívka, 1903 – 1912

Náměstí Republiky 5, č. p. 1090/I, Praha 1 – Staré Město

Na základě požadavků Měšťanské besedy zadala městská rada 14. srpna 1903 projekt Obecního domu Antonínu Balšánkovi a Osvaldu Polívkovi. Stavbu zahájili 9. srpna 1905 stavitelé František Schlaffer a Josef Šebek, a ke kolaudaci došlo 22. listopadu 1912. Budova sestává ze čtyř křídel na půdorysu nepravidelného kosodélníku, do něhož je vloženo vnitřní křídlo s koncertní síní. Fasády se vyznačují kombinací novobarokních a secesních prvků. Dům se oběma hlavními průčelími otevírá v přízemí i patře velkými okny a hlavní vstup směřující do náměstí kryje baldachýn pod mozaikou Karla Špillara. Vše završuje kupole. V interiéru se nachází vestibul a hlavní schodiště a vedle vestibulu jsou v přízemí kavárna a restaurace. Schody vedou k centrální šatně a výše do Smetanovy síně. Dále uvnitř nalezneme restauraci v suterénu, další sály a reprezentační salonky. Na výzdobě se podílelo mnoho umělců, např. Alfons Mucha, Jan Preisler, František Úprka a další. Přestože dříve čelila tato stavba časté kritice, dnes oceňujeme jak její dispoziční řešení, tak uměleckou výzdobu a architektonické detaily.

Antonín Balšánek (1865–1921) studoval na pražské a vídeňské technice. Stal se představitelem pozdního historismu a secese. Na přelomu 19. a 20. století navrhl například budovu Muzea hlavního města Prahy a divadla v Plzni a v Pardubicích. Osvalda Polívku představí kapitola o Topičově domě a Pojišťovně Praha.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 22–24. Wittlich, P. – Malý, J.: Secesní Prahou, Praha 2005, s. 80–85.

Hotely Evropa a Meran
Bedřich Bendelmayer, Alois Dryák, 1904 – 1906

5

Václavské nám. 25, 27, č. p. 826/II, 825/II, Praha 1 – Nové Město

Na Václavském náměstí stojí kromě Peterkova domu další secesní stavby a velice kvalitní soubor nalezneme na druhé straně, v jihovýchodní části náměstí. Ačkoli průčelí působí jednotným výrazem, jedná se o dva domy. Hotel Evropa, dříve Arcivévoda Štěpán a Šroubek, postavil v letech 1904 až 1905 stavitel Quido Bělský podle návrhu Bedřicha Bendelmayera. Na vnitřní výzdobě se podíleli Bohumil Hübschmann a Jan Letzel. Za působivou secesní fasádou završenou štítem se nacházejí neméně kvalitní interiéry. Patro s přízemím v kavárně vizuálně propojuje oválný otvor ve stropě. Dále zde nalezneme Francouzskou restauraci a další hodnotné prostory. Hotel Meran vybudoval v letech 1904 až 1906 také stavitel Quido Bělský, ale podle projektu Aloise Dryáka. Úzké secesní průčelí zakončuje segmentový štít a v interiéru se v centru dispozice nachází schodiště s bohatě zdobeným zábradlím.

Bedřich Bendelmayer a Alois Dryák byli zmíněni již u hotelu Central, Bohumil Hübschmann bude více představen v kapitole o nové zástavbě pod Emauzy. Jan Letzel (1880–1925) studoval na Uměleckoprůmyslové škole u Jana Kotěry. V Čechách ještě navrhl lázeňský dům v obci Mšené-lázně (1905), ale jeho nejslavnější realizaci nalezneme v Japonsku.
Jde o tzv. Atomový dóm, původně Průmyslový palác v Hirošimě, postavený roku 1916, který přečkal výbuch atomové bomby.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 462–464. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 78–79.

Topičův dům a Pojišťovna Praha
Osvald Polívka, 1905 – 1907

6

Národní třída 9, 7 č. p. 1010, 1011/I, Praha 1 – Staré Město

Skupina dvou domů v západní části Národní třídy se vyznačuje fasádami se secesním dekorem. Topičův dům č. p. 1010 si nechal v letech 1905 až 1906 přestavět ze starší stavby František Topič. Na průčelí ve stylu barokní secese je v centru mezi 1. a 2. patrem zavěšen arkýř ve tvaru obráceného písmene T. Krajní osy fasády završují zaoblené atikové štíty s mozaikovými nápisy „Topič“ ve vpadlých polích. Do přízemí byl umístěn výstavní sál a v domě se konaly výstavy slavného „Topičova salonu“, tedy až do čtyřicátých let 20. století. Sousední budovu Pojišťovny Praha č. p. 1011 pro společnost „Praha, Spolek kapitály a důchody vzájemně pojišťující“ upravil v secesním stylu také Osvald Polívka. Mezi okny 1. patra nalezneme alegorické reliéfy od Ladislava Šalouna s náměty pojišťovnictví a ve 2. patře se nacházejí arkýře v centru průčelí a na krajích fasády. Pod mohutnou hlavní římsou je umístěn nápis PRAHA s vloženými oválnými okénky. Celou fasádu na krajích završují sochy dívky a starce od Františka Rouse.
Ve dvorním přístavku vznikla roku 1963 poetická vinárna Viola.

Osvald Polívka (1859–1931) studoval u Josefa Zítka a proslavil se jako jeden z nejvýznamnějších architektů secese. Z jeho dalších děl lze zmínit obchodní dům U Nováků ve Vodičkově ulici (1901–1904) nebo Novou pražskou radnici na Mariánském náměstí z let 1907 až 1911.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 26–28. Wittlich, P. – Malý, J.: Secesní Prahou, Praha 2005, s. 74–77.

7 Vršovická (Michelská) vodárna
Jan Kotěra, 1906 – 1907

Hanusova 5, č. p. 1121/XIV, Praha 4 – Michle

Vršovická vodárenská věž na Zelené lišce, jedna z prvních českých moderních staveb, je skvělým příkladem, kdy průmyslová stavba představuje zároveň prvotřídní architekturu. Přestože se nachází v katastru Michle, sloužila tehdy také samostatnému městu Vršovice a Krči. Navrhl ji slavný architekt Jan Kotěra, ale zde již opustil secesní tvarosloví, neboť se projevila Kotěrova návštěva Nizozemska a Belgie roku 1905. Podnož na kruhovém půdorysu tvoří pohledové režné zdivo a okna mezi vystupujícími hranolovitými žebry, vodní rezervoár má na fasádě geometrický dekor a věž završuje nízká přilbice s lucernou. Vstupní portály zdobí keramický znak Vršovic a na lokalitě ještě stojí domek s bytem správce a strojovna. Technologii dodala firma Karel Kress, specializovaná na vodárenské stavby.
Věž již neslouží svému účelu, ale v areálu je stále záložní vodní rezervoár. Roku 2016 proběhla rekonstrukce fasád. S tímto areálem též souvisela čerpací stanice v Braníku s fasádou kombinující červené cihly se zelenými glazovanými tvarovkami, navržená stejným architektem. Obdobnou vodárenskou věž navrhl Jan Kotěra také pro Třeboň.

Více o Janu Kotěrovi naleznete v kapitole o Peterkově domě.

Literatura:
Beran, L. – Valchářová, V. (ed.): Pražský industriál. Technické stavby a průmyslová architektura Prahy, Praha 2005, s. 179. Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 244–245.

8 Palác Vídeňské bankovní jednoty
Josef Zasche, Alexander Neumann, 1906 – 08

Na Příkopě 3, č. p. 390/I, Praha 1 – Staré Město

Na prestižním místě, poblíž křížení bulváru Na Příkopě s Václavským náměstím, si vybudoval palác Pensijní ústav úředníků Vídeňské bankovní jednoty. Budovu, postavenou v letech 1906 až 1908, navrhli Josef Zasche a Alexander Neumann ve stylu pozdní secese. Monumentální průčelí z leštěné žuly zdobí sochařská výzdoba významného sochaře Franze Metznera. Vedle vstupních portálů stojí mužské figury, vycházející z řeckého archaického sochařství. Nad hlavní římsou korunuje stavbu nízký tympanon, pod římsou jsou v centru fasády umístěny sochařské reliéfy a vedle tympanonu se nacházejí na krajích dvě dvojice mužských postav. V interiéru představuje nejhodnotnější prostor patrová bankovní dvorana se zlacenými Metznerovými karyatidami.

Josef Zasche (1871–1957), který studoval na vídeňské Akademii u Karla von Hasenauera, patřil k významným německy mluvícím českým architektům. Jeho stavby nalezneme v Praze, například Wilfertovu vilu z roku 1904, a v hlavním městě často vytvářel dispozice velkých budov, např. paláce Adria. Pracoval také v Jablonci nad Nisou, kde navrhl kostel Nejsvětějšího Srdce Ježíšova (1930–1931).

Alexander Neumann (1861–1947) studoval na vídeňské technice. Působil převážně ve Vídni, kde navrhoval obytné i administrativní stavby ve stylu pozdního historismu a secese.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 33. Wittlich, P. – Malý, J.: Secesní Prahou, Praha 2005, s. 98–99.

Čechův most
Jan Koula, 1906 – 1908

9

Staré Město, Holešovice

Tento nejkratší most přes Vltavu zároveň patří k nejkrásnějším v našem hlavním městě. Významné technické dílo navrhl architekt Jan Koula ve spolupráci s Jiřím Soukupem a Františkem Menclem. Secesní most navazoval na Pařížskou třídu a původně přes něj měla pokračovat komunikace skrze Letenský průkop. Nad řekou se klenou tři železné oblouky s nýtovanou konstrukcí, nesené dvojicí kamenných pilířů, s bohatou výzdobou a secesním zábradlím. Tento prvek z vnější strany dekorují pásy kovových reliéfních medailonů s personifikací Prahy. Sochy Viktorií držící ratolesti na vysokých iónských sloupech vytvořil sochař Antonín Popp a na výzdobě mostu se rovněž podíleli Karel Opatrný a Luděk Wurzel. Na patkách kandelábrů se nacházejí beraní hlavy a nad nimi reliéfy s nosiči vody, podobné postavám na vlysu athénského Parthenónu. Na návodní straně most zdobí dvě světlonošky držící pochodně s plynovými hořáky, a na povodní straně tříhlavé hydry s městským znakem, které původně měly chrlit vodu.

Jan Koula (1855–1919) studoval na vídeňské Akademii u Theophila von Hansena. Patřil k představitelům pozdního historismu a secese, ale jeho tvorba vycházela též z lidové architektury. Pedagogicky působil na pražské technice.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 30–31. Wittlich, P. – Malý, J.: Secesní Prahou, Praha 2005, s. 90–91.

Kotěrova vlastní vila
Jan Kotěra, 1908 – 1909

10

Hradešínská 6, č. p. 1542/XII, Praha 10 – Vinohrady

Jan Kotěra nejprve bydlel v Jenštejnské ulici na Novém Městě, ale poté si vybudoval vlastní rezidenci v Hradešínské ulici na Vinohradech. Vznikla prakticky ve stejné době jako Laichterův dům, představený následně, o čemž svědčí po sobě jdoucí čísla popisná. Vila, situovaná do vilové čtvrti, sestává z několika strohých geometrických těles. K vlastní hmotě domu přiléhá nižší část s terasou a schodišťová věž, které z ulice působí nejvýrazněji. Na fasádách se kombinuje pohledové zdivo se svisle drásanou omítkou. Kotěra vilu navrhl jako „Gesamtkunstwerk“, tedy projekt zasahující do posledního detailu včetně vnitřního zařízení a nábytku. V interiéru se nachází přijímací salon, osvětlený horním světlem, s obrazem od Jana Preislera, pokoje rodiny i architektonický ateliér. K vile přiléhá architektonicky upravená zahrada, směřující k jihu. V domě také působila „škola architektury“, zřízená při Akademii výtvarných umění, ve které vyučoval nejen Kotěra, ale také Josef Gočár, a to do té doby, než si Akademie postavila v polovině dvacátých let 20. století vlastní budovu školy architektury v Bubenči. Kotěrova vila dodnes představuje nejen prvotřídní příklad rané moderny, ale také jeden z nejvýznamnějších příkladů dobové obytné kultury.

Medailon Jana Kotěry nalezneme u kapitoly o Peterkově domě.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 135. Šlapeta, V.: Kotěrova vlastní vila, in: P. Krajči (ed.): Slavné pražské vily. Sto a jeden dům s příběhem, s. 77–80.

Laichterův dům
Jan Kotěra, 1908 – 1909

11

Chopinova 4, č. p. 1543/XII, Praha 2 – Vinohrady

Další významnou stavbou rané moderny je Laichterův dům, stojící u Riegerových sadů. Nakladatel, spisovatel a filozof Jan Laichter (1858–1946) si vybral pro projekt novostavby svého domu architekta Jana Kotěru. Dům měl původně tři patra, ale v třicátých letech 20. století vznikla nástavba 4. patra podle projektu Pavla Janáka, který prakticky dodržel Kotěrovo tvarosloví. Centrálním prvkem průčelí je arkýř s terasou, nesený třemi polosloupy, a v původním návrhu nalezneme zakreslené sochy na soklech vedle arkýře. Fasáda s rastrem velkých čtvercových oken sestává z kombinace režného zdiva a různých druhů hrubých omítek. Tato přísnost tvarosloví a výzdoby prokazovala vliv holandských architektů, z nichž k nejvýznamnějším patřil Henrik Petrus Berlage. Nad oběma vchody jsou prosklené stupňovité nadsvětlíky, přičemž jižní vstup vedl do nakladatelství, které sídlilo v přízemí. Dominantním prostorem se zde stala písárna s točitým schodištěm vedoucím na ochoz, a ve vyšším podlaží se nacházel prostorný byt rodiny Jana Laichtera. Nejpůsobivější partií interiéru je schodišťová hala s výmalbou Františka Kysely a lustrem od Františka Anýže. Severní vchod vedl do chodby a ke schodišti, stoupajícímu do vyšších podlaží k dalším bytům.

Jan Kotěra je představen u medailonu Peterkova domu.

Literatura:
Líbal, P.: Jan Kotěra a jeho žáci v Praze 2, Praha 2022, s. 49. Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 134–135.

Štencův dům
Otakar Novotný, 1909 – 1911

12

Salvátorská 8–10, č. p. 931/I, 1092/I, Praha 1 – Staré Město

Skupinu dvou domů si na místě starších budov, zbouraných roku 1899, postavil nakladatel uměleckých publikací Jan Štenc. Projekt vypracoval v září roku 1909 Otakar Novotný. Do listopadu 1911 stavbu realizovali stavitelé Matěj Blecha a Karel Schandl. Sestává z luxusnějšího obytného domu s nakladatelskou kanceláří Jana Štence (č. p. 931) a nájemního domu č. p. 1092. Z hlediska architektonického výrazu je nejhodnotnější bezesporu uliční třípatrové průčelí. Režná cihelná fasáda, doplněná v přízemí bílými cihlami a mozaikou, prozrazuje ovlivnění holandskou architekturou. Užší dům má francouzská okna a cihlový balkon před 3. patrem. Celou kompozici průčelí završuje čtvrtválcové okno ateliérů. V interiéru se nachází působivé tříramenné schodiště. Dvorní křídla sloužila technickým provozům, ale nalezneme zde i atrium s kašnou.

Otakar Novotný (1880–1959) studoval na pražské Uměleckoprůmyslové škole u Jana Kotěry. Po krátké secesní epizodě se stal jedním z prvních představitelů české moderní architektury. Pohledovou cihlu užil na sokolovnách v Holicích (1911–14) a Rakovníku z roku 1912, Váňově vile v Benešově, postavené stejného roku, nebo na Sequensově vile pod Vyšehradem. Po 1. světové válce navrhl například rondokubistický dům v holešovické Kamenické ulici (1922–1923) nebo funkcionalistický Mánes, představený v samostatné kapitole.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 34–35. Vlček, P. a kol: Umělecké Památky Prahy. Staré Město, Josefov, Praha 1996, s. 502–503.

Bílkova vila
František Bílek, 1910 – 1911
Foto: Iveta Kopicová

Bílkova vila
František Bílek, 1910 – 1911

13

Mickiewiczova 1, č. p. 233/IV, Praha 6 – Hradčany

Místo pro svůj dům s ateliérem si vybral sochař František Bílek v lokalitě na Hradčanech, kde probíhaly barokní hradby. Tuto fortifikaci architekti Vlastislav Hofman a Vladimír Zákrejs ze Stavebního úřadu hlavního města Prahy nenechali zcela zbourat, ale doplnili ji obytnou zástavbou. Do vily, postavené v letech 1910 až 1911, a zahrnující v sobě obytnou část i sochařskou dílnu, se Bílek nastěhoval 20. ledna 1912. Režnou hmotu stavby na prohnutém půdorysu, završenou plochou střechou, doplňují egyptizující sloupy. Obytná část se nacházela na východě a dvoupodlažní pracovna s kamenným obložením v partii směřující k Chotkovým sadům. Bílek též navrhl veškeré vnitřní zařízení. Jednalo se o specifický příklad, kdy si dům vybudoval, a dokonce navrhl sám umělec, a naplnil jej symbolismem, jelikož sloupy jako apoteóza klasů měly zobrazovat symbol životodárné plodnosti. Dnes dům spravuje Galerie hlavního města Prahy, která zde prezentuje tvorbu a život tohoto sochaře.

František Bílek (1872–1941) studoval malířství u Maxmiliána Pirnera a sochařství u Josefa Maudera. Bílek se věnoval hlavně sochařství, ale uplatnil se též jako grafik, designér i architekt. Z jeho díla je nutno uvést Ukřižovaného v katedrále sv. Víta z roku 1899 nebo sochu Mojžíše v pražském Josefově (1905).

Literatura:
Líbal, P.: Pražské sochařské ateliéry. Místa drsné práce, kde hmota získává duši, místa samoty i společenských setkání, Časopis Společnosti přátel starožitností 3/129, Praha 2021, (134–179), s. 153. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 172–173.

Dům U Černé Matky Boží
Josef Gočár, 1911 – 1912

14

Celetná 34, Ovocný trh 19, č. p. 569/I, Praha 1 – Staré Město

Na místě dvou starších domů nechal velkoobchodník František Josef Herbst vybudovat novostavbu podle projektu Josefa Gočára. První verze z roku 1911 ve stylu moderny se nerealizovala a projekt z následujícího roku se již vyznačoval kubistickým tvaroslovím. Firma Matěje Blechy dům vystavěla do konce roku 1912. Stavba s mansardovou střechou, která získala své jméno podle sošky Černé Madony s Ježíškem na nároží, nejen díky zalomení hlavního průčelí citlivě zapadla do historického prostředí. Fasády s velkými okny bay windows doplňují kubistické detaily. Uvnitř železobetonové stavby se stylově tvarovaným vchodem propojuje jednotlivá podlaží podkovovité schodiště s kubistickým zábradlím. V 1. patře došlo díky milovníku architektury Rudolfu Břínkovi k obnovení kubistické kavárny Grand Café Orient a ve 2. patře se nachází expozice Český kubismus.

Josef Gočár (1880–1945) studoval na pražské Uměleckoprůmyslové škole u Jana Kotěry. Jeho rané dílo je spojeno s východem Čech, a to nejen s Hradcem Králové, ale i s Pardubicemi nebo Jaroměří. V Praze lze označit za jeho nejvýznamnější dílo funkcionalistický kostel sv. Václava ve Vršovicích, zpracovaný v samostatném medailonu.
Pedagogicky působil na Akademii výtvarných umění.

Literatura:
Bregant, M. a kol.: Kubistická Praha. Cubist Prague, Praha 1995, s. 27–29. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 38–39.

15

Palác Koruna
Antonín Pfeiffer, 1911 – 1913

Václavské náměstí 1, Na Příkopě 2–4a, č. p. 846/II, Praha 1 – Nové Město

Na mimořádně exponovaném místě, zaujímajícím nároží Václavského náměstí a bulváru Na Příkopě, vznikl pro „První českou všeobecnou akciovou společnost pro pojišťování na život“ na místě tří historických domů secesní palác Koruna. Výstavba podle projektu Antonína Pfeiffera proběhla v letech 1911 až 1913. Paláci s geometricko-secesními fasádami dominuje nárožní věž se stylizovanou korunou, a tuto věž zdobí dvě trojice postav v kápích od Vojtěcha Suchardy. V ulici Na Příkopě stavba „obepíná“ novorenesanční Haasův obchodní dům a palácem prochází zalomená pasáž zaklenutá oktogonální prosklenou kupolí. Uvnitř se nacházelo kino, také zde fungovaly parní lázně s oktogonálním bazénem pod kupolí a do přízemí navrhl roku 1931 architekt Ladislav Machoň proslulý Automat Koruna, který v devadesátých letech 20. století zanikl. Budovy se také dotkla výstavba metra, ale celkový výraz paláce výstup z vestibulu nijak zásadně nenarušil.

Antonín Pfeiffer (1879–1938) studoval Uměleckoprůmyslovou školu u Jana Kotěry. Navrhoval školní, administrativní a také obytné stavby. Z nejvýznamnějších realizací lze jmenovat dívčí lyceum Vesna v Brně z roku 1900 nebo budovu Ústřední banky československých spořitelen v nedaleké Jindřišské ulici, postavenou v letech 1923 až 1926.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 470–471. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 96–97.

16

Mozarteum
Jan Kotěra, 1912 – 1913

Jungmannova 30, č. p. 748/II, Praha 1 – Nové Město

Pro nakladatele hudebnin Mojmíra Urbánka a jeho choť Kristinu dům navrhl mezi zářím 1911 a březnem 1912 architekt Jan Kotěra ve svém vrcholném tvůrčím období a do září 1913 dům vystavěla firma Františka Troníčka. Parter s velkým obchodním výkladcem zdobí dvě karyatidy od Jana Štursy a nad nimi probíhá přes celou šíři průčelí pásové okno. Vyšší patra trojosé fasády tvoří režné zdivo s působivými cihelnými vazbami, rámované sílícími lizénovými rámci, a také díky tomuto efektu je zdůrazněno postupné zeslabování zdí směrem vzhůru. Střední osu vytváří sloupec oken typu bay windows. Dům završuje tympanon, který předznamenává postupný Kotěrův příklon k modernímu klasicismu.
V přízemí a 1. patře se kombinuje zděná a pilířová konstrukce, která má patrně železobetonové překlady, Dispozičně se u uličního křídla jedná o trojtrakt a zadního křídla o dvoutrakt. V uličním křídle měl byt Mojmír Urbánek a v zadním křídle byl umístěn koncertní sál, upravený roku 1927 Josefem Kalousem. Přednášely zde takové osobnosti světové architektury jako Le Corbusier nebo Adolf Loos. Sídlilo zde také divadlo D 34.

Jana Kotěru představil medailon Peterkova domu.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 426–427. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 101.

Kubistické vily a domy v Podskalí
Josef Chochol, 1912 – 1914

17

Rašínovo nábř. 6–10, č. p. 42, 47, 71/VI, Libušina 3, č. p. 49/VI, Neklanova 30, č. p. 38/VI, Praha 2 – Vyšehrad

Pod starobylým Vyšehradem ve stejnojmenné čtvrti vyrostlo před 1. světovou válkou několik kubistických staveb, které navrhl architekt Josef Chochol. Na Rašínově nábřeží vyprojektoval pro pražské stavitele Antonína Beladu, Františka Hodka a bratry Jana a Josefa Bayerovy nejranější realizaci, rodinný trojdům, vybudovaný v letech 1912 až 1913. Klasicistní dispozici v centru završuje kubistický štít s reliéfem na prostředním domě. Nedaleko se nachází ve skupině tří rodinných domů vila Bedřicha Kovařoviče ze stejného období s výrazným průčelím, tvořeným šikmými plochami. Do přilehlé zahrady s kubistickým oplocením zasahuje polygonální rizalit. Pozoruhodný je též nárožní nájemní dům v Neklanově ulici z let 1912 až 1914. Nároží dominuje štíhlý pilíř, probíhající od ulice až k mohutné hlavní římse. Balkony a vstupní chodba jsou zaklenuty hvězdicovými klenbami a v interiéru též nalezneme kubistické detaily.

Josef Chochol (1880–1956) studoval na pražské technice a poté na vídeňské Akademii, kde patřil k žákům Otto Wagnera. Z jeho dalšího díla stojí za pozornost bankovní palác v Jindřišské ulici na Novém Městě pražském z roku 1921 nebo funkcionalistická vila v dejvické Neherovské ulici, postavená v letech 1930 až 1931.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 426–427. Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 244–245.

Obytné družstevní domy
Otakar Novotný, 1919 – 1921

18

Elišky Krásnohorské 10–14, č. p. 123, 1021, 1037/I, Praha 1 – Staré Město

Skupinu tří obytných domů si vybudovalo Družstvo pro stavbu učitelských domů v letech 1919 až 1921. Kubistický projekt Otakara Novotného představoval, vedle výstavní haly v Kolíně nad Rýnem a znojemské Domoviny, v jeho tvorbě spíše výjimku. V Praze kubismus užil ve větším měřítku až po 1. světové válce. Výstavbu domů provedl stavitel i architekt František Troníček. Jedná se o dva řadové domy a jeden rohový, zabíhající do Bílkovy ulice. Hlavní patnáctiosé průčelí původně směřovalo do úzké ulice, ale po demolici bloku mezi Pařížskou třídou a ulicí Elišky Krásnohorské zde vzniklo malé náměstí, nověji pojmenované po Miloši Formanovi. Barevné fasády člení šachovnicově rozložené arkýře s výraznými kubistickými parapety. Průčelí v Bílkově ulici je pětiosé, ale obdobně řešené jako hlavní. Zde je umístěn nápis: „Družstvo pro stavbu učitelských domů v Praze. Otakar Novotný navrhl 1919 Frant. Troníček provedl 1921“, zasazený do obdélného rámu. Vstupy do domů, kryté diamantovými klenbami, mají dekorativní mříže a uvnitř se střídá dvoutraktová a trojtraktová dispozice. Schodiště, zdobená kubistickým zábradlím, se nacházejí v zadních partiích domů.

Otakara Novotného (1880–1959) představil medailon u Štencova domu.

Literatura:
Bregant, M. a kol.: Kubistická Praha. Cubist Prague, Praha 1995, s. 31. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 41.

19 Kolonie rodinných domů Ořechovka
Jaroslav Vondrák a další, 1919 – 1936

Praha 6 – Střešovice

Vznik zahradních měst souvisel s teoriemi anglického urbanisty Ebenezera Howarda. Architekti Jaroslav Vondrák a Jan Šenkýř vyhráli soutěž, vypsanou roku 1919, na výstavbu nové zahradní čtvrti Vořechovka (dnes Ořechovka), kde urbanismus sestává z paralelních ulic, propojených bočními, často zalomenými uličkami. Uprostřed vzniklo náměstí s centrální budovou a tato Vondrákova stavba s průjezdem ve střední části měla sloužit obchodům, restauracím i dalším službám. Řadové domky projektovali různí architekti a také Jaroslav Vondrák, stejně jako vlastní vilu, postavenou v letech 1923 až 1924. Vedle stojí vlastní vila Aloise Dryáka a vila Otakara Španiela od Ladislava Machoně. Nedaleko vyrostla malá kolonie rodinných domů, navržená Pavlem Janákem a určená pro umělce. Jedná se o vily grafika Jaroslava Bendy, sochaře Bohumila Kafky, malíře Vincence Beneše a malíře Emila Filly. Tyto domy z let 1923 až 1924 s cihelnými fasádami prozrazují vliv holandské architektury. Dominantu Ořechovky představuje budova bývalého Výzkumného ústavu cukrovarnického (1920–1924), navržená Antonínem Mendlem, který v té době pracoval v kanceláři Josefa Záruby-Pfeffermanna.

Jaroslav Vondrák (1881–1937) studoval na Uměleckoprůmyslové škole u Jana Kotěry. Navrhoval převážně nájemní domy a stylově přešel od pozdního historismu přes secesi k moderně a funkcionalismu.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 150–156. Ulrich, P. (ed.): Slavné stavby prahy 6, Praha 2012, s. 55–57.

20 Úpravy Pražského hradu
Josip Plečnik, 1920 – 1935

Pražský hrad, Praha 1 – Hradčany

Po skončení první světové války a vzniku samostatného státu získal slovinský architekt Josip Plečnik úlohu přestavby Pražského hradu na důstojné místo prezidenta. Plečnik ve funkci hradního architekta působil v letech 1920 až 1935. Tyto úpravy se týkaly nádvoří Hradu, kde sjednotil niveletu, na III. nádvoří upravil okolí sochy sv. Jiří a umístil zde obelisk i Orlí kašnu. Z I. na II. nádvoří se dalo projít Sloupovou síní. Zahradu Na Valech s několika pavilonky a pyramidou propojil se III. nádvořím Býčím schodištěm a do Rajské zahrady navrhl velkou monolitickou mísu a zahradu zpřístupnil monumentálním schodištěm. Zahradu Na Baště spojil se IV. nádvořím schody na kruhovém půdorysu, a z této zahrady se scházelo Kyklopským schodištěm k Plečnikově lávce. V interiérech se zaměřil hlavně na prezidentův byt. V době Plečnikovy nepřítomnosti vedl stavbu Otto Rothmayer.

Josip Plečnik (1872–1957), zvaný též Jože, absolvoval vídeňskou Akademii výtvarných umění u Otto Wagnera. V Praze v letech 1911 až 1920 působil na Uměleckoprůmyslové škole a poté na nově založené Univerzitě v Lublani. V české metropoli se již před 1. světovou válkou podílel na výzdobě fasády domu č. p. 110/I v Žatecké ulici. Dále upravoval zámek v Lánech, ale jeho nejpozoruhodnější realizace, kostel uvedený v samostatné kapitole, se nachází na Vinohradech. Výrazně se též podepsal na podobě Lublaně.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 426–427. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 101.

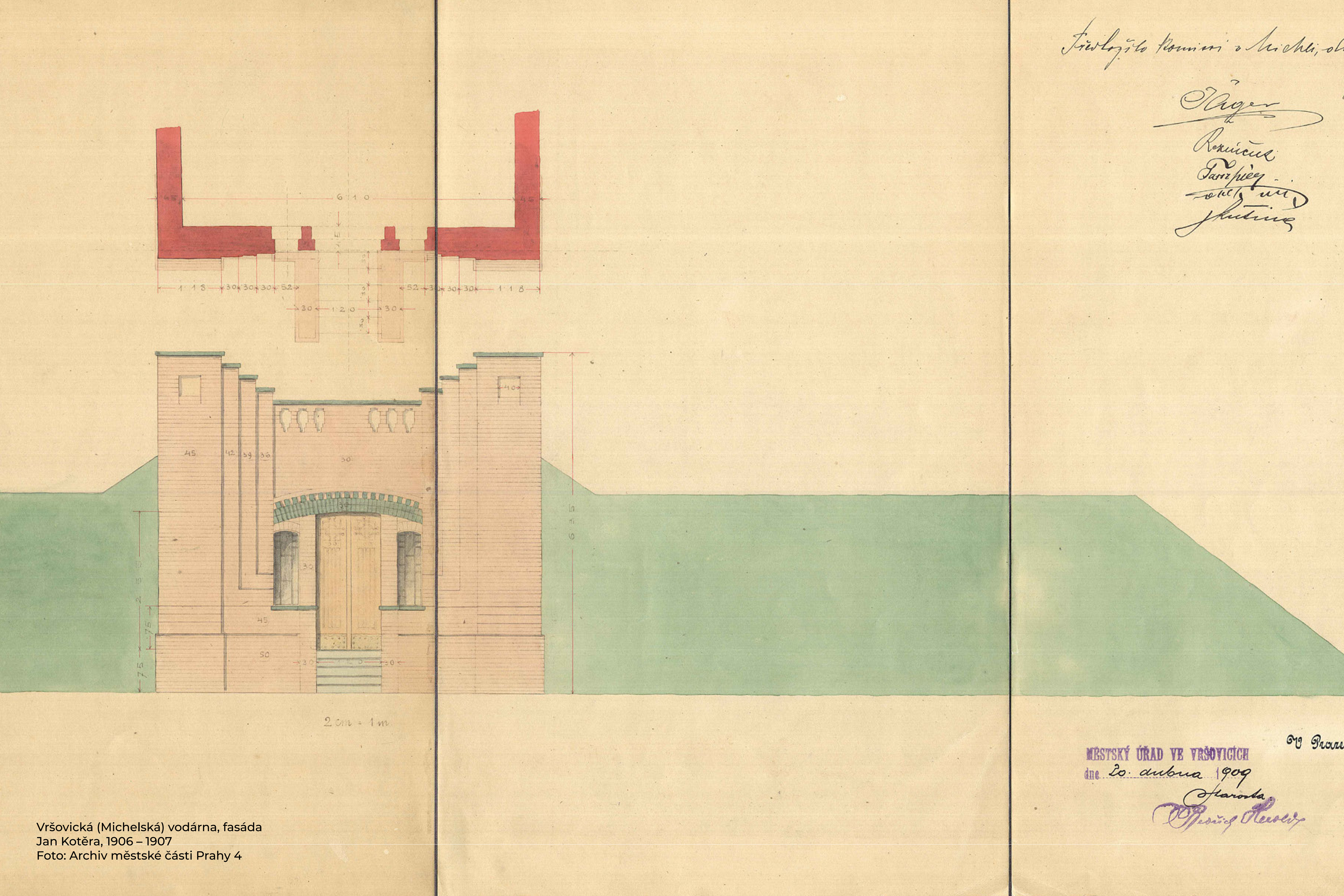

Vršovická (Michelská) vodárna, fasáda
Jan Kotěra, 1906 – 1907
Foto: Archiv městské části Prahy 4

Legiobanka
Josef Gočár, 1921 – 1923

21

Na Poříčí 24, č. p. 1046/II, Praha 1 – Nové Město

Tato bankovní budova, stojící na místě zbořeného pivovaru U Bucků, představuje jednu z nejvýznamnějších realizací tzv. „národního stylu“ neboli rondokubismu či obloučkového kubismu. Plány vypracoval Josef Gočár a nejprve se jednalo jen o čelní partii, ale v květnu 1922 vznikl projekt dalších křídel a vnitřní dvorany. Ke kolaudaci celku došlo 9. října 1923. Komplexní rekonstrukce, která proběhla v letech 1991 až 1994 pro Obchodní banku, respektovala původní výraz objektu i jeho výtvarné hodnoty. Parter vychází z římských triumfálních oblouků a na jeho sochařské výzdobě s válečnými motivy se podíleli Otto Gutfreund a Jan Štursa. Ve vyšších podlažích člení pětiosou fasádu řadové pěti-patrové stavby polosloupy a dále ji zdobí plastické geometrické prvky, hlavně válce a oblouky. Průčelí završuje mohutná římsa. V interiéru se nachází bankovní hala s prosklenou klenbou, pravděpodobně inspirovanou vídeňskou Poštovní spořitelnou od Otto Wagnera. Sousední budovu, výškově souznějící s původní stavbou, projektoval roku 1937 Gočárův žák František Marek.

Dílo Josefa Gočára uvádí kapitola Domu U Černé Matky Boží.

Literatura:
Bregant, M. a kol.: Kubistická Praha. Cubist Prague, Praha 1995, s. 98–99. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 106–107.

Palác Adria
Pavel Janák, Josef Zasche, 1922 – 1925

22

Jungmannova 31, Národní 40, č. p. 36/II, Praha 1 – Nové Město

Tuto monumentální budovu, celým názvem Riunione Adriatica di Sicurta, si vybudovala stejnojmenná italská společnost. Palác v rondokubistickém stylu navrhl roku 1922 Pavel Janák a Josef Zasche, přičemž druhý jmenovaný projektoval dispoziční řešení. Z průčelí vystupují věžice a cimbuří, pravděpodobně evokující italské radniční stavby, a u Národní třídy je umístěna terasa. Velice dekorativní fasády tvoří přepásané pilastry se stylizovanými květy ve vpadlých polích, trojúhelníkové a obloučkové římsy nad obdélnými okny, kruhové terče a další rondokubistické prvky. Na výzdobě se podíleli sochaři Karel Dvořák, Wilhelm Srb-Schlossbauer a Jan Štursa. Palácem prochází pasáž a nachází se v ní také divadelní sál, který určitou dobu užívala Laterna magika. Přestože avantgardní architekti podrobili Adrii kritice a Le Corbusier ji označil za masivní stavbu asyrského charakteru, dnes můžeme konstatovat, že budova tvoří kvalitní součást této partie Nového Města.

Pavel Janák (1882–1956) studoval v Praze a také na vídeňské Akademii u Otto Wagnera. Navrhoval obytné, sakrální i administrativní stavby a stylově přešel od kubismus přes rondokubismus k puristické a funkcionalistické architektuře. Vyučoval na pražské Uměleckoprůmyslové škole. Josefa Zascheho (1871–1957), představil medailon Paláce Vídeňské bankovní jednoty.

Literatura:
Bregant, M. a kol.: Kubistická Praha. Cubist Prague, Praha 1995, s. 58–59. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 110–111.

Palác Olympic
Jaromír Krejcar, 1923 – 1926

23

Spálená 16, č. p. 75/II, Praha 1 – Nové Město

Jedná se o jeden z nejranějších funkcionalistických domů v Praze. Projekt Olympicu si roku 1923 objednala Marie Rohlíková u architekta Jaromíra Krejcara, a následně vzniklo několik variant návrhu, přičemž nejpůsobivější je perspektivní kresba s firemními nápisy z roku 1926. Téhož roku začala se stavebními pracemi firma Tomáše Keclíka a kino i vinárnu v suterénu projektoval Paul Sydow z Berlína. Oficiální kolaudaci magistrát schválil až 7. ledna 1929. V sedmdesátých letech 20. století se zde usídlilo původně liberecké divadlo Ypsilon. Fasády nad proskleným parterem, krytým markýzou s nápisem Olympic, prolamují v prvním a druhém patře pásová okna a výše v každém patře čtveřice obdélných horizontálních oken. Celé průčelí završuje balkon a ustupující terasy s kovovým „parníkovým“ zábradlím. Na fasádě se nachází pamětní deska s nápisem „Zde žil a dne 10. prosince r. 1871 zemřel Josef Mánes“, umístěná nad druhým patrem. Palác se železobetonovou skeletovou konstrukcí sestává ze tří křídel na půdorysu písmene „U“, které mají dvoupodlažní suterény, a celá stavba je sedmipatrová.

Architekt Jaromír Krejcar (1895–1950) studoval na pražské Akademii výtvarných umění u Jana Kotěry. Stal se také členem avantgardního Devětsilu a k jeho dalším významným dílům patřil pavilon ČSR na Světové výstavě v Paříži z roku 1937.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 212–213. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 116.

Vodárna a filtrační stanice v Podolí
Antonín Engel, 1923 – 1928, 1956 – 1965

24

Podolská 17, č. p. 15/XV, Praha 4 – Podolí

Jelikož po vzniku Velké Prahy přestal dostačovat dosavadní vodovodní systém, došlo k vypsání architektonické soutěže, kterou vyhrál Antonín Engel. První, severní část, zaujímající čtvercový půdorys, vznikla v letech 1923 až 1928. Novoklasicistní průčelí na exponované západní straně člení antikizující sloupy, na východní straně polosloupy a na dalších pilastry. Z centra západní stěny vystupuje rizalit s tympanonem, evokující antický tetrastylos. Parabolické železobetonové oblouky o rozpětí 29 metrů a výšce 16 metrů, zastropující hlavní halu, vyprojektovali profesoři pražské techniky Bedřich Hacar a František Klokner. V letech 1956 až 1965 proběhla dostavba druhé budovy podle návrhu stejného architekta. Jelikož v té době vládl tzv. socialistický realismus, mohl Engel užít stejné tvarosloví, ale v monumentálnější formě. Jižní průčelí této stavby zdobí jedenáct soch znázorňujících přítoky Vltavy. V areálu se dnes nachází Muzeum pražského vodárenství.

Antonín Engel (1879–1958) studoval u Otto Wagnera na vídeňské Akademii. Patřil k představitelům moderního klasicismu, přičemž navrhoval obytné a technické stavby i urbanistické plány, z nichž je nejvýznamnější regulační plán Dejvic. Dlouhodobě vyučoval na Českém vysokém učení technickém.

Literatura:
Beran, L. – Valchářová, V. (ed.): Pražský industriál. Technické stavby a průmyslová architektura Prahy, Praha 2005, s. 220–221. Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 264.

Městská knihovna
František Roith, 1923 – 1929

25

Mariánské nám. 1, Žatecká 1, Valentinská 2, č. p. 98/I, Praha 1 – Staré Město

Pražská obec vypsala roku 1923 užší soutěž na návrh městské knihovny, které se zúčastnili Josef Sakař, Bohumil Hübschmann, Antonín Ausobský, Pavel Janák a František Roith, jenž poté projekt vypracoval. Do roku 1929 budovu vybudovaly firmy Václav Nekvasil a bratři Kavalírovi. Novoklasicistická budova se hlavním průčelím, obloženým travertinem, obrací do Mariánského náměstí a po stranách z něj vystupují dva rizality s podloubím. Nad monumentálním pětiosým vstupem v centru průčelí stojí šest soch od Ladislava Kofránka a vchody zdobí mříže od Karla Štipla. Uvnitř se nacházejí knihovní sály, čítárny, přednáškové sály, šatny a divadlo. Ve východní partii zaujímají 1. a 2. patro reprezentační prostory primátora, vyzdobené ve stylu art deco. Na nimi je ložnice primátora. V nejvyšším podlaží, přístupným z Valentinské ulice, sídlí Galerie hlavního města Prahy, resp. její výstavní sály, osvětlované ze stropu.

František Roith (1876–1942) studoval na vídeňské Akademii u Otto Wagnera. Jeho černošické vily z konce prvního desetiletí 20. století mají jako jedny z prvních staveb v českém prostředí ploché střechy. Další jeho tvorba se vyznačovala novoklasicismem, jako například budova České národní banky v Praze (1929–38).

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 46–47. Vlček, P. a kol: Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov, Praha 1996, s. 174–175.

Nová zástavba pod Emauzy
Bohumil Hübschmann, 1923 – 1931

26

Palackého nám 4, č. p. 375/II, 376/II, Praha 2 – Nové Město

Regulaci této části Podskalí pod Emauzským klášterem vypracoval roku 1923 Bohumil Hübschmann. Hlavní myšlenky návrhu vycházely z možnosti nalezení vhodného pozadí pro Palackého pomník a zároveň zachování průhledu na klášterní kostel Panny Marie a sv. Jeronýma. Díky tomu zde vyrostly dvě budovy, kde dnes v jedné sídlí Ministerstvo zdravotnictví a ve druhé Ministerstvo práce a sociálních věcí. Mezi nimi vzniklo náměstí Pod Emauzy s pomníkem uprostřed. Obě budovy, vyprojektované Hübschmannem ve stylu moderního klasicismu a částečně obložené travertinem, mají centrální dvůr a směrem k náměstí vybíhají dvojice křídel, tvořící písmeno U. Zdobí je sochy od Jaroslava Horejce. Z centrální dvorany obou budov vedou dvě dvouramenná schodiště. Sloupy dvorany i podlahy mají obklad z leštěného mramoru a detaily kovového zábradlí ochozu i schodiště jsou provedeny ve stylu art deco. Ve vstupním vestibulu č. p. 375 se nachází mozaika Františka Kysely a v č. p. 376 plastika Horníci od Karla Hladíka.

Bohumil Hübschmann (1878–1961) studoval na vídeňské Akademii u Otto Wagnera. Navrhoval obytné, industriální a administrativní stavby ve stylu moderny a moderního klasicismu. Po 2. světové válce si změnil jméno na Hypšman.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 310. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/ Litomyšl 2012, s. 115.

Regulační plán Dejvic
Antonín Engel, 1924 – 1925

27

Praha 6 – Dejvice, Bubeneč

Urbanistický koncept centra Dejvic a části Bubenče vypracoval roku 1924 Antonín Engel a schválen byl o rok později. Centrem se stalo Vítězné náměstí, z něhož vybíhají nejvýznamnější komunikace. Evropská třída kopírovala trasu bývalé Velvarské silnice, třída Jugoslávských partyzánů kolmou Podbabskou silnici a na křížení, zvaném Na růžku, vzniklo zmíněné Vítězné náměstí na podkovovitém půdorysu. Engel projektoval i přilehlé budovy ve stylu neoklasicismu, z nichž k těm, které nejvíce čerpaly z klasických modelů, patřil Generální štáb s konkávním průčelím, doplněný vysokým řádem, jenž tvoří polopilíře. Engel se jako generální projektant podílel i na plánování areálu pražské techniky, ale některé stavby projektovali Theodor Petřík a Severin Ondřej. Nájemní dům pro „Útulný domov osamělým ženám“ navrhla Milada Petříková-Pavlíková, Theodorova manželka. Vítězné náměstí, které několikrát změnilo název, roku 1990 se však vrátilo k původnímu, nebylo dodnes dokončeno. Areál Českého vysokého učení technického poblíž náměstí postupně v letech 1959 až 1967 doplnily budovy Fakulty elektrotechnické a Fakulty strojní, navržené Františkem Čermákem a Gustavem Paulem.

Antonín Engel je zmíněn také u vodárny a filtrační stanice v Podolí.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 248. Ulrich, P. (ed.): Slavné stavby prahy 6, Praha 2012, s. 36–39.

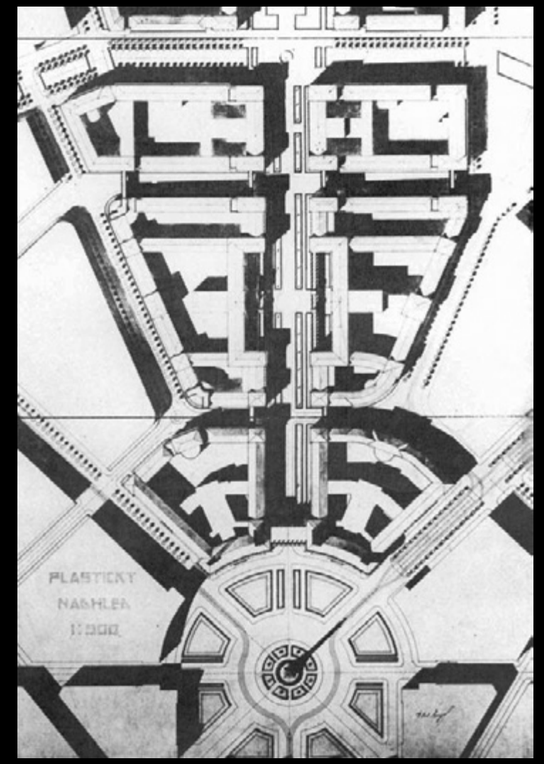

Palác vzorkových veletrhů
Josef Fuchs, Oldřich Tyl, 1924 – 1928

28

Dukelských hrdinů 7, č. p. 530/XIX, Praha 7 – Holešovice

Původně se jednalo o velkorysý urbanistický koncept, z něhož se podařilo vybudovat jen tzv. Veletržní palác. Soutěž, vypsanou 1. září 1924, vyhrál Oldřich Tyl, druhý skončil Alois Dryák a třetí Josef Fuchs. V následné užší soutěži zvítězili Josef Fuchs a Oldřich Tyl. Funkcionalistickou stavbu s železobetonovým monolitickým skeletem realizovaly firmy Václav Nekvasil a Karel Skorkovský a k otevření došlo 21. září 1928. Budova sloužila převážně pro strojírenské výstavy a nacházely se zde též restaurace a v suterénu kino. Roku 1974 palác vyhořel a po rekonstrukci jej užívá Národní galerie. Mohutnou hmotu budovy, zaujímající celý domovní blok, na hlavním průčelí člení nad proskleným parterem dlouhá pásová okna v arkýři, ale partie u Veletržní ulice má rastr čtvercových oken. Zadní fasáda v zásadě opakuje hlavní průčelí. Stěžejními prostory interiéru jsou velká a malá dvorana, kterou probíhají ve všech úrovních působivé ochozy.

Josef Fuchs (1894–1979) patřil k žákům Josipa Plečnika na Uměleckoprůmyslové škole. Projektoval vily a obytné domy, ale též stadion Štvanice, postavený v letech 1930 až 1932. Oldřich Tyl (1884–1939) studoval na Českém vysokém učení technickém u Josefa Schulze. Tyl patřil k protagonistům purismu a funkcionalismu a navrhl např. Penzion Záchrana na Žižkově (1923–1926).

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 35. Vlček P. a kol.: Umělecké památky Prahy. Velká Praha A/L, Praha 2012, s. 470–472.

Zahradní město Spořilov
Josef Bertl, Josef Barek, Vlastimil Brožek, Karel Polívka, Jan Mentberger, 1924 – 1935

29

Praha 4 – Záběhlice

Vybudování tohoto rozsáhlého celku obytných domů opět souvisí s teorií zahradního města, kterou v zásadě určil Ebenezer Howard. Vznik iniciovaly společně Městská spořitelna na Královských Vinohradech a Městská spořitelna pražská, a tyto instituce založily družstvo Spořilov. Urbanistický plán vypracovala Státní regulační komise a profesor Josef Bertl. Spolu s Josefem Barkem stanovili počet domů na 1364. Stavby navrhovali Vlastimil Brožek, Karel Polívka a Jan Mentberger. Hlavní osu tvoří parkové Roztylské náměstí, na jihovýchodním konci zakončené půlkruhem. Zde také stojí katolický kostel sv. Anežky České, realizovaný podle projektu Nikolaje Pavloviče Paškovského a vysvěcený roku 1935. Náměstí kromě obchodní a společenské funkce sloužilo též rekreaci a oddychu a protíná jej kolmo probíhající Hlavní třída. Obytné domy lze roztřídit do několika kategorií: nejmenší řadový dům, středně velký řadový dům, největší řadový dům a samostatně stojící rodinný dům či vila.

Josef Bertl (1866–1955) studoval českou techniku u Josefa Schulze a pedagogicky působil v Brně i v Praze. Vlastimil Brožek (1900–1974), Karel Polívka (1894–1970) a Jan Mentberger (1897–1956) také vystudovali České vysoké učení technické a dlouhodobě spolupracovali.

Literatura:
Czumalo, V. a kol.: Spořilov. Největší zahradní město Velké Prahy, Praha 2015. Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 218–219.

Obchodní dům Lindt
Ludvík Kysela, 1925 – 1927

30

Václavské nám. 4, č. p. 773/II, Praha 1 – Nové Město

Dům na místě dvou starších staveb vybudoval obchodník a továrník August Lindt podle projektu architekta Ludvíka Kysely. Vedle paláce Olympic se jedná o jeden z prvotních příkladů funkcionalistických domů v Praze. Na mimořádně působivé hlavní fasádě, obrácené do Václavského náměstí, se nad sebou střídají pásová okna s parapety z černého opaxitu a před 1. patrem probíhá balkon. Na střeše se nacházejí kaskádovitá okna, která osvětlovala fotografický ateliér, a velké pásy oken má také průčelí v Jungmannově náměstí. Sedmipatrový řadový dům s několika suterény tvoří železobetonová monolitická konstrukce se spojitými nosníky a křížem armovaných desek. Parterem prochází krátká pasáž, vedoucí na Jungmannovo náměstí, vedle níž je v centru dispozice umístěno schodiště, a v 1. patře se nacházela slavná kavárna Astra.

Ludvík Kysela (1883–1960) studoval na pražské technice, kde patřil k žákům Josefa Schulze. Před 1. světovou válkou navrhl dům U Klíčů v Karmelitské ulici (1911–1913), ale jeho nejvýznamnější realizace vznikla v meziválečném období. Vedle Lindtova domu se jedná o palác pojišťovny Praha v ulici Na Příkopě, postavený v letech 1925 až 1929, a nedaleký palác U Stýblů na Václavském náměstí (1927–1929).

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 439. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/ Litomyšl 2012, s. 118.

31 Edisonova transformační stanice
František Adalbert Libra, 1926 – 1930

Jeruzalémská 2, Jindřišská 37, č. p. 1321/II, Praha 1 – Nové Město

Tato trafostanice představuje další příklad, kdy technická stavba má nadprůměrné architektonické hodnoty, a navíc kvalitně zapadla do historického prostředí. Pro vybudování stanice se rozhodly Elektrické podniky roku 1926 a funkcionalistickou stavbu navrhl architekt František Adalbert Libra. Na trafostanici se nacházela kinetická a světelná plastika od Zdeňka Pešánka. V letech 2005 až 2007 proběhla konverze objektu dle projektu Ladislava Lábuse, při které též vznikla nástavba. Ke kostelu sv. Jindřicha směřují čtyři otvory se železnými vraty pod výraznou markýzou, ale dnes jsou prosklené otvory otevřené do vnějšího prostoru. Vyšší podlaží mají přes celou šířku fasády pásová okna. Z průčelí v Jeruzalémské ulici vystupuje rizalit, ve kterém se nachází v přízemí vchod, krytý mohutnou markýzou, a výše probíhají až ke střeše dva sloupce oken. V interiéru fungovala až do devadesátých let 20. století stanice, ale po odstranění technologie a konverzi zde vznikly kulturní provozy jako kino a kavárna.

František Adalbert Libra (1891–1958) absolvoval pražskou techniku a navrhoval obytné i industriální stavby, spořitelny a koupaliště. Z jeho nejvýznamnějších realizací lze uvést Sanatorium pro léčbu TBC ve Vyšných Hágach v Tatrách, postavené v letech 1932 až 1938.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 619. Beran, L. – Valchářová, V. (ed.): Pražský industriál. Technické stavby a průmyslová architektura Prahy, Praha 2005, s.48.

32 Thomayerova nemocnice
Bohumír a Ladislav Kozákovi, 1926 – 1940

Vídeňská 5, 7, č. p. 800/XIV, 816/XIV, Praha 4 – Krč

Areál původně sociálního ústavu projektovali ve dvacátých letech 20. století v puristickém stylu bratři Bohumír a Ladislav Kozákovi. Ke slavnostnímu výkopu stavby došlo 10. července 1926, k jejímu předání do užívání 26. října 1928, ale výstavba probíhala až do roku 1940, kdy postupně vznikly Ústav mateřství a Dětská karanténa, navržené Ladislavem Kozákem. Ústřední zaopatřovací ústav měl na starosti péči o sociálně slabé občany, a proto zde bylo postaveno sedm starobinců včetně jednoho pro manželské dvojice a čtyři chorobince. Po 2. světové válce došlo ke zrušení ústavu a vznikla zde Thomayerova nemocnice. Bohumír Kozák vytvořil de facto malé město, včetně ulic a náměstí. Za vstupní bránu navrhl hlavní budovu, členěnou polopilíři obloženými režným zdivem a završenou hodinovou věží. Za touto stavbou se nachází „náměstí“, které obklopuje loubí, tvořené pilíři z režného zdiva. Do areálu Kozák umístil také kapli.

Bohumír Kozák (1885–1978) studoval na Českém vysokém učení technickém a specializoval se na obytné, sakrální, telekomunikační i administrativní stavby. Bratr Ladislav (1900–1988) vystudoval stejnou vysokou školu a se svým bratrem spolupracoval. Navrhli například evangelický kostel v Nuslích (1934). Z jeho samostatných realizací lze uvést ozdravovnu Radostín z roku 1930.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 252–253. Vlček P. a kol.: Umělecké památky Prahy. Velká Praha A/L, Praha 2012, s. 777–779.

Obecní dům v Praze
Antonín Balšánek, Osvald Polívka, 1903 – 1912
Foto: Iveta Kopicová

Vlastní vila Evžena Linharta
Evžen Linhart, 1927 – 1929

33

Na Viničních horách 46, č. p. 774/XIX, Praha 6 – Dejvice

Tento funkcionalistický rodinný dům s ateliérem si postavil architekt Evžen Linhart podle projektu z roku 1927. Stojí na půdorysu písmene L, přičemž k hlavní obytné patrové části domu přiléhá křídlo s ateliérem. Vila se vyznačuje bílými fasádami, prolomenými různě velkými okny, a plochými střechami s pochozími terasami. Z patra na střechu vede přiznané exteriérové schodiště, obdobné tomu, které užil slavný švýcarsko-francouzský architekt Le Corbusier na sídliště Cité Frugès ve francouzském Pessacu. Konstrukci tvoří monolitický železobeton. V přízemí vyšší hmoty se nachází hala, náznakově rozdělená různou úrovní podlah na obývací pokoj a jídelnu. Do patra umístil Linhart ložnice a koupelnu. Na této stavbě došlo k prvnímu důslednějšímu uplatnění zásad Le Corbusiera v českém prostředí, a to nejen užitím zmíněného „pessacovského" schodiště.

Evžen Linhart (1898–1949) studoval na Českém vysokém učení technickém, kde patřil k žákům Antonína Engela. Linhart, člen puristické čtyřky, navrhoval převážně funkcionalistické stavby. Z nich lze uvést dům Lisý v Osadě Baba z roku 1932, projektovaný s Antonínem Heythumem, gymnázium na Evropské třídě (1937–1938) a poválečný Kolektivní dům v Litvínově z 1947 až 1958, navržený s Václavem Hilským.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 251. Ulrich, P. (ed.): Slavné stavby Prahy 6, Praha 2012, s. 82–84.

Kostel sv. Václava
Josef Gočár, 1927 – 1930

34

Náměstí Svatopluka Čecha, Praha 10 – Vršovice

Jedná se o jednu z nejvýznamnějších funkcionalistických sakrálních staveb nejen na našem území. K založení Spolku pro vybudování nového chrámu ve Vršovicích došlo již roku 1902, ale stěžejní soutěž vypsal Spolek 15. listopadu 1927, a šlo již o umístění na svažitém náměstí Svatopluka Čecha. Nejvyšší ocenění, 2. cenu, získal Josef Gočár, který ve druhém kole pozměnil dispozici ze šířkové na podlouhlou.
Realizovaný projekt vznikl na jaře roku 1929 a k dokončení kostela došlo roku 1930. Na projektu se podílel architekt a malíř Alois Wachsman, který měl na výsledné podobě návrhu nepochybně znatelný podíl. Nad širokým schodišťovým vstupem se vypíná 56 metrů vysoká věž zakončená křížem. Na této částečně prosklené vertikále se nachází socha sv. Václava od Bedřicha Stefana, umístěná nad vstup až roku 2010.
Za věží se k severu postupně zvedá hlavní hmota kostela. V interiéru má mírně sbíhavá loď, zakončená apsidou, směrem k oltáři kaskádovitě stoupající strop. Okna apsidy zdobí vitráž se sv. Václavem od Josefa Kaplického a hlavní oltář socha Ukřižovaného od Čeňka Vosmíka. Loď má celkem pět oltářů a na výzdobě kostela se vedle Josefa Gočára dále podíleli Karel Pokorný, Josef Kubíček, Damian Pešan a další umělci.

Josefa Gočára představila kapitola o domě U Černé Matky Boží.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 200–201. Šlapeta, V.: Kostel sv. Václava, in: P. Krajči (ed.) Slavné stavby Prahy 10, Praha 2009, s. 126–129.

Budova S.V.U. Mánes
Otakar Novotný, 1927 – 1930

35

Slovanský ostrov 1, č. p. 250/II, Praha 1 – Nové Město

Spolku výtvarných umělců Mánes se postupně podařilo získat pozemky s bývalými Šítkovskými mlýny mezi tehdejším Riegerovým nábřežím a Slovanským ostrovem. Spolek projektem pověřil roku 1927 Otakara Novotného, demolice mlýnů proběhla roku 1928 a téhož roku se započalo se stavbou. Železobetonovou konstrukci provedla firma Karla Skorkovského, a přestože k dokončení stavby došlo již roku 1930, tak kolaudace proběhla až v prosinci 1934. Funkcionalistická budova s plochou střechou se klene nad ramenem Vltavy a u návodní strany zůstala zachována renesanční Šítkovská věž jako vertikální protipól horizontální stavby. Uliční průčelí, směřující k nábřeží, je pětiosé a v přízemí má široké výkladce, ale v patře obdélná okna. Od nábřeží probíhá směrem na ostrov na jižní straně krytá cesta, zakončená schodištěm, vyrovnávajícím různé výškové úrovně terénu. Na ostrově se budova otevírá pěti velkými okny. Povodní fasádu prolamují v nižší partii menší obdélná okna, výše větší okenní otvory, a při krajích se nacházejí velké prosklené plochy. Uvnitř nalezneme velký výstavní sál, osvětlený přímo prosklením stropem. Dále do interiéru architekt umístil malý výstavní sál, restauraci, kavárnu, spolkové místnosti a kanceláře.

Otakar Novotný byl představen v kapitole o Štencově domě.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 273–274. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/Litomyšl 2012, s. 126.

Kostel Nejsvětějšího Srdce Páně
Josip Plečnik, 1927 – 1933

36

Náměstí Jiřího z Poděbrad, Praha 3 – Vinohrady

Na nový vinohradský kostel byla roku 1919 vypsána soutěž, ale nakonec po delším vyjednávání zadavatelé projekt svěřili Josipu Plečnikovi. Ten vypracoval několik návrhů, ale ty Spolek pro vybudování druhého katolického chrámu Páně na Královských Vinohradech zamítal. V polovině prosince 1927 Plečnik projekt dopracoval do fáze, že jej mohl počátkem příštího roku poslat do Prahy. K položení základního kamene došlo v říjnu 1928 a po necelých čtyřech letech mohl arcibiskup Karel Kašpar kostel 8. května 1932 vysvětit. Z podélné hmoty chrámu, pokryté keramickým obkladem a vystupujícími hranolky, připomínajícími hermelínový plášť, vyrůstá věž s velkým proskleným hodinovým ciferníkem. Vše korunuje královské jablko s křížem. Ústřední prostor jednolodní stavby má kazetový strop, nesený důmyslnou kovovou konstrukcí ve střeše, a loď osvětlují vitrážová okna, umístěná pod stropem. Podlaha se vyznačuje kruhovými motivy. Uvnitř věže probíhá systém ramp, působící funkcionalistickým dojmem, vedoucí až k vrcholu. V podzemí se nachází krypta se zlomky katedrály sv. Víta. Na výzdobě kostela se podíleli mimo mnoha dalších umělců a řemeslníků sochaři Damian Pešan a Bedřich Stefan.

Slovinský architekt Josip Plečnik je představen v kapitole o úpravách Pražského hradu.

Literatura:
Čižinská, H.: Jubileum kostela Nejsvětějšího Srdce Páně v Praze na Vinohradech, in. Sborník Národního muzea v Praze, in: Řada C – Literární historie, sv. 57, 2012, čís. 1–2, s. 156–162. Lukeš, Z. – Prelovšek, D. – Valena, T. (ed.): Josip – Plečnik – architekt Pražského hradu, Praha 1996, s. 547–603.

37 Národní památník na Vítkově a Vojenské muzeum
Jan Zázvorka, 1927 – 1933

Vrch Vítkov, č. p. 1900/XI, 1600/XI, Praha 3 – Žižkov

O pomníku Jana Žižky se diskutovalo již od roku 1869, ale k jeho realizaci nedošlo. Roku 1923 navrhla Státní regulační komise jako nejvhodnější místo pro památník vrch Vítkov na Žižkově a poté proběhla první soutěž na pomník Jana Žižky, muzeum, panteon i administrativu. Roku 1925 se rozhodlo o vypsání druhé soutěže, kterou vyhrál Jan Zázvorka, a tento architekt roku 1927 vypracoval definitivní plány. Dominantou nejen vrchu, ale i celé čtvrti, se stal bílý hranol, před který předstupuje vyvýšená terasa s Žižkovou sochou. Ústředním prostorem interiéru se stala obřadní síň. Na výzdobě památníku se podílelo množství výtvarných umělců, z nichž můžeme jmenovat Jaroslava Horejce, Ladislava Kofránka, Jakuba Obrovského, Karla Pokorného, Karla Svolinského, Karla Štipla, Maxe Švabinského nebo Otakara Švece. Přestože Bohumil Kafka předložil skicu jezdecké sochy Jana Žižky již roku 1932, k osazení sochy došlo až v padesátých letech 20. století. Již v letech 1927 až 1929 vyrostla na úpatí vrchu novoklasicistní budova muzea a administrativy č. p. 1600, na které se Zázvorkou spolupracoval Jan Gillar. Vnitřní dvůr, přístupný skrze monumentální bránu, obklopují čtyři hranolové hmoty.

Jan Zázvorka (1884–1963) studoval na pražské Uměleckoprůmyslové škole u Jana Kotěry. Projektoval obytné, administrativní a industriální stavby. Jana Gillara představí kapitola o Francouzských školách v Dejvicích.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 102–103. Prix, D. a kol.: Umělecké památky Prahy. Velká Praha 2. V–Ž, Praha 2017, s. 1422–1429.

38 Budova Elektrických podniků
Adolf Benš, Josef Kříž, 1927 – 1935

Bubenská 1, Antonínská 1, Strossmayerovo nám. 6, č. p. 1477/VII, Praha 7 – Holešovice

Ideovou soutěž na výstavbu Úřední budovy Elektrických podniků hlavního města Prahy vyhráli architekti Adolf Benš a Josef Kříž a původně měly vzniknout dvě zrcadlově obrácené budovy. K postavení druhé budovy však nedošlo. Funkcionalistické stavbě s plochými střechami dominuje střední křídlo, ke kterému jsou připojena dvě nižší křídla, a hlavní východní průčelí ještě tvoří nízké hmoty s dlouhými okenními pásy nad proskleným parterem. Směrem ke kostelu sv. Antonína se nachází blok se třemi dvory. Fasády všech křídel, postavených ze železobetonu, pokrývá keramický obklad. V interiéru je hlavním prostorem působivá schodišťová hala s ochozy. Uvnitř budovy, původně vytápěné systémem Carrier, se vedle elektrárenské části a části pro městské dráhy nacházely také obchody, kavárny, kulturní centrum a lékařské ordinace. Při rekonstrukci v letech 2018 až 2020 došlo k nahrazení původního keramického pláště novým.

Adolf Benš (1894–1983) studoval na pražské technice a na Akademii výtvarných umění, kde patřil k žákům Jana Kotěry a Josefa Gočára. Z jeho nejvýznamnějších realizací lez uvést jeho vlastní vilu v Troji (1928–1930) nebo budovu starého ruzyňského letiště, postavenou v letech 1932 až 1934. Josef Kříž (1895–1988) studoval na pražské technice a navrhoval obytné i technické stavby, například vokovickou vozovnu s obytným areálem zaměstnanců Elektrických podniků.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 38–39. Vlček P. a kol.: Umělecké památky Prahy. Velká Praha A/L, Praha 2012, s. 522–524.

39 Barrandov, Barrandovské terasy
Max Urban, Vladimír Grégr a další, 1927 – 1945

Praha 5 – Hlubočepy

U zrodu tohoto projektu stál Václav M. Havel, otec prezidenta Václava Havla, a jako jeho inspirační zdroj sloužila nová zahradní města v Kalifornii. Po neúspěšném pokusu v lokalitě Na Habrové vypracoval nový koncept Max Urban, a tento plán schválila Státní regulační komise roku 1927. Od této doby vznikaly funkcionalistická Vyhlídková restaurace, Terasy a Trilobit bar, na jejichž návrzích se podíleli jak Max Urban, tak Vladimír Grégr. V letech 1931 až 1932 vyrůstaly výstavní vily č. 1 od Grégra a č. 2 od Urbana. Další vily navrhli Hermann Abeles s Leo Mayerem, Jaroslav Fragner, Václav Girsa, Antonín Hloušek, Alois Houba, Vojtěch Krch, František Adalbert Libra, Otakar Štěpánek a další architekti.
Nelze nezmínit plavecký bazén pod Barrandovem, který vznikl v letech 1929 až 1930 podle návrhu Václava Kolátora a roku 1931 se započalo s výstavbou Barrandovských filmových ateliérů, které vyprojektoval také Max Urban. V letech 1978 až 1988 vzniklo západně od tohoto souboru sídliště Nový Barrandov, vybudované dle projektu Zdeňka Hölzela a Jana Kerela.

Max Urban (1882–1959) studoval na Českém vysokém učení technickém. V letech 1915 až 1917 vypracoval plán Velké Prahy a v meziválečném období se nejvíce uplatnil při výstavbě Barrandova. Vladimír Grégr (1902–1943) také absolvoval pražskou techniku a navrhoval vily ve funkcionalistickém i haciendovém stylu a také design vlaků.

Literatura:
Krajči, P. – Líbal, P. (eds.): Slavné stavby Prahy 5 Barrandov, Praha 2018.
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 117.

40 Obchodní dům BAŤA
Jindřich Svoboda, František Lydie Gahura, Arnošt Sehnal, 1928 – 1929

Václavské nám. 6, č. p. 774/II, Praha 1 – Nové Město

Původně zde stála klasicistní stavba a v patře bývala kavárna „Boulevard“, ale roku 1927 koupila dům firma Baťa a nahradila jej novostavbou, určenou k prodeji výrobků Baťova obuvnického impéria. Přestože budova v období socialismu nesla název Dům obuvi, tak se opět vrátila k původnímu jménu. Obchodní dům vytváří se sousedním Lindtovým domem mimořádně působivou funkcionalistickou skupinu. Plány vypracovali Jindřich Svoboda, František Lydie Gahura a Arnošt Sehnal z Baťovy projekční kanceláře, interiéry navrhl Josef Gočár a řešení průčelí se konzultovalo též s Ludvíkem Kyselou. Řadový sedmipatrový dům se dvěma suterény má hlavní průčelí tvořené pásovými okny a bílými opaxitovými parapety, přičemž výraz domu doplňovaly světelné reklamy. Fasáda v Jungmannově náměstí se vyznačuje velmi nízkými parapety a velkými pásy oken, Konstrukčně se jedná o železobetonový skelet s nosným systémem tvořeným kruhovými sloupy. V přízemí se původně nacházela pasáž, kterou pohltila prodejna, a levá část dispozice byla určena pro schodiště, výtah a eskalátory.

Jindřich Svoboda, Arnošt Sehnal a František Lydie Gahura působili v baťovské projekční kanceláři. Josefa Gočára představila kapitola o Domu U Černé Matky Boží a Ludvíka Kyselu část o Lindtově domě.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 439–440. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/ Litomyšl 2012, s. 123.

Barrandov, Barrandovské terasy
Max Urban, Vladimír Grégr a další, 1927 – 1945
Foto: Archiv městské části Prahy 5

Traubova vila
Bruno Paul, 1928 – 1929

41

Pod Hradbami 17, č. p. 658/XVIII, Praha 6 – Střešovice

Rodinný dům s plochou střechou ve stylu klasicizující moderny si vybudoval v letech 1928 až 1929 majitel koželužny v Podbabě Edmund Traub podle projektu berlínského architekta Bruna Paula. Čtyřpodlažní vila ve formě protáhlého hranolu má fasády pokryté kamenným obkladem a završuje ji tmavší střešní nástavba. Nad suterénem či spíše zahloubeným přízemím se při ulici nachází podlaží s velkými obdélnými okny a nad nimi probíhá řada čtvercových oken. Ve východní partii vystupuje menší rizalit na obdélném půdorysu. Zahradní průčelí v zásadě opakuje uliční část, ale díky terénnímu rozdílu se dalo z velkých oken vystoupit rovnou na přilehlou zahradu. Do té Traub umístil dvě sochy od Bernarda Redera, které si s Brunem Paulem vybrali přímo v sochařově ateliéru. Suterén měl vstupní halu a šatny, výše architekt umístil obývací pokoj s krbem, jídelnu a zimní zahradu. V prvním poschodí se nacházely ložnice majitelů i jejich tří dcer, a tato podlaží propojilo trojramenné schodiště. Nejvýše byly hostinské pokoje a místnosti pro personál.

Bruno Paul (1874–1968) studoval na drážďanské Akademii a také malířství v Mnichově a postupně ve své tvorbě přešel od „Heimatstilu“ a novoklasicismu k umírněné moderně. Z jeho bohatého díla lze jmenovat berlínský výškový dům Kathreiner, postavený v letech 1928 až 1930. Věnoval se také návrhům interiérů.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 160. Vybíral, J.: Bruno Paul / Vila Taub, Zlatý řez 5., 1993, s. 6–9.

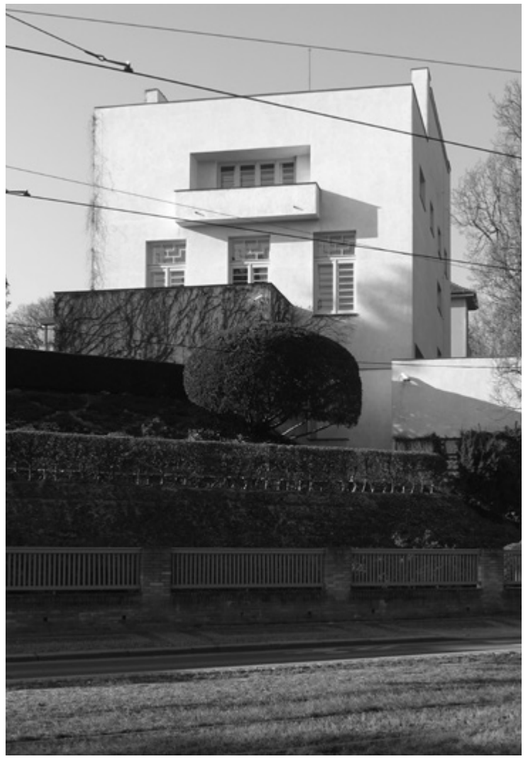

Müllerova vila
Adolf Loos, Karel Lhota, 1928 – 1930

42

Nad Hradním vodojemem 14, č. p. 642/XVIII, Praha 6 – Střešovice

Vila Františka Müllera je jedna z nejvýznamnějších vilových staveb nejen v Praze, ale i v celé České republice. Stavební podnikatel František Müller, spolumajitel firmy Kapsa–Müller, koupil svažitý pozemek mezi ulicemi Nad Hradním vodojemem a Strašnickou a zadal projekt svého domu Adolfu Loosovi. Smlouvu podepsali již 30. října 1928, výstavba započala koncem tohoto roku, ale dodatečné stavební povolení bylo uděleno až 14. června 1929. Loos ve spolupráci s Karlem Lhotou vytvořili koncept „Raumplanu“. Vstup se nachází v horní jihozápadní partii. Poměrně strohé fasády prolamují různě velká obdélná okna a na jihovýchodní straně je zavěšen arkýř. Průčelí v severovýchodní partii má tři velká vertikální okna a nad nimi se nachází balkon. Dům završuje plochá střecha s pochozí terasou. Ústřední prostor interiéru představuje obývací pokoj, či spíše hala. V principu „Raumplanu“ se další místnosti, například jídelna nebo dámský budoár, nacházejí v různých výškových úrovních.

Adolf Loos (1870–1933) studoval na liberecké a brněnské průmyslovce a na drážďanské technice. Tento brněnský rodák se stal jedním z nejvýznamnějších světových architektů a jeho realizace nalezneme ve Vídni, v Plzni, Paříži a na dalších místech. Karel Lhota (1894–1947), absolvent Českého vysokého učení technického, spolupracoval s Loosem, ale navrhoval i samostatně a věnoval se také scénografii.

Literatura:
Krajči, P. – Šlapeta, V.: Müllerova vila, in: P. Krajči (ed.): Slavné pražské vily. Sto a jeden dům s příběhem, Praha 2012, s. 167–171. Sto a jeden dům s příběhem, Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 162–163.

43

Schückova vila
Ernst Mühlstein, Victor Fürth, 1928 – 1930

Nad Kazankou 39, č. p. 222VIII, Praha 7 – Troja

Vilu si nechal postavit Alexander Schück, ředitel pekáren Odkolek a podnikatel v potravinářském průmyslu. Vila měla mít původně valbovou střechu, ale při změně stavebního povolení v květnu 1929 došlo k úpravě, která se týkala ploché střechy. Schückova vila s půdorysem ve tvaru L je díky umístění ve svahu de facto čtyřpodlažní a má typické znaky funkcionalismu, tedy pásová okna, střešní terasy nebo piloty v přízemí, nesoucí hmotu horního poschodí. U vily vznikla moderní zahrada a nacházela se zde socha Evy od sochařky Mary Duras, pozdější manželky Alexandrova syna Arnolda. Hlavní obytné místnosti byly navrženy do přízemí, jehož středem byla schodišťová hala a před ní umístěný salon, k němuž přiléhal ve východním křídle pánský pokoj, jídelna a zimní zahrada. Do západní části architekti umístili technické místnosti a ložnici. V poschodí se nacházely další obytné místnosti a toto poschodí mělo také vlastní kuchyni s jídelnou.

Ernst Mühlstein (1893–1968), uváděný též jako Arnošt, studoval na pražské německé technice a na Akademii výtvarných umění u Jana Kotěry. Spolu s Victorem Fürthem (1893–1984), absolventem německé techniky, založili roku 1924 společný ateliér. Z jejich kanceláře pocházejí v Praze palác Continental v Blanické ulici (1926–1928), obchodní dům Teta v Jungmannově ulici z roku 1933 nebo dům stavitele této vily v Bělehradské ulici (1934–1936).

Literatura:
Líbal, P.: Schückova vila, in: P. Krajči (ed.), Slavné stavby v Praze – Troji, Praha 2014, s. 111–113. Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 40–41.

44

Obnova hrobky českých králů
Kamil Roškot, 1928 – 1935

Katedrála svatého Víta, Václava a Vojtěcha, Pražský hrad, Praha 1 – Hradčany

Ve dvacátých letech 20. století došlo při dokončování dostavby pražské katedrály také k důstojné úpravě podzemní hrobky českých králů. Kamil Hilbert vytvořil rozvržení hrobky i nový přístup a Kamil Roškot spolu se sochařem Ladislavem Kofránkem navrhli nové výtvarné řešení tohoto prostoru. Hrobku slavnostně vysvětil pražský arcibiskup Karel Kašpar 2. listopadu 1935. Sarkofág českého krále a císaře Karla IV., který zaujímá stěžejní místo, má téměř aerodynamický tvar. Před ním se po stranách nacházejí sarkofágy Jiřího z Poděbrad a Ladislava Pohrobka, vedle Karla IV. spočívají ostatky všech čtyř jeho manželek a na druhé straně ostatky Václava IV. V zadní části nalezneme sarkofágy Jana Zhořeleckého, prvního Karlova syna Václava, Rudolfa II., Rudolfa Habsburského a Marie Amálie Habsbursko-Lotrinské. Stěny a klenba byly pokryty tóny žlutých, šedozelených a oranžových pásků bez ornamentů, ale podlahu vytvořily mramorové desky, jejichž ornament vychází z tvaru jednotlivých sarkofágů.

Kamil Roškot (1886–1945) studoval na pražské technice a také u Jana Kotěry na Akademii výtvarných umění. K nejvýznamnějším dílům patří dům Františka Strnada v pražské čtvrti Bubeneč z roku 1924, divadlo v Ústí nad Orlicí z let 1934 až 1936 nebo budova Ministerstva vnitra na Letné. Navrhoval také československé pavilony na světových výstavách a podepsal se na architektonické podobě několika přehrad a zdymadel.

Literatura:
Vlček, P. a kol.: Umělecké památky Prahy. Pražský hrad a Hradčany, Praha 2000, s. 96, 102.

Všeobecný penzijní ústav
Karel Honzík, Josef Havlíček, 1929 – 1934

45

Náměstí Winstona Churchilla 2, č. p. 1800, 1839, 1840/XI, Praha 3 – Žižkov

Všeobecnému penzijnímu ústavu přestala kapacitně vyhovovat budova na nábřeží, a tak následně zakoupil pozemek na Žižkově. Soutěž, které se zúčastnilo devět kanceláří, vyhráli mladí avantgardní architekti Josef Havlíček a Karel Honzík. Ti navrhli namísto tradiční blokové dispozice budovu na půdorysu kříže. Jako vzory působili Le Corbusier a Auguste Perret, ale Havlíčkův a Honzíkův návrh patřil ke zcela osobitým a originálním dílům českého funkcionalismu. Projekt prošel mnoha úpravami, ale nakonec, roku 1932, došlo na jeho definitivní schválení. Stavba železobetonové kostry započala 1. dubna 1932 a již počátkem listopadu téhož roku byla dokončena. Celá budova se třemi suterény, sestávající z hlavní vysoké deskové hmoty, dvou nižších křídel a dvou obytných domů, je obložena keramickými pásky „Rako-dur“ a uvnitř vzniklo přibližně 700 kanceláří, vytápěných systémem Carrier. Na vstupní halu navazuje centrální křížová podesta s hlavním schodištěm a výtahy, odkud jsou přístupná všechna křídla. Do suterénu východní budovy umístili architekti velký sál a ke křížovému půdorysu připojili obytné křídlo u Rajské zahrady a obchodně-obytné křídlo při tehdejší Karlově, dnešní Seifertově ulici.

Josef Havlíček (1899–1961) studoval na pražské technice (dnešním ČVUT) a dále na Akademii výtvarných umění u Josefa Gočára, Karel Honzík (1900–1966) také studoval na Českém vysokém učení technickém.

Literatura:
Dvořáková, D.: Všeobecný penzijní ústav – Dům odborových svazů, Praha 2014. Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 106–107.

Soubor vil na Hanspaulce
Antonín Mendl, 1929 – 1935

46

Praha 6 – Dejvice

Vilová čtvrť Hanspaulka, pojmenovaná podle usedlosti, zažila největší rozkvět v meziválečném období a v této době zde několik staveb navrhl mimořádně významný architekt Antonín Mendl. Rodinný dům Dr. Opočenského na nároží ulic Na Kodymce a Na Míčánce č. p. 964 z roku 1929 má ještě stanovou střechu, ale další se již vyznačují puristickým, resp. funkcionalistickým tvaroslovím. V letech 1931 až 1932 si postavil vilu podle Mendlova návrhu státní úředník a politik Otakar Fischer ve Fetrovské ulici č. p. 910. Další vilu navrhl roku 1932 pro generálního konzula Antonína Škoupu v ulici na Fišerce č. p. 1045.
Pro oba domy nakreslil střešní markýzy. V letech 1932 až 1933 vznikla vila doktora Otto Sommera v ulici Na Pahoubce č. p. 1510. Z hlediska architektury je mimořádně hodnotná vila č. p. 1918/XIX. v ulici Na Míčánce, kterou si nechali postavit v letech 1934 až 1935 Vasil a Ema Škrachovi.

Antonín Mendl (1890–1944) absolvoval České vysoké učení technické a na této škole prakticky celé meziválečné období vyučoval. Zpočátku spolupracoval s Václavem Šantrůčkem a navrhoval obytné stavby, a to jak velké domy, tak i vily, sokolovny, kulturní domy a školy. K jeho nejvýznamnějším realizacím patří, vedle mnoha rodinných domů, Tylův dům v Poličce, postavený v letech 1921 až 1929, kostel sv. Martina, sv. Cyrila a sv. Metoděje v Násedlovicích (1927–1928) nebo měšťanská škola ve Ždánicích (1928–1930).

Literatura:
Líbal, P.: Antonín Mendl – modernista mezi historiky, historik mezi modernisty, Časopis Společnosti přátel starožitností 1/122, 2014, s. 38–52. Ulrich, P. (ed.): Slavné stavby Prahy 6 Hanspaulka, Praha 2020, s. 130–136, 150–153.

47
Husův sbor
Pavel Janák, 1931 – 1933

Dykova 1, č. p. 51/XII., Praha 10 – Vinohrady

Církev československá si svůj sbor postavila v Dykově ulici vedle sadů, dnes pojmenovaných podle bratrů Čapků, na pozemku poblíž vinohradské vodárny, který zakoupila roku 1925. Pavel Janák vypracoval první návrh již roku 1929, ale teprve až třetí, z roku 1931, se dočkal realizace. Stavební práce provedla firma Bohumila Belady a ke slavnostnímu otevření došlo 1. října 1933. Jde o funkcionalistický komplex plochostropých budov, sestávající z nižší hmoty vlastní modlitebny a vyššího obytného domu, do něhož však sakrální prostor částečně proniká. Volně je připojena věž s vřetenovým schodištěm, zakončená kalichem. Modlitebnu, přístupnou z venkovní rampy, osvětlují shedové světlíky a interiér zdobí keramické plastiky od Josefa Znoje, zobrazující Ježíše Krista, starozákonní proroky a Cyrila a Metoděje s představiteli reformátorů církve. Z bývalého duchovního centra s přednáškovou síní v přízemí se stalo díky adaptaci architekta Jiřího Jakuba v závěru třicátých let 20. století jedno z největších kolumbárií u nás a schodiště doplňuje reliéf Poslední soud od Jaroslava Horejce. V obytné části se nachází farní úřad a také byty správce a členů církve. Vedle schodiště na rampu je umístěn pomník Pražskému povstání, neboť z budovy vysílal v květnu 1945 Český rozhlas.

Pavel Janák byl uveden v kapitole o paláci Adria.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 170–171. Šlapeta, V.: Kostel sv. Václava, in: Slavné stavby Prahy 10 (P. Krajči ed.), Praha 2009, s. 130–133.

48
Francouzské školy v Dejvicích
Jan Gillar, 1931 – 1934

Bílá 1, Božkova 3, č. p. 1784/XIX, Praha 6 – Dejvice

Spolek pro udržování škol s francouzskou řečí vypsal počátkem třicátých let 20. století soutěž na výstavbu škol. První cenu nikdo nezískal, ale druhý se umístil návrh Jana Gilara, který zvítězil ve druhém kole. Inspirací představoval systém open-air schools, pocházející z Nizozemska a Německa, sestavený ze solitérních, ale propojených pavilonů. Stavební povolení úřad udělil 13. září 1932 a ke kolaudaci došlo 25. června 1934. Celý areál, využívající svažitý pozemek s výškovým rozdílem 10 metrů, sestává z mateřské školy, od které sestupuje přes obecnou školu k budově gymnázia. Mateřskou školu propojila s hřištěm skládací stěna. Také se zde nacházejí aula a tělocvična, ale k vybudování internátu nedošlo. Všechny stavby mají ploché střechy a většinu prostor prosvětluje značný počet oken, a to buď velkých obdélných, nebo pásových. Vnitřní prostory vytápěl teplovzdušný systém v kombinaci s lokálním topením.

Jan Gillar (1904–1967) studoval na pražské technice a na Akademii výtvarných umění, kde patřil k žákům Josefa Gočára. Navrhoval funkcionalistické obytné a školní stavby i obchodní domy. Z jeho tvorby je třeba zmínit obchodní dům v Liberci z let 1935 až 1936 nebo soubor nájemních domů v holešovické Vinařské ulici (1936–1938).

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 256–257. Ulrich, P. (ed.): Slavné stavby Prahy 6, Praha 2012, s. 177–179.

Kolonie na Babě
Pavel Janák a další, 1931 – 1940
Foto: Archiv městské části Prahy 6

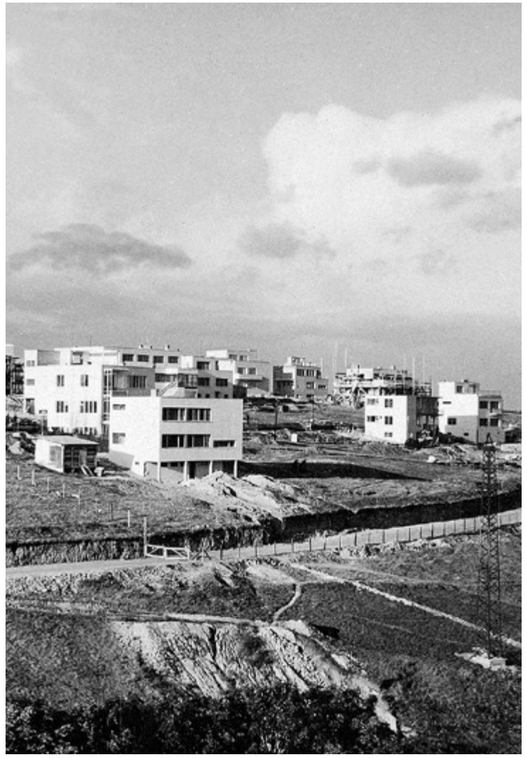

49 Kolonie na Babě
Pavel Janák a další, 1931 – 1940

Praha 6 – Dejvice

Svaz českého díla vznikl na sklonku roku 1913 a roku 1920 obnovil činnost pod jménem Svaz československého díla. Tato organizace iniciovala výstavbu funkcionalistického obytného souboru v Dejvicích, který měl vzor v koloniích postavených roku 1927 ve Stuttgartu, roku 1928 v Brně, 1929 ve Vratislavi a roku 1929 ve Vídni. Regulační plán dejvické kolonie s výjimečným výhledem na Prahu vypracoval Pavel Janák a roku 1931 začala výstavba patnácti domů, přičemž stavitelé pocházeli ze střední a vyšší střední třídy. Z architektonicky nejhodnotnějších lze uvést tři domy od Ladislava Žáka – Čeněk, Herain, Zaorálek, domy Glücklich a Kytlica od Josefa Gočára, dům Bouda od Oldřicha Starého, dům Zadák od Františka Zelenky, vilu Suk od Hany Kučerové-Záveské a Paličkovu vilu od Marta Stama. Vlastní vilu si zde postavil také Pavel Janák. Výstavby této kolonie se dále účastnili architekti Zdeněk Blažek, Otokar Fischel, Jaroslav a Karel Fišerové, Josef Fuchs, Antonín Heythum, František Kavalír, František Kerhart, Vojtěch Kerhart, Jan E. Koula, Evžen Linhart a Ladislav Machoň.

Pavel Janák byl představen u paláce Adria. Ze všech architektů, podílejících se na kolonii, je nutno uvést alespoň Nizozemce Marta Stama (1899–1986). Z jeho díla lze uvést továrnu Van Nelle v Rotterdamu (1926–1930) nebo dům na kolonii Weissenhof ve Stuttgartu (1927).

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 258–266. Ulrich, P. – Šlapeta, V. – Křížková, A.: Slavné vily Osada Baba 1932–1936, Praha 2013.

50 Vila Miroslava Hajna
Ladislav Žák, 1932 – 1933

Na Vysočanských vinicích 31, č. p. 404/IX, Praha 9 – Vysočany

Projekt vily si Miroslav Hajn (1894–1963), letecký konstruktér a pozdější profesor na strojní fakultě ČVUT, objednal u Ladislava Žáka se specifickým zadáním. Hajn vlastnil s Pavlem Benešem továrnu Avia v Letňanech a spolu vyvinuli několik letadel BH. Funkcionalistická patrová vila na svažitém pozemku se otevírá k jihovýchodu v obou podlažích pásovými okny. Na jihozápadě z domu v patře vystupuje „levitující“ terasa, orámovaná tenkým betonovým rámem. Z ploché střechy vyčnívá mimořádně působivý „kapitánský můstek“, z něhož mohl Miroslav Hajn pozorovat letecký provoz na nedalekém kbelském letišti. V přízemí nalezneme obytné místnosti, tedy hovornu, sedací kout a jídelnu, kuchyň a chodbu. Skrz krček zimní zahrady je propojena dolní terasa. Do patra, přístupného jednoramenným schodištěm, architekt umístil Hajnovu pracovnu, tři ložnice, WC a koupelnu.
Od Žáka pochází také nábytek, svítilny navrhl Miroslav Prokop a textilní dekorace Antonín Kybal.

Ladislav Žák (1900–1973) studoval na Akademii výtvarných umění u Josefa Gočára. Vedle v této knize zmíněných vil v osadě Baba navrhl například vilu režiséra Martina Friče v Hodkovičkách (1934–1935) nebo vilu Lídy Baarové v Dejvicích, postavenou roku 1937.

Literatura:
Šlapeta, V.: Vila Miroslava Hajna, in: P. Krajči (ed.): Slavné pražské vily. Sto a jeden dům s příběhem, Praha 2012. s. 210–212. Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 62.

51 Sídliště s malými byty „U Zelené lišky“
Bohumír a Ladislav Kozákovi, František Adalbert Libra, Jiří Kan, 1932 – 1936

Praha 4 – Krč

Tento obytný soubor na pankrácké pláni postavila v letech 1932 až 1936 Ústřední sociální pojišťovna a regulační plán vypracoval Pavel Janák. Funkcionalistický komplex ohraničují ulice Budějovická, Olbrachtova, Pacovská, Jankovská a Bystřická. Centrální osu tvoří ulice Za Zelenou liškou, pojmenovaná podle proslulé restaurace, ve které stojí podlouhlé bloky obytné zástavby a v dalších přilehlých ulicích jsou bloky paralelní nebo kolmo postavené k centrální ose. Jednotlivé stavby navrhli Bohumír a Ladislav Kozákovi, František Adalbert Libra, Antonín Černý a další architekti. Domy obklopuje zeleň, a to ve formě předzahrádek nebo velkých zelených pásů, a některé objekty mají pavlače.

Bohumíra a Ladislava Kozákovy představila kapitola o Thomayerově nemocnici a František Adalbert Libra byl představen v kapitole o Edisonově transformační stanici. Architekt lotyšského původu Jiří Kan (1895–1944), původním jménem Jsakij Kagan-Kan, studoval na vratislavské Akademii u Hanze Poelziga. Spolupracoval s Františkem Adalbertem Librou, s nímž navrhovali obytné i zdravotnické stavby.
Antonín Černý (1896–1976) vystudoval České vysoké učení technické, kde také později vyučoval, a navrhoval převážně obytné stavby.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 256. Vlček, P. a kol.: Umělecké památky Prahy. Velká Praha A/L, Praha 2012, s. 767.

52 Dům Svazu československého díla
Oldřich Starý, František Zelenka, 1934 – 1938

Národní 36, Charvátova 10, č. p. 38, 39/II, Praha 1 – Nové Město

Původní dům „U tří červených zvonků“ získal Svaz československého díla spolu s nakladatelstvím Družstevní práce patrně roku 1929. Definitivní plány vypracoval roku 1934 nový předseda svazu Oldřich Starý. Stavbu prováděla firma Freiwald-Böhm, která dokončila křídlo při Národní třídě roku 1936. V letech 1937 až 1938 následovalo křídlo v Charvátově ulici, na němž se podílel architekt František Zelenka.
Funkcionalistický dům, stojící na půdorysu písmene L, má hlavní průčelí s prosklený parterem a prakticky celoskleněnou fasádu vyšších pater. Před ustupujícím 7. patrem má dům terasu. Průčelí v Charvátově ulici má nad vchodem do pasáže velké okno a výše tři pásová okna. Parterem procházela pasáž do Charvátovy ulice a v zadní části tohoto průchodu měla dvorana zčásti odsouvatelnou střechu.
V třípodlažním suterénu se nacházel výstavní sál. V obou křídlech domu mají schodiště funkcionalistická drátěná zábradlí s dřevěnými madly.

Oldřich Starý (1894–1971) studoval na Českém vysokém učení technickém. Stylově přešel od pozdní secese k funkcionalismu a projektoval převážně obytné a administrativní stavby. Vyučoval na plzeňské průmyslovce a na své Alma mater. František Zelenka (1904–1944) také studoval na české technice a vedle architektury se věnoval také scénografii. Zahynul při transportu z Terezína do koncentračního tábora Osvětim.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 203–204. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900 –1950. Historické centrum, Praha/ Litomyšl 2012, s. 136.

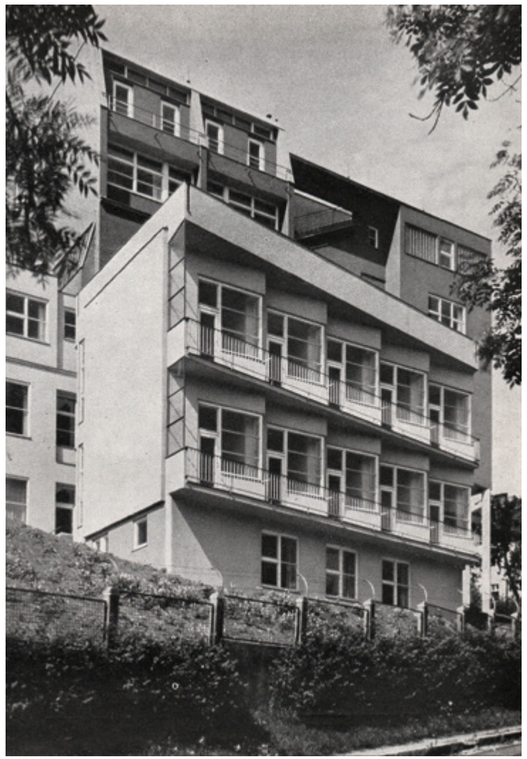

53 Dermatovenerologický pavilon nemocnice Na Bulovce
Jan Rosůlek, 1935 – 1936

Bulovka 3, č. p. 67/VIII, Praha 8 – Libeň

Komplex nemocnice Na Bulovce, dnes Fakultní nemocnice Bulovka, vznikal v Libni od přelomu prvního a druhého desetiletí 20. století na základě popudu ředitele zdravotní služby v Praze MUDr. Ladislava Procházky, a na výstavbě se podílelo několik architektů. Z tohoto důvodu zde nalezneme pozdně historizující, secesní, puristické i funkcionalistické stavby, ale z architektonického hlediska je bezesporu nejhodnotnější dermatovenerologický pavilon, určený pro pacienty s kožními chorobami. Funkcionalistická budova sestává z několika hmot s plochou střechou, vyšší hlavní budovy, nižšího podlouhlého západního křídla a jižního křídla, které je nejpozoruhodnější. Stěžejním motivem této stavby na prudkém svahu je pilovitý motiv uplatněný na jižním průčelí této stavby, a díky tomu se okna obracejí ke slunci. Fasády se vyznačovaly výraznou barevností.

Jan Rosůlek (1900–1990) studoval na Českém vysokém učení technickém, kde patřil k žákům Antonína Engela. Rosůlek v meziválečném období projektoval funkcionalistické obytné i nemocniční stavby, ale po 2. světové válce se stal římskokatolickým knězem a později působil v kostele sv. Michaela Archanděla v Podolí.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 30. Vlček P. a kol.: Umělecké památky Prahy. Velká Praha A/L, Praha 2012, s. 822–823.

54 Budovy Technického a Zemědělského muzea na Letné
Milan Babuška, 1935 – 1942

Kostelní 42, 44, Muzejní č. p. 1320/VII, 1300/VII, Praha 7 – Holešovice

Technické muzeum vzniklo roku 1908 a k založení Zemědělského muzea oficiálně došlo roku 1918, přestože jeho počátky sahají do roku 1891. Obě instituce hledaly pozemek pro výstavbu nových muzeí a původně uvažovaly o společné budově. Po soutěži, konané roku 1935, byli osloveni čtyři ocenění architekti, z nichž zvítězil Milan Babuška.
Místo jedné budovy se muzea nakonec rozhodly pro dvě samostatné stavby na půdorysech písmen U a L, odpovídajících náplni a koncepci expozic. Přestože byly budovy dokončeny na přelomu třicátých a čtyřicátých let 20. století, Technické muzeum otevřelo první expozici až roku 1949 a Zemědělské dokonce až roku 1994, s výjimkou krátké epizody v letech 1948 až 1950. Obě stavby ze železobetonové konstrukce mají prakticky stejné hlavní průčelí s monumentálními vstupy tvořenými vysokým řádem kamenných pilířů. Podnož je obložena kamenem a vyšší podlaží zdobí obklad z keramických pásků. Hlavním prostorem Technického muzea je hala s ochozy umístěnými nad sebou, další expozice se nacházejí v patrech a v podzemí důlní chodba. V Zemědělském muzeu, postaveném bez centrální haly na půdorysu písmene L, na vestibul navazuje hlavní schodiště.

Milan Babuška (1884–1953) studoval na Českém vysokém učení technickém, kde patřil k žákům Josefa Schulze. Babuška navrhoval vedle muzejních budov také školní stavby, pošty a sokolovny.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 48. Krajči, P. (ed.): Slavné stavby Prahy 7, Praha 2011, s. 199–202.

55 Budova České národní banky
František Roith, 1935 – 1942

Na Příkopě 24–28, č. p. 860, 862, 864/II, Praha 1 – Nové Město

Původní domy vykupovala postupně Živnostenská banka, a tato instituce vypsala soutěž, které se zúčastnilo několik významných architektů, ale nakonec banka vypracováním projektu pověřila Františka Roitha. Stavba započala demolicí staršího objektu, k dokončení první části došlo roku 1938 a zbytek budovy dokončili v letech 1939 až 1941. V té době také padlo rozhodnutí o zřízení pasáže. Roku 1950 se budova stala sídlem ústředí Státní banky československé a od roku 1993 zde sídlila Česká národní banka. Hlavnímu průčelí novoklasicistní stavby, směřující k Prašné bráně, dominuje rizalit dosahující do 5. patra. V něm se v přízemí nacházejí tři vstupy, nad nimiž probíhají tři vertikální prosklené sloupce. Na vrcholu stojí sousoší génia se lvem s tlapou na kouli od Antonína Poppa, umístěné na převýšeném hranolu, které zdobilo již starší budovu, navrženou Osvaldem Polívkou. Fasádu obloženou žulou člení po obou stranách rizalitu do 4. patra pilastry, ale 5. patro mírně a 6. více ustupují. V interiéru se nalézá bankovní dvorana, v patře reprezentační místnosti a v suterénu trezory. Budovou prochází pasáž se sklobetonovou klenbou, spojující skrze bývalou Plodinovou burzu ulici Na Příkopě se Senovážným náměstím. Přestože budova působí poměrně těžkopádně, nelze jí upřít noblesu, typickou i pro další realizace tohoto architekta.

Františka Roitha uvedl medailon o Městské knihovně.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 483–484. Lukeš, Z.: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Historické centrum, Praha/ Litomyšl 2012, s. 131.

56 Skleněný palác
Richard Ferdinand Podzemný, 1936 – 1937

Náměstí Svobody 1, č. p. 728/XIX, Praha 6 – Bubeneč

Ředitelství Zemské banky vypsalo užší soutěž, kterou vyhrál architekt Richard Ferdinand Podzemný. Stavební povolení úřad udělil 12. prosince 1936 a prakticky za rok proběhla kolaudace. Trojkřídlá funkcionalistická stavba s bytovou i obchodní náplní dominuje náměstí Svobody, kam se obrací hlavní průčelí, nižší křídla se stáčejí do přilehlých ulic. Fasádu, rozčleněnou zapuštěnými lodžiemi, prosklenými plochami a pásovými okny, tvoří světlý keramický obklad, sestavený z mrazuvzdorných obkladaček Alit. Na střešní terase nájemníkům sloužily „sluneční lázně“, sprchy a rostla zde i zeleň. Leptané obrazy nad vstupními partiemi, zobrazující zvěř, ptactvo a ryby, vytvořil Jan Bauch. Ve vestibulu nalezneme sochu klečící ženy s dítětem a reliéfy ženských postav, pocházející od Jana Laudy. Dále se zde nacházejí kabiny s telefonními automaty a původní poštovní schránky. Byty mají dva až čtyři pokoje a celý dům vytápěl ústřední systém Crittall. Podzemní garáže osvětlují na dvoře sklobetonové desky.

Richard Ferdinand Podzemný (1907–1987) studoval na pražské Uměleckoprůmyslové škole u Pavla Janáka. Navrhoval obytné stavby, zvláště vily, i nemocniční stavby. Z meziválečných realizací lze jmenovat vily v Louňovicích (1931) nebo Čísovicích z roku 1938. Po 2. světové válce se také podílel. na výstavbě nových Lidic a od šedesátých let 20. století se dle jeho projektu budovala nemocnice v Motole.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 236. Vlček P. a kol.: Umělecké památky Prahy. Velká Praha A/L, Praha 2012, s. 201–202.

Obchodní dům Bílá labuť Praha
Josef Kittrich, Josef Hrubý, 1937 – 1939

57

Na poříčí 23, č. p. 1068/II, Praha 1 – Nové Město

Na místě současné stavby stály předchůdci s doloženými názvy „U stříbrné labutě“, „U labutů“, „U bílé labuti“ a „Bey weisen Schwan“, a na podobě posledně jmenovaného domu se podílel i slavný barokní architekt Jan Blažej Santini-Aichel. Společnost Brouk a Babka vypsala soutěž s úmyslem na jeho místě vybudovat první velký pražský obchodní dům. Demolice proběhla v létě 1937 a téhož roku projekt vypracovali Josef Kittrich a Josef Hrubý. Funkcionalistický obchodní dům se veřejnosti otevřel 19. března 1939. Jedná se o řadovou stavbu skeletové konstrukce. Parter se vstupy do vnitřních obchodních prostor kryje markýza, nad níž tvoří průčelí prosklená fasáda z tabulí thermolux.
Vše završuje věž s markýzou, zdobená neonovou labutí, navrženou výtvarníkem Božidarem Leiserem. V interiéru se nacházely obchodní haly a ve vyšších podlažích kanceláře. Fungoval zde první vnitřní eskalátor v Praze. Starší pohyblivé schody, ale venkovní, jezdily od roku 1926 z nábřeží na Letnou.

Josef Kittrich (1901–1968) vystudoval České vysoké učení technické, kde patřil k žákům Antonína Engela. Josef Hrubý (1906–1988) absolvoval stejnou školu. Společně navrhli například nájemní dům s obchody na nároží Anglické a Londýnské ulice na Vinohradech, postavený v letech 1938 až 1939.

Literatura:
Dvořáková, D.: Všeobecný penzijní ústav – Dům odborových svazů, Praha 2014. Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 106–107.

Obytný soubor Molochov
Josef Havlíček a další, 1938 – 1939

58

Milady Horákové 72–96, č. p. 845–854, 840–862/XIX, Praha 7 – Bubeneč

Dlouhý obytný blok na Letenské pláni při ulici Milady Horákové, tehdy Belcrediho třídě, sestává ze čtrnácti domů. Dle požadavků magistrátu měl mít blok jednotnou podobu, kterou nejprve zpracovávali bratři Kohnové, ale později ji dotvořil Josef Havlíček. Hlavní průčelí rozčlenil pásovými okny a lodžiemi pojednanými keramickým obkladem.
Řešení jednotlivých domů navrhovali tito architekti: Josef Havlíček č. p. 852 a 853, Otto a Karl Kohnové č. p. 845, 848, 849, 850, 851 a 862, Ernst Mühlstein a Victor Fürth č. p. 846 a 861, František Votava č. p. 847 a Leo Lauermann č. p. 859 i 860. Do parterů umístili vstupy, některé obložené kararským mramorem, obchody a do pater navrhli nadstandardní byty. Na nároží u letenské křižovatky se nacházela kavárna Letná.

Josef Havlíček byl představen v kapitole o Všeobecném penzijním ústavu a Ernsta Mühlsteina s Victorem Fürthem uvedl medailon o Schückově vile. Bratři Karl (1894–1979) a Otto (1887–1965) Kohnové vystudovali pražskou německou techniku, Karl navíc absolvoval u Jana Kotěry Akademii výtvarných umění. Roku 1921 založili společnou kancelář a z jejich díla lze uvést Janečkovu vilu v Týnci nad Sázavou (1928) nebo vilu Kohn na Smíchově z roku 1936.
Karel zemřel v ekvádorské Quitu a Otto v New Yorku. Ještě je nutno zmínit Leo Lauermanna (1891–1977), který studoval na Českém vysokém učení technickém a navrhoval obytné i kancelářské domy.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 237. Halík, P.: Blok nájemních domů „Molochov“, in P. Krajči (ed.): Slavné stavby Prahy 7, Praha 2011, s. 195–196.

Vinohradská sokolovna
František Marek, Václav Vejrych, 1938 – 1946

59

Polská 1a, č. p. 2400/XII, Praha 2 – Vinohrady

Vinohradský Sokol získal pozemek v Riegrových sadech a roku 1929 jeho zástupci zahájili jednání s pražskou obcí a Státní regulační komisí kvůli určení nejvhodnějšího místa pro novou budovu. Nakonec volba padla na pozemek podél Polské, tehdejší Nerudovy ulice. První skici vypracovali Mečislav Petrů a František Marek, a návrh druhého jmenovaného se stal podkladem pro soutěž, vypsanou roku 1936. První cenu získali Marek a Václav Vejrych a se stavbou sokolovny se započalo roku 1938. Za dva roky dokončila firma Karla Skorkovského konstrukci hlavního sálu, ale prakticky hotovou stavbu převzali 9. října 1941 okupanti a umístili zde lazaret SS a tělovýchovné středisko. Po skončení války došlo k otevření sokolovny až v červnu roku 1946. Monumentální stavbu člení řada vysokých pilířů, nesoucích vyšší hmotu s velkými okny, a nad vchodem vystupuje z budovy rizalit s volným parterem. Uvnitř se nachází vstupní hala a dále zde nalezneme cvičební sály, zázemí pro cvičence a provozně oddělené prostory pro návštěvníky. V podzemí je plavecký bazén.

František Marek (1899–1971) patřil k žákům Josefa Gočára na Akademii výtvarných umění. Navrhl například banku v ulici Na poříčí (1937–1939) nebo pavilon tlustokožců v pražské zoo, postavený v letech 1966 až 1971. Václav Vejrych (1873–?) vystudoval pražskou průmyslovku a z jeho díla lze uvést Vinohradskou záložnu (1930–1933).

Literatura:
Hůrková, L.: Sokolovna, in: M. Platovská (ed.): Slavné stavby Prahy 2, Praha 2011, s. 237–240. Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014

Kostel sv. Jana Nepomuckého
Jaroslav Čermák, 1939 – 1942

60

Košířské náměstí, Praha 5 – Košíře

Roku 1928 vznikl Kostelní spolek v Košířích s cílem vybudovat vlastní chrám. Roku 1939 spolek získal pozemek na Košířském náměstí a stavební firma Františka Coufa zde během 2. světové války vybudovala funkcionalistickou stavbu, navrženou Jaroslavem Čermákem a vysvěcenou 17. května 1942. Kostel sestává z jednolodní hlavní hmoty a asymetricky umístěné dominantní věže, korunované křížem s otevřeným zvonovým patrem. Fasády lodi člení pouze vysoké a úzké okenní otvory. V interiéru se nachází kopie sochy svatého Jana Nepomuckého, patrona kostela, od Jana Brokofa, reliéf z kararského mramoru se sv. Anežkou a Janem Nepomuckým pochází od Jindřicha Wielguse a vitráže navrhl Josef Liesler. Mozaiku měl vytvořit Jan Zrzavý, ale k realizaci tohoto uměleckého díla nedošlo. Nalezneme zde i prvky, odkazující ke kultu světce, neboť motiv jazyka akcentuje kazatelna nebo kropenky.

Jaroslav Čermák (1901–1990) studoval na Českém vysokém učení technickém a poté pracoval v několika ateliérech, například u Jaroslava Fragnera. Čermák navrhoval obytné, a především sakrální stavby, z nichž lze uvést kostel Božského Srdce Páně v Malém Beranově (1937–1939) nebo kostel sv. Vojtěcha v Českých Budějovicích, postavený v letech 1938 až 1939.

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní II. Velký průvodce po architektuře 1900–1950. Levý břeh Vltavy, Praha 2013, s. 137. Vlček P. a kol.: Umělecké památky Prahy. Velká Praha A/L, Praha 2012, s. 738–739.

Sídliště Solidarita
František Jech a kolektiv, 1947 – 1951

61

Praha 10 – Strašnice

Jeden z prvních poválečných urbanistických celků vznikl ve Strašnicích a výstavby se zúčastnilo šest bytových družstev a šest průmyslových závodů, které musely zajistit obydlí pro své zaměstnance. Soubor na ploše přibližně 40 hektarů mezi ulicemi Černokosteleckou a V Olšinách vyprojektovali architekti František Jech ve spolupráci s Hanušem Mayerem a Karlem Storchem. Navrhli dva typy obytné zástavby, a to čtyřpatrové nájemní domy a dvoupodlažní nepodsklepené řadové domky se sedlovými střechami, sdružené v podlouhlých blocích. Celý komplex prostupuje bohatá zeleň. Byty v řadových domcích sestávaly z obytného pokoje, dvou ložnic a kuchyně, ale v nájemních domech se nacházely dvoupokojové a větší třípokojové byty s pracovnou, určenou pro intelektuální pracovníky, nebo s další ložnicí pro rodiny s více dětmi. V areálu nalezneme také dvě nebytové stavby, určené pro výčep a pro mlékárnu. Součástí tohoto souboru se stala i dřevěná mateřská škola od architektů Jaroslava Kumprechta a Karla Lodra z konce čtyřicátých let 20. století nebo kulturní dům, současné Strašnické divadlo, dokončený roku 1961.

František Jech (1904–1973) studoval na Českém vysokém učení technickém a projektoval převážně obytnou výstavbu. Podílel se například na návrhu domů s malými byty v Břevnově (1936–1939).

Literatura:
Lukeš, Z.: Praha moderní III, Velký průvodce po architektuře 1900–1950, Pravý břeh Vltavy, Praha 2014, s. 215. Prix, D. a kol.: Umělecké památky Prahy. Velká Praha 1. M–U, Praha 2017, s. 611–612.

Hotel International
František Jeřábek a kolektiv, 1951 – 1955

62

Koulova 15, č. p. 1501/XIX, Praha 6 – Dejvice

Výraz budovy hotelu inspirovaly stavby tzv. socialistického realismu, například moskevská Lomonosova univerzita, a projekt vznikl ve Vojenském projektovém ústavu. František Jeřábek spolu s Františkem Trmačem a Milanem Brzákem navrhli typickou stavbu „sorely“ s centrální věží, určenou původně pod názvem Družba pro ubytování vojáků. Nakonec však vznikl luxusní hotel s 250 pokoji a kapacitou 1200 lůžek. Budova stojí na půdorysu obráceného písmene T a k hlavní hmotě se zmíněnou věží, gradující špicí, přiléhají nižší křídla. Fasády pokrývají sgrafita, které zvláště pod hlavní římsou tvoří takřka souvislý pás, přerušovaný jen okny. Nad hlavním vchodem se nacházejí tři reliéfy s době poplatnou tematikou. Interiér, ve kterém bychom též nalezli restauraci, kavárnu a kongresový sál, se vyznačuje noblesou a dotvářejí jej kvalitní architektonické detaily. Na výzdobě se podílelo mnoho umělců, mezi nimiž nalezneme i jména významných tvůrců, z nichž jmenujme Cyrila Boudu, Jaroslavu Brychtovou, Aloise Fišárka nebo Josefa Nováka. Přestože se jedná o výškovou dominantu, navíc související s nešťastnými padesátými lety, tak díky svému umístění urbanisticky i architektonicky zapadla do této části Dejvic.

František Jeřábek (1912–1991) vystudoval České vysoké učení technické.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 220–221. Ulrich, P. (ed.): Slavné stavby Prahy 6, Praha 2012, s. 220–223.

63

Hotel Jalta
Antonín Tenzer, 1954 – 1955

Václavské nám. 45, č. p. 818/II, Praha 1 – Nové Město

Další hotelovou stavbou na Václavském náměstí se stala Jalta, kterou navrhl architekt Antonín Tenzer. Přestože hotel vznikl v období tzv. socialistického realismu, má budova svým stylem a noblesním výrazem blíže k novoklasicismu nebo dekorativismu dvacátých let 20. století. Sedmipatrová hlavní fasáda, obložená travertinem, je v přízemí prakticky celá otevřená a v 1. patře přes průčelí probíhá lodžie. Vyšší podlaží jsou desetiosá a mezi 3. až 6. patrem se zde při sdružených oknech druhé a třetí i osmé a deváté osy nacházejí balkony s těžkým, diagonálně pojednaným zábradlím. Na výzdobě se podílel sochař Josef Jiříkovský. Hmotově hotel sestává z uličního křídla, spojovacího jednopatrového křídla na oválném půdorysu a zadního křídla, paralelně situovaného vůči uliční části. V interiéru, jehož zařízení navrhl také Antonín Tenzer, propojuje přízemí s prostory v patře působivé spirálové schodiště. V podzemí se nachází protiatomový kryt.

Antonín Tenzer (1908–2002) studoval na Uměleckoprůmyslové škole u Pavla Janáka. Mezi jeho realizace patří Městská spořitelna ve Vsetíně, navržená spolu s Ludvíkem Hilgertem (1937–1938), poliklinika v pražské Sokolovské ulici, postavená v letech 1947 až 1952, nebo spoluúčast na projektu nemocnice v Motole.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 458–459. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 36.

64

Restaurant Praha EXPO 58
František Cubr, Josef Hrubý, Zdeněk Pokorný, 1956 – 1958

Letenské sady 80, č. p. 1500/VII, Praha 7 – Holešovice

Dne 14. srpna 1956 došlo k vypsání omezené soutěže na pavilon pro Světovou výstavu EXPO 58 v Bruselu a porota vybrala návrh Františka Cubra, Josefa Hrubého a Zdeňka Pokorného. V Bruselu stála restaurace mezi křídly výstavního pavilonu, přízemí využívala Plzeňská restaurace a patro Francouzská restaurace. Komplex díky své architektonické kvalitě dal vzniknout pojmu tzv. bruselský styl. Pavilon byl přemístěn na Výstaviště, kde roku 1991 vyhořel, a restaurace získala nové místo v Letenských sadech u starších viničních sklepů, kde se veřejnosti otevřela roku 1960. U jezírka stála socha od Marty Jiráskové. Roku 2001 proběhla rekonstrukce chátrající stavby, ale restaurační provoz se sem již nevrátil. Objekt využívala reklamní agentura a v současnosti slouží jako galerie Expo 58 Art. Na nižší prosklenou hmotu nasedá elegantní půlkruhové „skleněné“ patro, které částečně podpírají subtilní sloupky. V interiéru se nachází točité schodiště s mozaikou Oceán, ale jinak se původní interiéry nedochovaly.

František Cubr (1911–1976) vystudoval České vysoké učení technické. Pedagogicky působil na své Alma mater a na Akademii výtvarných umění. Josefa Hrubého představil medailon u obchodního domu Bílá Labuť a Zdeněk Pokorný (1909–1984) také vystudoval pražskou techniku. Společně navrhli adaptaci divadla Laterna magika v Praze nebo expozici pro EXPO 1967 v Montrealu.

Literatura:
Krajči, P. Restaurace Praha EXPO 58, in P. Krajči (ed.): Slavné stavby Prahy 7, Praha 2011, s. 215–217. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 72–73.

Palác Adria
Pavel Janák, Josef Zasche, 1922 – 1925
Foto: Iveta Kopicová

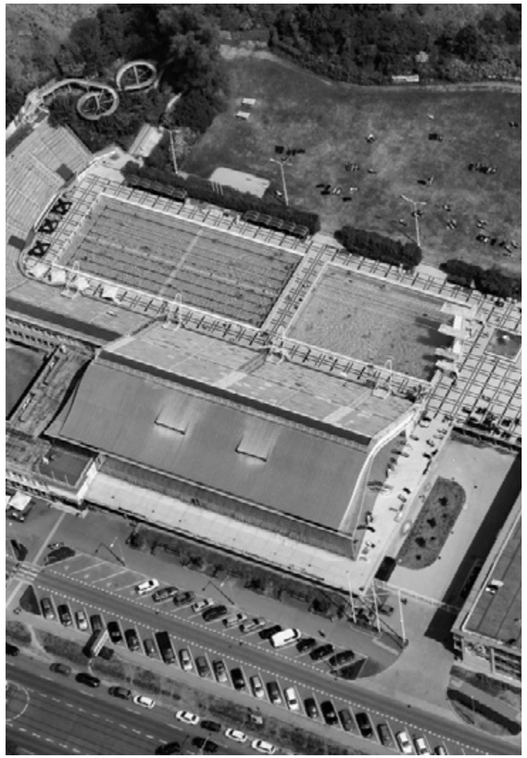

Plavecký stadion v Podolí
Richard Ferdinand Podzemný, 1958 – 1965

65

Podolská 74, č. p. 43/XV, Praha 4 – Podolí

Původně se zde nacházel vápencový lom, v němž skončila těžba až ve čtyřicátých letech 20. století. Též zde fungovala cementárna.
Plavecký areál v tzv. bruselském stylu navrhl architekt Richard Ferdinand Podzemný ve spolupráci se statikem Gustavem Kuchařem. Krytý bazén umístil do prosklenéhо prostoru se střechou ve tvaru vlny, nesenou řadou zaoblených železobetonových rámů. Střecha slouží zároveň jako venkovní tribuna, obrácená k východu. Ostatní fasády budovy s krytým bazénem jsou prosklené. V exteriéru, jehož terén je o podlaží vyvýšen nad přilehlou komunikací, nalezneme dva bazény, u jižního stojí skokanská věž, a též brouzdaliště. Další tribuny vznikly v severní části plaveckého komplexu a na jihu navazuje kolmo položený objekt letních šaten. V interiéru také fungují sauny a další sportovní a přidružené služby včetně restaurace. Areál doplnilo několik výtvarných děl od významných umělců. Nad hlavním vstupem je reliéf Plavec od Miloslava Chlupáče, na kraji venkovní tribuny se vyjímá plastika Slunce od Vladimíra Janouška a interiér zdobí mozaika Aloise Fišárka.

Architekt Richard Ferdinand Podzemný je představen v kapitole o Skleněném paláci v Dejvicích.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 165. Prix, D. a kol: Umělecké památky Prahy. Velká Praha M–U, Praha 2017, s. 260–261.

Ústav makromolekulární chemie
Karel Prager, 1958 – 1965

66

Heyrovského náměstí 2, č. p. 1888/XVIII, Praha 6 – Břevnov

Tato budova, nacházející se na konci sídliště Petřiny, patří k nejvýznamnějším realizacím přelomu padesátých a šedesátých let 20. století. Jasně ukazuje odklon české architektury od tzv. socialistického realismu, a tento zlom nastal po Světové výstavě EXPO 58 v Bruselu. Architekt Prager zde využil mnohé významné technologické inovace, jako například bezprůvlakové betonové stropy nebo první českou závěsovou stěnu, tvořící fasádu, na které se kombinují prosklené a modrozelené kovové plochy. K hlavní vyšší hmotě přiléhá nižší, mírně zaoblené křídlo s hlavním vchodem. Do tohoto křídla architekt umístil vstupní halu, respirium i jídelnu v přízemí a studovny, zasedací síně do patra. Centrum tvoří stupňovitá aula. Vyšší křídlo patřilo laboratořím.
V devadesátých letech 20. století proběhla rekonstrukce podle projektu Milana Pavlíka.

Karel Prager (1923–2001) vystudoval České vysoké učení technické. Pracoval ve Stavoprojektu a poté stál u vzniku Sdružení projektových ateliérů. Podílel se na projektech pavilonů zmíněného Sdružení u Emauzského kláštera, postavených v letech 1967 až 1973, a staveb, uvedených v této knize, tedy Federálního shromáždění (1966–1974) a Nové scény Národního divadla (1976–1983).

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 201. Ulrich, P. (ed.): Slavné stavby prahy 6, Praha 2012, s. 165–167.

67 Strojimport
Zdeněk Kuna, Olivier Honke-Houfek, Zdeněk Stupka, 1962 – 1971

Vinohradská 184. Votická 5, č. p. 2396/XII, Praha 10 – Vinohrady

Jedná se o jeden z nejlepších a nejtypičtějších příkladů internacionálního stylu v Praze. Projekt, který vypracovali roku 1962 Zdeněk Kuna, Olivier Honke-Houfek a Zdeněk Stupka realizovala v letech 1968 až 1971 italská firma Feal z Milána pro podnik zahraničního obchodu Strojimport. Interiéry pocházejí od Bohuslava Rychlinka. Vzorem stavby se stal newyorský mrakodrap Seagram postavený v letech 1954 až 1958, který navrhl slavný architekt Ludwig Mies van der Rohe. Budova Strojimportu sestává z horizontální podnože a vysoké budovy, kde se na střeše od roku 2003 nacházejí anténní nástavce. Fasády tvoří závěsné hliníkové stěny a konstrukce je ocelová. V nižší budově je umístěna vstupní hala a společenská část s bufetem, restaurací a kuchyní. Výšková stavba obsahuje modulové sestavy kancelářských buněk a jednotlivá patra propojuje vertikální dopravní jádro s pěti výtahy.

Zdeněk Kuna (1926–2019) vystudoval České vysoké učení technické a z jeho díla lze uvést palác Motokov (1974–1977) nebo budovu Omnipolu v Praze, postavenou v letech 1974 až 1979. Vyučoval na vysoké škole uměleckoprůmyslové. Olivier Honke-Houfek (*1925) a Zdeněk Stupka (1918–1988) také vystudovali pražskou techniku a spolupracovali se Zdeňkem Kunou, mj. na výše uvedených realizacích.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 127. Prix, D. a kol.: Umělecké památky Prahy. Velká Praha 2. V–Ž, Praha 2017, s. 1045–1046.

68 Rektorské křídlo Karolina
Jaroslav Fragner, 1963 – 1968

Ovocný trh 3, č. p. 541/I, Praha 1 – Staré Město

Projekt rekonstrukce areálu Univerzity Karlovy zpracovával Jaroslav Fragner brzy po skončení 2. světové války, ale stavební práce pokračovaly až do konce šedesátých let 20. století. Probíhala obnova historických objektů i výstavba nových částí Karolina a za architektonicky nejhodnotnější partii lze bezesporu označit rektorské křídlo, které Fragner navrhl ve stylu pozdní moderny roku 1963. Práce započaly o dvě léta později a k otevření došlo 25. listopadu 1968. Přízemí hlavního průčelí, směřujícího do čestného dvora u Ovocného trhu, je celé prosklené, se vchodem uprostřed. Nad ním se vypíná cihlová fasáda s pěti obdélnými okny. Uvnitř zaujímá hlavní prostor vstupní hala, ze které jsou přístupné další části univerzity, mj. slavnostní prostory včetně auly s organickým podhledem, upomínajícím na tvorbu Alvara Aalta. Rektorské křídlo představuje jeden z nejkvalitnějších vstupů moderní architektury do historického prostředí.

Jaroslav Fragner (1898–1967) studoval na Českém vysokém učení technickém, kde patřil k žákům Antonína Engela, a na Akademii výtvarných umění u Josefa Gočára. Navrhoval nemocniční, technické i vilové stavby, a to nejen v Praze, ale také v Kolíně a dalších místech bývalého Československa. Z jeho díla zmiňme elektrárnu Esso v Kolíně (1929–1932) nebo soubor letních domků v Nespekách ze třicátých let. Po 2. světové válce dlouhodobě vyučoval na Akademii.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 14–15. Vlček, P. a kol: Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov, Praha 1996, s. 361–362.

Věže Emauzského kláštera
František Maria Černý, 1964 – 1969

69

Vyšehradská č. p. 320/II, Praha 2 – Nové Město

Emauzský benediktinský klášter založil císař Karel IV., a v průběhu věků prošel několika přestavbami. Jedna z největších proměn jeho vzhledu nastala poté, co dne 14. února 1945 klášter zasáhlo bombardování, velmi jej poškodilo a nálet zcela zničil novogotické věže kostela Panny Marie, sv. Jeronýma a slovanských patronů. Návrh obnovy vzešel z omezené architektonické soutěže, která proběhla mezi říjnem 1964 a březnem 1965. Vítězem se stal architekt František Maria Černý a plány projektu „Dostavba dominanty Emauz", podepsané Černým a statikem Vladimírem Kamberským, schválil úřad Prahy 2 roku 1966. Kolaudace proběhla v říjnu roku 1969. Na kostele vyrostla skořepinová křídla, zakončená pozlacenými hroty. Věže, připomínající dvě zkřížené andělské perutě a ve svém průniku evokující lomený oblouk, jsou 32 m vysoké a tvoří je 40 cm silná betonová skořepina. Od doby vzniku tvoří věže neodmyslitelnou část panoramatu Nového Města pražského a představují prvotřídní příklad nejen ve smyslu spojení „nového" se „starým", ale i z hlediska vysoké technické úrovně.

František Maria Černý (1903–1978) studoval na Uměleckoprůmyslové škole u Pavla Janáka a na Akademii výtvarných umění, kde patřil k žákům Josefa Gočára. Z jeho díla je nutno zmínit Mölzerovu vilu, postavenou roku 1938 v pražských Dejvicích.

Literatura:
Líbal, P.: Věže Emauzského kláštera, in: Stavby století republiky 1918–2018 v Praze 2, Praha 2018, s. 11. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 38–39.

Nové ruzyňské letiště
Karel Filsak a kol., Petr Franta, Michal Brix, 1965 – 1968, 1994 – 1997

70

Aviatická 2, č. p. 1017, Praha 6 – Ruzyně

Původní ruzyňské letiště přestalo v šedesátých letech kapacitně vyhovovat a rozhodlo se o vybudování nového terminálu severně od starší budovy. Autorský tým, složený z Karla Filsaka, Karla Bubeníčka, Jiřího Loudy, Vladimíra Ustohala a dalších architektů, navrhl velkou halu, z níž vystupuje věžová nástavba s řízením letištního provozu. Za skleněným průčelím, zakončeným římsou, se nachází velkorysý vnitřní prostor s vestavěným patrem, přístupným působivým schodištěm. Interiér doplnila díla významných umělců, například Mikuláše Medka nebo Jaroslava Kočiše. V devadesátých letech připojili architekti Petr Franta a Michal Brix další část s vybíhajícími prsty, vedoucími k letadlům.
Budovu završili zvlněnou střechou a v interiéru je nejzajímavějším prvkem právě přiznaná střešní konstrukce.

Karel Filsak (1917–2000) vystudoval české vysoké učení technické. Patřil k výrazným protagonistům brutalismu a navrhoval obytné stavby, hotely i budovy zastupitelských úřadů. Vedle hotelu InterContinental lze uvést budovu velvyslanectví v Brazílii (1961–1965). Petr Franta (*1948) absolvoval České vysoké učení technické a později odešel do exilu.
Po návratu vyprojektoval například Palác Flora v Praze (2003). Michal Brix (*1946) studoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové a spolu s Petrem Frantou navrhli kostel v Luhačovicích, postavený roku 1997. Vytvořil také mnoho maleb, kreseb a ilustrací.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 236–237. Ulrich, P. (ed.): Slavné stavby Prahy 6, Praha 2012, s. 259–261.

71
Budova Federálního shromáždění
Karel Prager, Jiří Albrecht, Jiří Kadeřábek, 1966–1974

Vinohradská 1, Wilsonova 2, č. p. 52/XII, Praha 1 – Vinohrady

Roku 1966 se konala soutěž na sídlo Národního shromáždění, kterou vyhrál Karel Prager a projekt vytvořili společně s Jiřím Albrechtem a Jiřím Kadeřábkem. K budově bývalé Pražské burzy od Jaroslava Rösslera přistavěli další hmoty a připojili nástavbu ve smyslu „domu nad domem", která se stala hlavním principem novostavby. Karel Prager spolupracoval se statiky Josefem Zemanem a následně s Jiřím Kozákem a Jurajem Izákem. Budova sestává z původní burzy, nového křídla se závěsovými stěnami při Vinohradské ulici a z kancelářské nástavby nad burzou, nesenou čtveřicí zdvojených pilířů. Strop nad hlavním sálem vyzdobila Alice Kuchařová. Později zde působilo Rádio Svobodná Evropa a od roku 2009 budovu využívá Národní muzeum. Před budovou stojí sousoší Vincence Makovského Nový věk a Palachův pylon, doplněný bronzovou plastikou od Miloslava Chlupáče. Přestože celý objekt vyvolával a dodnes vyvolává kontroverze, zčásti bezesporu oprávněné, nelze mu upřít technickou krásu.

Karel Prager byl představen v kapitole o Ústavu makromolekulární chemie, Jiří Albrecht (1919–1974) studoval na Českém vysokém učení technickém a na Vysoké škole uměleckoprůmyslové, kde patřil k žákům Jana Sokola. Jiří Kadeřábek (*1922) také vystudoval pražskou techniku a s oběma architekty spolupracoval například na projektu nemocničních staveb v Košicích, postavených v šedesátých letech. Později emigroval do Itálie.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 793–794. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 128.

72
Sídliště Ďáblice
Viktor Tuček a kolektiv, 1966 – 1982

Praha 8 – Kobylisy

Urbanistický koncept, který se nakonec realizoval, vyšel z návrhu, předloženého roku 1966. Obytný soubor se sice jmenuje Ďáblice, ale rozkládá se na katastrálním území Praha – Kobylisy. Celé sídliště sestává z několika typů domů. Vysoké deskové domy, které mají ikonické pochozí střechy s vykonzolovanou deskou, s dvanácti a patnácti podlažími, navrhli Vilém Hess a J. Schneider. Krystalické věžáky pocházejí od Bohuslava Kociána a Viléma Hesse, věžové domy s kaskádovou podnoží projektoval Jiří Kulišťák a terasový dům s pavlačovým křídlem Antonín Vranka. Plány bodových domů a dvojdomů vypracoval Jaroslav Mayr. Sedmipodlažní domy navrhli Antonín Vranka společně s Vilémem Hessem, a Seidlovu kolonii rodinných domů architekt Drlík. Obytné stavby doplnily objekty občanské vybavenosti, jako jsou kino, kulturní dům, nákupní centrum Ládví, včely, školy, školky a jesle. Vše je zakomponováno do zeleně, doplněné jezírkem a plastikami ve veřejném prostoru. Roku 2004 došlo k otevření stanice metra Ládví, a tím pádem k rychlejšímu spojení s centrem města.

Viktor Tuček (1925–1994) absolvoval České vysoké učení technické a poté pracoval v Ústí na Labem, kde projektoval krajské ředitelství policie (1958–1963) nebo železniční polikliniku (1959–1965), a následně v Praze. Specializoval se na obytné soubory.

Literatura:
Lehkoživová, I. – Platil, J. – Tuček, O. (ed.): Sídliště Ďáblice, Praha 2019

Bytový dům Hadovka
Josef Polák, Vojtěch Šalda, 1967 – 1971

73

Evropská 72–80, č. p. 2060–2064/XIX, Praha 6 – Dejvice

Při Evropské ulici, nedaleko usedlosti Hadovka, vyrostl komplex obytných domů, postavený v letech 1967 až 1971 podle návrhu architektů Josefa Poláka a Vojtěcha Šaldy. Projekt pro Stavební bytové družstvo zaměstnanců Průmstav, národní podnik se začal připravovat roku 1966 a 1. března následujícího roku získal stavební povolení. Jednotlivé domy s plochou střechou jsou vůči sobě posunuty, a tím pádem průčelí získalo velice působivý pilovitý motiv, zvýrazněný průběžnými lodžiemi z pohledového, bíle pojednaného betonu. Blok sestává z pěti schodišťových sekcí s osmašedesáti byty a nad přízemní partií se vstupními halami a s dvojgarážemi se nacházejí obytná patra. Tento dům patří k nejlepším brutalistním realizacím bytové výstavby.

Josef Polák (1923–1994) vystudoval České vysoké učení technické a pracoval v Pražském projektovém ústavu. Specializoval se na obytnou výstavbu a podílel se například na projektu sídliště Invalidovna (1958–1959), hotelu Olympik (1964–1971) nebo návrhu terasových domů v Holečkově ulici na Smíchově, postavených v letech 1971 až 1976. Vojtěch Šalda (1930–2016) vystudoval stejnou školu a také působil v Pražském projektovém ústavu, kde často spolupracoval s Josefem Polákem.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 224. Ulrich, P. (ed.): Slavné stavby Prahy 6, Praha 2012, s. 129–131.

Nuselský most
Stanislav Hubička a kolektiv, 1967 – 1973

74

Praha 2 – Nové Město, Praha 4 – Nusle

Myšlenka překlenout Nuselské údolí a spojit centrum Prahy s Pankráckou plání pochází již z počátku 20. století. První soutěž vypsala pražská obec roku 1926 a poté následovalo ještě v meziválečném období několik dalších. Poslední proběhla v letech 1959 až 1960 a porota nakonec k realizaci vybrala třetí návrh z předpjatého betonu, který vypracovali inženýři Jan Vítek a Miroslav Sůra s architektem Robertem Bucháčkem, Ještě jej upravil inženýr Vojtěch Michálek a na projektu spolupracoval také Svatopluk Kobr. Architektonické řešení ztvárnil Stanislav Hubička a generálním projektantem se stal Projektový ústav dopravních a inženýrských staveb. Výstavbě padlo za oběť několik domů v Nuselském údolí i budova dětské nemocnice na novoměstském předpolí a komunikace se otevřela 22. února 1973. Most dlouhý takřka půl kilometru nesou čtyři podpěry, tvořené čtyřmi pilíři. Po svršku probíhá Severojižní magistrála a tubusem vede trasa C pražského metra, která má stanici Vyšehrad na jižním konci mostu, navrženou také Stanislavem Hubičkou. Přilehlou opěrnou betonovou zeď na nuselské straně umělecky pojednal Stanislav Kolíbal.

Stanislav Hubička (1930–2018) absolvoval České vysoké učení technické a věnoval se převážně dopravním stavbám, speciálně mostům. Z jeho dalšího díla lze uvést budovu Mezinárodního svazu studenstva v Pařížské ulici, postavený v letech 1968 až 1975.

Literatura:
Beran, L.: Nuselský most, in: M. Platovská (ed.): Slavné stavby Prahy 2, Praha 2011, s. 248–251. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 148–149.

75 Kostel U Jákobova žebříku
Ernst Gisel, 1968 – 1971

U školské zahrady 1, č. p. 1264/VIII, Praha 8 – Kobylisy

Tuto sakrální stavbu si vybudovala díky celkovému společenskému a politickému uvolnění na konci šedesátých let 20. století Českobratrská církev evangelická podle brutalistního projektu švýcarského architekta Ernsta Gisela. Navrhl dvě kubické hmoty se strohými fasádami, členěné obdélnými i čtvercovými okny, a s plochou střechou. Do většího tělesa umístil lichoběžníkovou modlitebnu a společenskou místnost, propojitelnou s modlitebnou. Do menší části, propojené s předchozí vestibulovou partií, vložil byt faráře a administrativní zázemí. Výraz kostela výrazně změnila přestavba, provedená v devadesátých letech 20. století, spočívající v dřevěné nekompatibilní nástavbě, a v té době též přibyla ocelová věž na trojúhelném půdorysu. Interiér kostela vyzdobila umělecká díla Miroslava, Ondřeje a Vojtěcha Radových

Ernst Gisel (1922–2021) vystudoval Vysokou školu uměleckou v Curychu. Navrhoval sakrální, školní i obytné stavby. Z jeho díla lze uvést reformní kostel v Illnau-Effretikonu (1959–1961) nebo evangelický reformní kostel v Reinachu, postavený v letech 1961 až 1963, nebo kongresové centrum v Davosu (1963–1969).

Literatura:
Libal, P.: Moderní protestantské kostely, Soběhradský bratr, mimořádné číslo 2015, (26–33), s. 32. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 93.

76 Hotel InterContinental
Karel Filsak, Karel Bubeníček, Jaroslav Švec, 1968 – 1974

Nám. Curieových 5, Pařížská 30, č. p. 43/I, Praha 1 – Staré Město

Roku 1965 navrhla americká společnost Tower International spoluúčast na výstavbě mezinárodního hotelu s cílem zapojit jej do mezinárodní sítě International Hotel Corporation (IHC) a následně 11. února 1967 podepsal Čedok s IHC dohodu o proveditelnosti výstavby. Čedok měl dvě varianty, buď vypíše soutěž, nebo zadá projekt Karlu Filsakovi, a Čedok vybral druhou možnost. Na řešení interiérů se podílel Jan Šrámek se svým týmem. Hotel na konci Pařížské třídy se stává z několika hranolových křídel, jižního a středního sedmipatrového a severního šestipatrového, sestavených do tvaru obráceného písmene Z. Fasády železobetonové stavby člení betonové vertikální pásy a keramické reliéfy i prosklené plochy oken. Celou hmotu završuje betonová deska. Autoři do budovy umístili Cechovní síň, Primátorský salonek, vinárnu Mázhaus, a restauraci Zlatá Praha se svítidly od Huga Demartiniho a s reliéfy Evy Kmentové zasadili do nejvyššího podlaží. Výzdobu hotelu vytvořili další umělci: Začarovaný les Miloslav Hejný, lustry René Roubíček a vitráže brasserie pocházejí od Josefa Jíry. Stavba představuje jeden z nejlepších příkladů brutalistní architektury v českých zemích.

Karel Filsak byl představen v kapitole o novém ruzyňském letišti. Karel Bubeníček (1923–2007) a Jaroslav Švec (*1926) studovali na Českém vysokém učení technickém, přičemž Bubeníček s Filsakem dlouhodobě spolupracoval.

Literatura:
Houšková, K. (ed.): Hotel InterContinental v Praze. Historie, urbanismus, architektura, Praha 2019. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 22–23.

Obnova hrobky českých králů
Kamil Roškot, 1928 – 1935
HRAD ©Správa Pražského hradu
Foto: Jan Gloc

Obchodní dům Kotva
Vladimír Machonin, Věra Machoninová, 1969 – 1975

77

Nám. Republiky 8, Královdorská 15, č. p. 656/I, Praha 1 – Staré Město

Projekt obchodního domu na hranici Starého Města vypracovali Vladimír a Věra Machoninovi z ateliéru Alfa na přelomu šedesátých a sedmdesátých let. Lokalita měla bohatou historii, v minulosti zde stál například kostel sv. Benedikta a komenda řádu německých rytířů.
Stavbu obchodního domu realizovala v letech 1971 až 1974 švédská firma SIAB a otevřel se roku 1975. Celou budovu vytváří nepravidelná struktura dvaceti osmi sexagonů, které v přízemí, v 5. patře a zřetelněji v 6. patře ustupují. Parter obepínají podél celého domu skleněné výkladce. Výše umístěná tři patra jsou převážně obložena hliníkovými tmavě eloxovanými panely se svislým rýhováním, ale členění ustupujících pater je většinou vodorovné. Interiér tvoří prakticky volný nedělený prostor, členěný pouze pilíři železobetonového skeletu s typickou šesticí podpůrných ramen. Přestože stavba vnikla agresivně do historického prostředí, a její hodnocení je tudíž diskutabilní, představuje kvalitní architekturu sedmdesátých let 20. století.

Vladimír Machonin (1920–1990) studoval na Českém vysokém učení technickém a jeho manželka Věra Machoninová (*1928) také vystudovala pražskou techniku. Manželé založili ateliér Alfa a společně navrhli Hotel Thermal v Karlových Varech (1967–1976), vlastní vilu v pražské ulici Na Hřebenkách, postavenou v letech 1968–1977, nebo budovu čs. zastupitelského úřadu v Berlíně (1975–1978).

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 24. Vlček, P. a kol: Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov, Praha 1996, s. 443–444.

Vila filmové režisérky Věry Chytilové
Emil Přikryl, 1970 – 1975

78

Pod Havránkou 22, č. p. 619/VIII, Praha 7 – Troja

Na svahu směřujícímu k západu se nachází vila známé české režisérky Věry Chytilové a jejího muže, kameramana Jaroslava Kučery. Zadání, které se dle pamětníků dostalo do Sialu díky herci a režisérovi Janu Schmidovi z legendárního divadla Ypsilon, znělo v tom smyslu, že by nemělo jít „ani o chatu, ani o bunkr, ani o trafostanici“. Projekt domu se stal náplní čtvrtého cvičení slavné Školky v polovině roku 1970. Stavebníci nejprve vybrali návrh Stanislava Švece, připomínající americkou haciendu, a poté Jiřího Špikly s terasovým atriem a výtahovou věží, ale volba nakonec padla na Emila Přikryla. Navíc rodině nejvíce vyhovovalo členění interiéru s velkým prostorem, probíhajícím celou hmotou. Jde o vyzdívanou cihlovou konstrukci se železobetonovými stropy. Dvoupodlažní objekt se suterénem ve dvou úrovních hmotově postupně klesá vlivem svažitosti terénu. Jako stěžejní prvky exteriéru působí arkýř, vystupující ze západního průčelí, a komínové těleso u severní stěny. Centrem domu se pochopitelně stala velká místnost s arkýřem, členěná různými úrovněmi podlah. Dále se v domě nacházejí ložnice majitelů a dětí a ateliér.

Emil Přikryl (*1945) vystudoval nejprve České vysoké učení technické a poté Akademii výtvarných umění u Františka Cubra. Pedagogicky působil na Akademii a z jeho díla je nutno zmínit obytný dům IBA v Berlíně (1984–1985) a Galerii Benedikta Rejta v Lounech z roku 1998.

Literatura:
Líbal, P.: Vila režisérky Věry Chytilové, in: P. Krajči (ed.), Slavné stavby v Praze – Troji, Praha 2014, s. 185–188. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 89.

79 Nová hala Hlavního nádraží
Jan Bočan, Josef Danda, Jan Šrámek, Alena Šrámková, 1970 – 1977

Vrchlického sady, budova bez čp., parc. č. 2314, Praha 1 – Nové Město

Při výstavbě podzemní dráhy a Severojižní magistrály došlo také k rozšíření Hlavního nádraží, které již kapacitně nedostačovalo. Projekt nové haly vypracovali Jan Bočan, Josef Danda, Alena Šrámková a Jan Šrámek, kteří novostavbu umístili před původní Fantovu budovu do prostoru Vrchlického sadů. Tím tento park ztratil značnou část své rozlohy. Generálním projektantem se stal Státní ústav dopravního projektování Praha. Průčelí tvoří prosklený parter, nad nímž se zvedá šikmá stěna končící u dlouhého ocelového nosníku. Ten podpírají mohutné sloupy, před nimiž stojí po stranách dvě skleněné schodišťové věže, vedoucí na střechu. Na ní se nacházejí parkovací plochy, ale na části při původní budově probíhá zmíněná magistrála. Interiéru dominuje velká hala, zčásti dvoupodlažní, ze které jsou přístupná jak samotná nástupiště, tak i metro.

Jan Bočan (1937–2010) studoval na Českém vysokém učení technickém a poté patřil k výrazným protagonistům pozdní moderny a brutalismu. S Janem Šrámkem a Karlem Štěpánským navrhli budovu čs. vyslanectví v Londýně (1965–1970), a s prvně jmenovaným i s Karlem Filsakem rezidenci čs. velvyslanectví v Brazílii, postavenou roku 1973. Josef Danda (1906–1998) také absolvoval pražskou techniku a specializoval se na technické stavby i nádražní architekturu. Alenu a Jana Šrámkovy představí kapitola o budově ČKD na Václavském náměstí.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 796. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 41.

80 Obchodní dům Máj
John Eisler, Miroslav Masák, Martin Rajniš, 1971 – 1975

Národní 26, č. p. 63/XII, Praha 1 – Nové Město

Architekt Karel Prager vypracoval roku 1967 studii zástavby Spálené ulice mezi nárožím Národní třídy a Purkyňovou ulicí a poté byla roku 1971 vypsána užší soutěž na nový obchodní dům, kterou vyhráli John Eisler, Miroslav Masák a Martin Rajniš. V letech 1971 až 1972 vypracovali návrh, ale stavební projekt vznikl až v letech 1973 až 1974. Stavbu v mašinistickém novofunkcionalistickém stylu realizovaly v letech 1973 až 1975 švédské firmy SIAB a ABV Stockholm a kolaudace proběhla 6. března 1975. Hlavní průčelí směřuje do Národní třídy, kde nad ustupujícím parterem probíhá prosklený pás. Vyšší patra kryjí montované panely z emailovaného bílého plechu a nad nimi se nacházejí další dvě prosklená podlaží. Nejvyšší partii vytváří zaoblená, resp. polygonální skleněná střecha a ustupující 7. patro. Dále ze střechy vycházejí komíny vzduchotechniky. Fasáda zpočátku nesla nápis „02“, později změněný na Máj, resp. My. Průčelí do Spálené ulice je prakticky holé, prolomené jen několika výkladci a okny, a vzadu se nachází prosklená eskalátorová hala. Prodejní prostory mají podhledy ve stylu hih-tech.

John Eilser (*1946) studoval na Českém vysokém učení technickém a téměř 20 let pracoval v ateliéru Richarda Meiera v New Yorku.
Miroslav Masák (*1932) také vystudoval pražskou techniku, spoluzakládal liberecký Sial a mj. působil na Pražském hradě. Martin Rajniš je představen v kapitole o DOXu.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 209–211. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 42–43.

Budova ČKD
Alena a Jan Šrámkovi, 1974 – 1983

81

Na Příkopě 1, Na Můstku 11, Provaznická 2, č. p. 388/I, Praha 1 – Staré Město

Starší domy zanikly kvůli výstavbě metra trasy A, a proto došlo k vypsání soutěže. Nakonec však roku 1974 zadal hlavní architekt Prahy Blahomír Borovička projekt budovy přímo manželům Šrámkovým, kteří definitivní plány dohotovili roku 1976 a dům byl postaven v letech 1977 až 1983. Roku 2003 proběhla pod dohledem Aleny Šrámkové celková rekonstrukce domu, která mj. do parteru umístila obchod. Dům, obložený kamenem, zaujímá exponované místo a prakticky uzavírá Václavské náměstí. Původně měl otevřený parter se vstupem do stanice metra, ale toto řešení změnila rekonstrukce. Nad přízemím směřují do náměstí tři velká vystupující čtvercová okna. Vyšší podlaží mají obdélná nedělená okna a 4. patro se vysouvá do ulice Na Můstku, a do této výšky probíhá skrze nároží vertikální prosklený pás. Budovu korunuje nástavba s hodinami. Průčelí v ulici Na Můstku má osm okenních os a mírně zalomená fasáda v Provaznické ulici je desetiosá. Přestože architekturu budovy jistě ovlivnily postmoderní tendence, ukázněný výraz ji řadí do pozdní moderny.

Alena Šrámková (1929–2022) studovala Slovenskou vysokou školu technickou a Akademii výtvarných umění. Z díla, na kterém se podílela, lze jmenovat Motel Stop v Praze (1964) nebo budovu ČVUT (2005–2010). Jan Šrámek (1924–1978) vystudoval České vysoké učení technické a podílel se mj. na projektech několika vyslanectví, například v Londýně (1965–1970).

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 26. Vlček, P. a kol: Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov, Praha 1996, s. 278–279.

Domov pro seniory Malešice
Jan Línek, Vlado Milunić, 1974 – 1985

82

Rektorská 5, č. p. 577/XI, Praha 10 – Malešice

Výrazné oživení „šedé“ architektury sedmdesátých a osmdesátých let 20. století představovaly domovy pro seniory, tehdy zvané domovy důchodců, nebo přesněji geriatrické komplexy, navržené Janem Línkem a Vlado Milunićem. Areál v Malešicích vyrostl v letech 1974 až 1985. Autoři, kteří sami přiznali ovlivnění švédským modelem, navrhli rozvolněnou strukturu různých hmot. Fasády pročleňují prosklené plochy i lodžie a jako výrazný prvek působí venkovní kryté schodiště.
V hlavní budově se nachází společenské centrum i lůžkové oddělení a druhá část měla sloužit relativně zdravým klientům. V areálu nalezneme také výtvarné umění. Autorem umělých skal byl Čestmír Suška a další díla pocházejí od Karla Nepraše a Kurta Gebauera.

Jan Línek (*1943) i Vlado Milunić (*1941–2022) vystudovali České vysoké učení technické, určité období pracovali v ateliéru Karla Pragera a zde spolu začali projektovat domovy pro seniory. Nejprve vznikl projekt pro Bohnice (1972–1982), a později ještě pro Chodov (1983–1990) a Háje (1983–1989). Z dalšího díla Jana Línka je nutno připomenout například domov pro seniory Hagibor (2008). Vlado Milunić navrhl mj. obytný soubor Hvězda, postavený v letech 1994 až 2000.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 119. Svoboda, J. E. – Noll, J. – Skala V.: Praha 1945–2003. Kapitoly z poválečné a současné architektury, Praha 2006, s. 78.

83 Nová scéna, restaurační a provozní budova ND
Pavel Kupka, Karel Prager, 1976 – 1983

Národní třída 4, č. p. 1393/II, Ostrovní 3, č. p. 1435/II, Ostrovní 1, č. p. 225/II, Praha 1 – Nové Město

Původně zde měla vyrůst stavba podle projektu Bohuslava Fuchse, ale po jeho smrti realizaci převzal Pavel Kupka ze Státního ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů, a vypracoval plány schválené roku 1976. Kupka projektoval tři objekty s piazzettou v centru, z nichž dva s výraznými, žulou obloženými bloky a zavěšenými skleněnými fasádami se realizovaly. U objektu při Národní třídě však kvůli změně náplně z polyfunkční stavby na komorní divadelní scénu došlo k úpravě projektu. Novou budovu, typickou svým průčelím pokrytým tvarovkami z foukaného skla od Stanislava Libenského, navrhl Karel Prager.
Centrem divadelní budovy se stala scéna s hledištěm řešeným jako amfiteátr na zalamovaném půdorysu, do jehož výdutě vystupuje předscéna jeviště. Dominantním prvkem nástupních prostor je široké točité schodiště ze šedozeleného serpentinu, vedoucí do foyeru na úrovni 3. patra s výrazným zavěšeným světelným objektem od Pavla Hlavy a Jaroslava Štursy.

Pavel Kupka (1936–2019) vystudoval České vysoké učení technické a poté pracoval ve Státním ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů (SÚRPMO). Navrhoval nové stavby, z nichž k nejzdařilejším patří smuteční síň ve Svitavách z roku 1973, ale později se věnoval převážně rekonstrukcím historických objektů. Karla Pragera představuje kapitola o Ústavu makromolekulární chemie.

Literatura:
Baťková, R. a kol.: Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1), Praha 1998, s. 627–628. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 50

84 Divadlo Spirála
Jindřich Smetana, Jan Louda, Tomáš Kulík, Zbyšek Stýblo, 1990 – 1991

Výstaviště Praha, Praha 7 – Bubeneč

V rámci příprav Všeobecné československé výstavy, konané roku 1991 u příležitosti 100. výročí Jubilejní zemské výstavy, došlo také ke stavební úpravě bývalého kruhového kina, nacházejícího se v dolní části bubenečského Výstaviště, na novou divadelní scénu. Původní stavbu na půdorysu kružnice, zastřešenou trubkovou ocelovou kupolí podle návrhu Ferdinanda Lederera, autoři přestavby opatřili černou fasádou. Název získala podle spirálové rampy, která probíhá interiérem. Vstup do hlediště zajišťovala zapuštěná chodba a uvnitř válce se nacházelo netypicky pojaté jeviště i hlediště s kapacitou 700 diváků. Divadlo v roce 2002 značně poškodila povodeň, ale v době přípravy této publikace probíhá jeho rekonstrukce, která má rehabilitovat jednu z prvních realizací období znovunabyté svobody po roce 1989.

Jindřich Smetana (*1954) absolvoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou a věnuje se scénografii, výtvarnictví i architektuře. Jan Louda (*1949) vystudoval České vysoké učení technické, stejně jako Tomáš Kulík (1954–2020) a Zbyšek Stýblo (*1952). Všichni tři posledně jmenovaní architekti založili roku 1981 ateliér Lo-Tech a společně navrhli například veslařský areál v Račicích (1974–1986) nebo velín zdymadla Štvanice v Praze (1982).

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 246. Svoboda, J. E. – Noll, J. – Skala V.: Praha 1945–2003. Kapitoly z poválečné a současné architektury, Praha 2006, s. 207.

Budova IBC Těšnov
Martin Kotík, Václav Králíček, 1991 – 1993

85

Pobřežní 3, č. p. 620/X, Praha 8 – Karlín

Kancelářská budova, nacházející se mezi Negrelliho viaduktem a hotelem Hilton nedaleko řeky Vltavy, se stala jednou z prvních velkých realizací po změně poměrů roku 1989. Projekt vypracovali architekti Martin Kotík a Václav Králíček z ateliéru Omicron-K. Budova sestává z hlavní hmoty ve tvaru hranolu, rozděleného prolukou na dvě části, propojené proskleným krčkem, a ze dvou bočních zkosených křídel na půdorysu trojúhelníku. Celkově kompozice vytváří jakýsi čestný dvůr. Kamenem obložené fasády člení pravidelný rastr pravoúhlých oken, ale vnitřní průčelí bočních křídel jsou z reflexního skla. Uvnitř se nacházejí kanceláře. Jedná se o velice kultivovanou stavbu, která předznamenala další tvorbu ateliéru Omicron-K.

Martin Kotík (*1943) vystudoval České vysoké učení technické a roku 1991 založil ateliér Omicron-K. Václav Králíček (*1945) také absolvoval techniku v Praze a následně L´Ecole d'Architecture de Beaux Arts v Rennes i pražskou Akademii výtvarných umění. V první polovině devadesátých let 20. století pracoval v Omicronu-K, ale později se osamostatnil.
Ze společného díla lze vedle Pojišťovny Generali, uvedené v této knize, uvést burzovní palác v Praze, postavený v letech 1994 až 1995.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 108. Svoboda, J. E. – Noll, J. – Skala V.: Praha 1945–2003. Kapitoly z poválečné a současné architektury, Praha 2006, s. 245.

Pojišťovna Generali
Martin Kotík, Václav Králíček, Vladimír Krátký, 1991 – 1993

86

Anglická, Bělehradská 132, č. p. 299/XII, Praha 2 – Vinohrady

Na křižovatce Anglické a Bělehradské ulice byl původně dům z roku 1872, ve kterém sídlil obchod Pexider, pojmenovaný podle Ignáce Pexidera. V šedesátých letech 20. století starší dům zanikl a v proluce vznikla počátkem devadesátých let 20. století novostavba, jejímž investorem byla Universale Vídeň a ve které sídlila pojišťovna Generali.
Nárožní dům se obrací do každé z obou ulic jiným výrazem.
Zatímco v Bělehradské ulici tvoří fasádu čtvercový rastr kamenných pásů, rámujících šestici vertikálních oken, do Anglické ulice směřuje velice působivé zaoblené prosklené průčelí, členěné horizontálními pásy. Na této fasádě se působivě zrcadlí protější domy. Nejvyšší podlaží je mírně ustupující a na nástavbě byla umístěna reklama. V interiéru se nacházejí kanceláře a budova obsahuje také garáže. Jde o mimořádně kvalitní moderní novostavbu v historickém prostředí a představuje kontextualitu v pravém slova smyslu, tedy zapojení hodnotné nové architektury do starší struktury Královských Vinohrad.

Martin Kotík a Václav Králíček byli představeni v kapitole o budově IBC Těšnov. Vladimír Krátký (*1952) vystudoval České vysoké učení technické. V letech 1990 až 1994 pracoval v Ateliéru Omicron-K, ale později se osamostatnil a také vyučoval na několika vysokých školách. Z jeho díla je nutno zmínit alespoň Office centrum Gemini v Praze (2006–2009).

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 133. Šlapeta, V. (ed.): Baustelle: Tschechische Republik. Aktuelle Tendenzen tschechischer Architektur, Berlin 1997, s. 54–55.

Veslařský klub Slavia Praha
Petr Kolář, Aleš Lapka, 1993 – 2000

87

Nábřežní 2, č. p. 87/XVI, Praha 5 – Smíchov

Stavba na náplavce smíchovského nábřeží, stojící nedaleko Jiráskova mostu, v sobě zahrnuje prostory veslařského klubu a kanceláře investora stavby. Tento sportovní klub má bohatou historii, neboť jej založili roku 1885 ve vinárně U Brejšků pod názvem Slavia – klub českých veslařů zástupci Českého veslařského a bruslařského klubu spolu s VK Triton. Klubovna má dvě nadzemní i jedno podzemní podlaží a z hlediska materiálu kombinuje beton, ocel a prosklené fasády. Nepřevyšuje zábradlí na Jiráskově mostě, a nevytváří tedy pohledovou bariéru. Dispozičně je objekt navržen tak, aby se interiéry otevíraly k Vltavě a vnitřek je tedy přímo propojen s vnějším prostředím pomocí posuvných oken a lávek s dřevěnými rošty. Přízemní terasa spojuje stavbu s řekou. Klubovna je důkazem, že i realizace s převážně sportovní funkcí se může vyznačovat nadprůměrnou architektonickou kvalitou.

Petr Kolář (*1967) vystudoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou stejně jako Aleš Lapka (*1970). Společně založili architektonický ateliér ADR, kde vytvořili například projekty obytné kolonie „pod Kozincem" v Horních Měcholupech (1999–2002) nebo pivovar s pekárnou a restaurací Hostivar H2 v pražské Hornoměcholupské ulici, postavený v letech 2014 až 2017 nebo Minipivovar Most (2015–2020).

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 184. Pelčák, P.: Česká architektura 1999–2000. Ročenka. Praha 2001, s. 28–31.

Budova OCV a Nový studiový dům
Václav Alda, Petr Dvořák, Martin Němec, Ján Stempel, 1993 – 1994, 1996 – 2000

88

Římská 15, č. p. 499/XII, Římská 13, č. p. 385/XII, Praha 2 – Vinohrady

Nárožní budovu, vybudovanou v letech 1993 až 1994 pro německou investiční společnost OMG, navrhla kancelář A.D.N.S. Průčelí, obložená zeleným obkladem z brazilské žuly, mají pravidelný rastr okenních otvorů a nad vchodem v Římské ulici se vyjímá subtilní markýza. Český rozhlas, sídlící od roku 1932 v budově na Vinohradské třídě, potřeboval nové prostory a poté, co tato instituce opustila myšlenku výstavby nové výškové budovy na Pankráci, vystavěla si v letech 1996 až 2000 nový studiový dům na druhé straně bloku v Římské ulici. Novostavbu vyprojektovala také kancelář A.D.N.S, která na průčelí navrhla skotský červený pískovec. Studiový dům je provozně propojen s budovou na Vinohradské třídě, v interiéru se nachází velké atrium a jsou zde umístěna nová studia i kanceláře. Rozhlas později získal i zmíněnou nárožní budovu a dnes zde sídlí jeho ředitelství. Obě stavby v tom nejlepším slova smyslu navazují na tradici meziválečného funkcionalismu.

Václav Alda (*1957) studoval na Českém vysokém učení technickém a na Akademii výtvarných umění, Petr Dvořák (*1964) absolvoval Bauhaus Universität ve Výmaru, Martin Němec (*1957) vystudoval České vysoké učení technické i Akademii a Ján Stempel (*1959) absolvoval Technickou univerzitu v Budapešti. Roku 1991 založili A.D.N.S., která projektovala stavby nejen v Praze, ale také v Kolíně, kde stojí sídlo České pojišťovny z roku 1992.

Literatura:
Kratochvíl, P.: Budovy Českého rozhlasu, in: Stavby století republiky 1918–2018 v Praze 2, Praha 2018, s. 9. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 130–131.

Tančící dům
Frank O. Gehry, Vlado Milunić, 1994 – 1997

89

Jiráskovo náměstí 6, č. p. 1981/II, Praha 2 – Nové Město

Původní dům zničil nálet v únoru 1945 a dlouho zde zůstala jen proluka. Roku 1990 proběhla neformální soutěž, které se zúčastnil i Vlado Milunić a vypracoval symbolistickou kreaci. Později parcelu koupila pojišťovna Nationale-Nederlanden, jejímž developerem se stal Miluničův přítel Paul Koch, a díky tomu následně započala spolupráce s Frankem Gehrym. Kompozici domu, zvaného též Ginger a Fred, vytvářejí dvě věže, směřující do náměstí i nad nároží, a fasáda u nábřeží se zvlněnými liniemi i různě rozloženými okny. Do interiéru stavby architekti umístili jak kanceláře, tak restaurace. Kolem návrhu se rozpoutala diskuse, přičemž kriticky se vyjádřili někteří čeští historici umění, například Mojmír Horyna, a architekti Zdeněk Jiran a Michal Kohout. Kritika zazněla také ze zahraničí od architektů Richarda Meiera a Hanse Kohlhoffa nebo jednoho z nejvýznamnějších znalců moderní architektury Kennetha Framptona. Dnes však již tyto debaty utichly a dům je chápán jako součást pražské architektury.

Frank Owen Gehry (*1929) studoval na University of Southern California a později Harvard Graduate School of Design. Patří k výrazným protagonistům dekonstruktivismu. Z jeho díla je třeba zmínit alespoň Vitra Design Museum ve městě Weil am Rhein (1988–1989) nebo Guggenheimovo muzeum v Bilbau, postavené v letech 1991 až 1997.
Vlado Milunić byl představen v kapitole o domově pro seniory v Malešicích.

Literatura:
Fialová, I. (ed.): Tančící dům, Praha 2003. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 52–53.

Zlatý anděl
Jean Nouvel, 1994 – 2000

90

Nádražní 23–27, č. p. 344/XVI, Praha 5 – Smíchov

Významná smíchovská křižovatka nesla jméno po domě s freskou anděla. Při přestavbě této části Smíchova zaujímá dominantní místo novostavba od Jeana Nouvela. Tento francouzský architekt vypracoval postupně několik variant, ale stavební povolení úřad udělil až na projekt z roku 1998. Budova s obchodní i administrativní funkcí sestává z několika hmot, o různých výškách a tvarech. Nejvýraznější část tvoří dynamická partie na nároží u křižovatky, která svojí kaskádovitou skleněnou fasádou přináší do tohoto místa dynamický pohyb. Průčelí zadní budovy nese nápisy, citující české spisovatele a básníky, Kafku, Apollinaira, Rilkeho, Biebla, Ortena, a Meyrinka. Na nároží se „vznáší“ silueta anděla z kultovního filmu Wima Wenderse Nebe nad Berlínem (Der Himmel über Berlin), provedená technikou serigrafie.
Parter zaujímají převážně obchody, restaurace a také zde nalezneme vstup do stanice metra Anděl. Vyšší podlaží obsahují hlavně kanceláře.

Jean Nouvel (*1945), který vystudoval Ecole des Beaux Arts v Bordeaux, založil roku 1976 hnutí Mars 1976. Z jeho díla je nutno uvést pařížský Institut de Monde Arabe z let 1981 až 1987, Galeries Lafayette v Berlíně (1993–1996) nebo přístavní lázně v Le Havre, postavené v letech 2006 až 2008.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 185. Svoboda, J. E. – Noll, J. – Skala V.: Praha 1945–2003. Kapitoly z poválečné a současné architektury, Praha 2006, s. 165–166.

91 Administrativní centrum IPS
Zdeněk Jiran, Michal Kohout, Lukáš Holub, Lubor Sladký, 1995 – 1997

Na Hroudě 4, Na vrších, č. p. 1492/XIII, Praha 10 – Vršovice

Tento komplex, nacházející se vedle sportovního areálu Slavia Praha, si vybudovala společnost Inženýrské a průmyslové stavby (IPS), ale v současnosti zde sídlí Pražská energetika a. s. (PRE). Budova sestává z několika různých hmot, které mají administrativní i obytnou funkci. V severní části lokality stojí dvě kancelářské budovy s fasádami doplněnými horizontálními hliníkovými žaluziemi, propojené v nižších podlažích krčkem nad atriem. Zadní bytový dům s lodžiemi a asymetricky umístěná obytná věž mají červený keramický obklad.
Oba administrativní bloky mají uprostřed dispozice komunikační halu osvětlenou shora střešním světlíkem, a k hale jsou připojena výtahová i instalační jádra. Po celém obvodu půdorysu jsou umístěny kanceláře. Před areálem je umístěna replika světelně kinetické plastiky od Zdeňka Pešánka. Celou stavbu lze charakterizovat jako mimořádně kvalitní příklad novodobé české architektury ovlivněné minimalismem.

Zdeněk Jiran (*1959) vystudoval Vysoké učení technické v Brně a Michal Kohout (*1964) absolvoval České vysoké učení technické a Akademii výtvarných umění. Roku 1995 založili kancelář Jiran Kohout architekti. Z jejich pražského díla je nutno zmínit komunitní centrum sv. Prokopa v Nových Butovicích, postavené v letech 1999 až 2001. Lukáš Holub (*1968) a Lubor Sladký (*1968) vystudovali České vysoké učení technické a roku 1998 založili sdružení S.H.S architekti.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 138–139. Svoboda, J. E. – Noll, J. – Skala V.: Praha 1945–2003. Kapitoly z poválečné a současné architektury, Praha 2006, s. 94.

92 Oranžerie na Pražském hradě
Eva Jiřičná, Petr Vágner, 1995 – 1999

Pražský hrad, Praha 1 – Hradčany

Na jižní straně Královské zahrady, kde stávala starší oranžerie a později skleník, vznikla nová stavba, která má sloužit pro ochranu subtropických rostlin. Skleník ve tvaru půlválce, přiléhající k původní renesanční zdi, navrhli Eva Jiřičná a Petr Vágner. Konstrukci tvoří čtyři příčné příhradové oblouky, nesoucí prostorovou síť diagonálních trubek z nerezové oceli. Trubky, sestavené do svařených křížů, jsou spojeny ve styčnících, kde je mechanicky spojuje jediný šroub. V interiéru, rozděleném na tři sekce, fungují systémy kropení i ovládání ventilačních otvorů, a nalezneme zde také fontány od Josipa Plečnika a Otto Rothmayera. Jedna skleněná tabule nese nápis, upomínající na příspěvek Jennifer Allen Simons, The Simons Foundation, Kanada, k připomenutí památky Olgy Havlové 1933–1996. Oranžerie je jedním z nejtypičtějších příkladů stylu high-tech v pražském prostředí.

Eva Jiřičná (*1939) studovala na Českém vysokém učení technickém a na Akademii výtvarných umění u Jaroslava Fragnera. Později odešla do Velké Británie, kde založila ateliér Eva Jiricna Architects Limited. Navrhla nejen mnoho interiérů, ale také větších realizací, například Vzdělávací komplex UTB ve Zlíně (2015–2017). Petr Vágner (*1970), absolvent Českého vysokého učení technického, začal spolupracovat s Evou Jiřičnou po studiích a roku 1999 založili architektonické studio AI – Design.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 64. The Phaidon Atlas of Contemporary World Architecture. Travel Edition, London, New York 2005, s. 313.

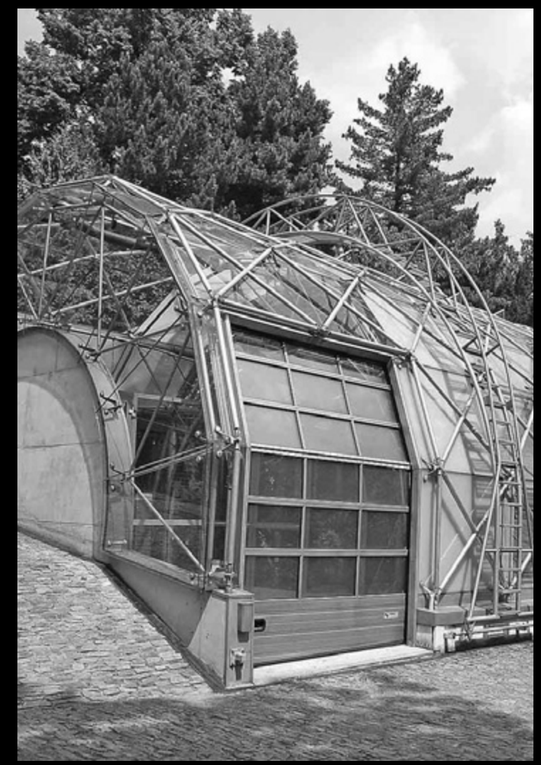

Administrativní centrum IPS
Zdeněk Jiran, Michal Kohout,
Lukáš Holub, Lubor Sladký, 1995 – 1997

Rekonstrukce paláce Langhans
Ladislav Lábus a kolektiv, 1996 – 2002

93

Vodičkova 37, č. p. 707/II, Praha 1 – Nové Město

V domě mezi ulicí Vodičkovou a Františkánskou zahradou sídlilo fotografické centrum Langhans. V původní stavbě, navržené roku 1870 stavitelem Tesařem, založil Jan Langhans roku 1880 fotografický ateliér a posléze celý objekt koupil. Počátkem 20. století dům upravil architekt Alois Dryák, který mu vtiskl secesní podobu. Projekt rekonstrukce vypracovali mezi lety 1996 a 2000 architekti Ladislav Lábus, Pavla Burešová, Lenka Dvořáková, Zdeněk Heřman a David Mareš, a ti využili původní hloubkovou parcelu. V letech 2001 až 2002 proběhly samotné stavební práce, spočívající mj. v nástavbách na střechách původní stavby, jejichž inspiraci představovaly lehké fotografické ateliéry. Dále došlo k vybudování novostavby v zadní části parcely. V přízemí, suterénu a mezipatře navazuje na slavnou fotografickou tradici domu významné fotografické centrum a výše se nacházejí kanceláře a byty. Do posledního objektu umístil architekt galerii. Palác Langhans představuje kvalitní skloubení starší a nové architektury.

Ladislav Lábus (*1951) absolvoval České vysoké učení technické. Z jeho díla lze uvést vily ve Vonoklasech (1998) nebo v Nespekách z roku 2008 a benešovský hotel Karlov (2004–2007).“ Také se věnoval rekonstrukcím, roku 2003 obnovil Paličkovu vilu na Babě a roku 2007 v této knize uvedenou Edisonovu transformační stanici.

Literatura:
Kohout, M.: Česká architektura 2001–2002. Ročenka. Praha 2003, s. 58–63. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 51.

Průchod valem Prašného mostu
Josef Pleskot, 1996 – 2002

94

Jelení příkop, Praha 1 – Hradčany

Bývalý český prezident Václav Havel přišel s myšlenkou propojit areál Pražského hradu s Klárovem, resp. Malou Stranou. Vedle zprůchodnění Jeleního příkopu a výstavby cesty k Chotkově ulici se nejdůležitějším stavebním zásahem stalo vybudování tunelu skrze val Prašného mostu. Průchod, dlouhý celkově 84 metrů, kopíruje trasu bývalé Tereziánské štoly, kterou vedl potok Brusnice, a z tohoto důvodu cesta mírně klesá k východu. Ražený tunel s pravoúhlými portály má délku 78 metrů a vejčitý tvar. Chodník tvoří zčásti betonové prefabrikáty a zčásti ocelové rošty, kryjící potok Brusnice, ale nejpozoruhodnějším prvkem je vnitřní obložení, tvořené na výšku kladenými tmavě červenými ostře pálenými cihlami. Na okraj je třeba zmínit, že vyzdění prováděli havíři. Tato de facto technická stavba ukazuje, že i tento typ může být pojat jako velice kvalitní a působivá architektura.

Josef Pleskot (*1952) vystudoval České vysoké učení technické. Vedle realizací uvedených v této knize navrhl například vilu ve Vraném na Vltavou (2005), rekonstrukci benešovské radnice ze stejného roku, nové ústředí ČSOB v pražských Radlicích (2005–2006) nebo revitalizaci areálu Vítkovických železáren, započatou v druhém desetiletí 21. století.

Literatura:
Kohout, M.: Česká architektura 2001–2002. Ročenka. Praha 2003, s. 22–23. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 65.

BB Centrum Michle – Brumlovka
Jan Aulík, Jakub Fišer a další, 1996 –

95

Praha 4 – Michle

Soutěž na urbanistické řešení této lokality, zvané též Michelský trojúhelník, vyhrál roku 1993 ateliér Jana Aulíka. Vzniklo takřka celé moderní město, jehož páteřní komunikaci tvoří Vyskočilova ulice a jihozápadně soubor uzavírá ulice 5. května, tedy pokračování dálnice D1. Jednotlivé stavby jsou označeny písmeny, severně od Vyskočilovy latinskou abecedou, jižně řeckou alfabetou. Plány většiny staveb vytvořil ateliér Aulík Fišer architekti, studio A8000 projektovalo budovy A i G, Kordovský architekti navrhl budovu D a plány výškového domu Filadelfie s dynamickým půdorysem vznikly v kanceláři DaM architekti. Kromě administrativních budov zde vyrostly také obytné soubory.
Vilové domy, dva administrativní a jeden bytový, v Želetavské ulici vyprojektovali Jan Aulík, Jakub Fišer, Veronika Müllerová a Jan Kučera. Za Baarovým parkem s vodní kaskádou se nachází Rezidenční park Baarova od kanceláře CMC Architects. Centrum volného času Nová Brumlovka, určené hlavně sportovním aktivitám, též navrhla firma Aulík Fišer architekti, stejně jako Společenské centrum Bethany.

Jan Aulík (*1958) studoval na Českém vysokém učení technickém a Jakub Fišer (*1972) absolvoval tutéž školu. Roku 2007 založili kancelář Afarch. Martin Krupauer (*1960) vystudoval České vysoké učení technické i Akademii výtvarných umění a s Jiřím Stříteckým (1954–2012), absolventem brněnské techniky, založili ateliér A8000.

Literatura:
Kohout, M.: Česká architektura 2001–2002. Ročenka. Praha 2003, s. 68–71. Matějka, I.: BB Centrum, in: I. Matějka (ed.): Slavné stavby Prahy 4, Praha 2008, s. 156–160.

Administrativní budova MUZO
Stanislav Fiala, Daniela Polubědovová, 1997 – 2000

96

V Olšinách 80, č. p. 626/XIII., Praha 10 – Strašnice

Na místě bývalého kina vznikla jedna z nejkvalitnějších staveb konce 20. století, určená pro firmu, zajišťující personalizaci a autorizaci platebních karet. Dům na obdélném půdorysu s celoprosklenými fasádami, na třech stranách doplněnými vnějšími i vnitřními žaluziemi, má přísný geometrický výraz. Ale díky žaluziím, řízeným počítačem, reagujícím na různou intenzitu slunečního záření, je zároveň proměnlivý. Jednotu „rozrušuje“ betonová část parteru a vnější konstrukce únikového točitého schodiště s obdélnými „podestami“, směřujícími do ulice V Olšinách. Jednotlivá patra nejsou konstrukčně nijak omezena, kromě stropních desek, sloupů a ztužujícího eliptického jádra, v němž se soustředí veškeré vertikální trasy komunikací a sítí. Umístění skleněných příček je možno libovolně měnit, neboť stojí na zdvojených podlahách, kterými jsou propojení rozváděna bez omezení na své místo.

Stanislav Fiala (*1962) vystudoval České vysoké učení technické i Akademii výtvarných umění a působil v kancelářích D. A. Studia, D3A i Fiala+Nemec. Podílel se na návrzích budovy Sipral v pražských Strašnicích (1995–1996), centra Nový Smíchov (1995–20001) nebo rodinného domu v Nebušicích (2000–2001). Daniela Polubědovová (*1968), absolventka Českého vysokého učení technického, se zaměřuje na interiérovou tvorbu, ale navrhla například také rodinný dům Srdce v Havlíčkově Brodě (2011–2017).

Literatura:
Kratochvíl, P.: Administrativní budova MUZO, in: Slavné stavby Prahy 10 (P. Krajči ed.), Praha 2009, s. 175–176. Pelčák, P.: Česká architektura 1999–2000. Ročenka. Praha 2001, s. 22–27.

Rezidence Kavčí hory 1
Karel Mázek, 1999 – 2000

97

Na Hřebenech II 1, č. p. 1152, 1153/XV, Praha 4 – Podolí

Soubor, nacházející se na hraně nad údolím řeky Vltavy a nedaleko komplexu budov České televize, sestává ze dvou objektů na různých půdorysech. které propojuje podzemní podlaží. Větší deskový dům má pět nadzemních podlaží. Jihovýchodní fasádu člení nepravidelně rozmístěné horizontální a vertikální okenní otvory, ale severozápadní průčelí má pilovitý charakter, umožňující výhledy na Prahu, a předložené lodžie. Dispozičně se jedná o příčný šestitrakt s osmi bytovými jednotkami. Obytná věž, mírně se rozšiřující směrem vzhůru, se k západu obrací organickým průčelím a byty opět mají atraktivní výhled.
Mezi oběma domy se nachází pobytová zahrada a v podzemí parkovací místa. Nadstandardní úroveň bytového komplexu zvýrazňují použité materiály: cortenová ocel, cembonitové desky, eloxovaný hliník a pohledový beton. Celek se zařadil, nejen z hlediska kvality bydlení, k nadprůměrným architektonickým realizacím konce devadesátých let 20. století.

Architekt Karel Mrázek (*1958) vystudoval České vysoké učení technické a roku 1988 založil ateliér Kaama. K jeho dalším pražským realizacím patří, kromě v této knize uvedené vily, centrum Autobohemia na Proseku z roku 1997, bytové domy v téže čtvrti z roku 2004, Rezidence Záběhlice z let 2007 až 2009 nebo Rezidence Libuš (2011).

Literatura:
Cajthamlová, M.: Česká architektura 2000–2001. Ročenka. Praha 2002, s. 94–99. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 167.

Corso Karlín
Ricardo Bofill Levi, Jean-Pierre Carniaux, Jiří Koukolík, Jiří Řezák, 1999 – 2000

98

Křižíkova 36a, č. p. 237/X, Praha 8 – Karlín

V Karlíně, prvním pražském předměstí, fungovalo mnoho továren a dalších průmyslových podniků, ale výroba v nich postupně zanikla. Některé nahradily novostavby a některé prošly konverzí, z nichž k nejlepším lze zařadit Corso Karlín. Současná stavba vznikla přestavbou jednolodní haly z roku 1890, v níž se vyráběly plechové kotle. Slavný španělský, resp. katalánský architekt si pro spolupráci vybral Jiřího Řezáka a členem týmu se stal i Jiří Koukolík. Při přestavbě došlo k vestavění nového skleněného hranolu tvořícího vrchní část stavby.
Původní budova se do Křižíkovy ulice obrací průčelím se štítem a do postranní komunikace arkádami v přízemí a řadou obdélných oken v patře. Za vyzděnou část bývalé haly architekti vložili dvě podlaží nově navržené vestavby a další dvě podlaží vystupují nad původní část. Fasádu tvoří dvojitý skleněný plášť. Touto konverzí vznikla moderní kancelářská budova, spojující prvky historické architektury s novodobým výrazem.

Ricardo Bofill Levi (1939–2022) studoval v Barceloně i v Ženevě a založil ateliér Ricardo Bofill Taller de Arquitectura, Jean Pierre Carniaux (*1951), absolvent Massachusetts Institute of Technology, dlouhodobě s Ricardem Bofillem spolupracoval. Jiří Řezák z kanceláře Qarta Architektura je představen v kapitole o Budově Five a Jiří Koukolík (*1955) pracoval ve společnosti Atrea.

Literatura:
Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 109. Svoboda, J. E. – Noll, J. – Skala V.: Praha 1945–2003. Kapitoly z poválečné a současné architektury, Praha 2006, s. 242.

Hotel Josef
Eva Jiřičná, Petr Vágner a kol., 1999 – 2002

99

Rybná 20, č. p. 693/I, Praha 1 – Staré Město

Hotel Josef stojí ve východní části Starého Města pražského a zaujímá parcelu v Rybné ulici, na pohledově exponovaném místě, viditelném z celé Masné ulice. Průčelí tohoto domu člení prakticky jen šikmé sluneční trojdimenzionální zavětrované clony nad pravoúhlými okny, podpírané ocelovými nosníky, pouze parter je celý prosklený. Vstup kryje markýza. Nejvyšší podlaží mají terasy. Hotel sestává ze dvou budov, spojených proskleným krčkem, a centrální dvorany. Zde se nachází zahrada. V interiéru nalezneme foyer, z něhož vede do suterénu typické točité schodiště ze skla a oceli. Interiéry také svým designem prozrazují autorský rukopis, který pracuje s barevnou kombinací béžové a šedé s občasným prvkem červené a oranžové, a vytváří tak typickou přívětivou atmosféru. Tu doplňují křesílka Balleri, stolky z lesklé nerezové oceli a skříně i postele z lakované MDF. Koupelny v pokojích mají stěny celé ze skla a pojednané vápencovým obložením. Hotel Josef je typickým příkladem novodobé architektury, která nenásilně zapadla do historického prostředí.

Architekty Evu Jiřičnou a Petra Vágnera více přibližuje kapitola věnovaná Oranžerii na Pražském hradě.

Literatura:
Kohout, M.: Česká architektura 2001–2002. Ročenka. Praha 2003, s. 88–91. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 31.

Rodinný dům s ateliérem
Karel Mrázek (Kaama), 1999 – 2003

100

U Školské zahrady 2, č. p. 1821/VIII, Praha 8 – Kobylisy

Výjimečný rodinný dům, či spíše vilu, si postavil architekt Karel Mrázek na okraji pískovcové terasy, a díky tomu se z této lokality otevírá pozoruhodný pohled na Prahu. Jedná se o třípodlažní hranol s plochou zelenou střechou. Na domě autor užil tradiční i netradiční materiály jako pohledový beton, corten nebo cembonit. Průčelí, směřující do ulice, prolamují jen velice úzká vertikální a horizontální okna, ale směrem do pobytové zahrady má fasáda nepravidelně odstupňovaná velká okna, probíhající přes více podlaží. Také zde nalezneme vykonzolovanou terasu s bazénkem. Konstrukci tvoří stěny z termobloků a monolitické stropy. Schodiště probíhá prakticky středem dispozice, tedy je od ní mírně jihovýchodně posunuté. Obytné místnosti se nacházejí v přízemí, kde je hala, jídelna, obývací pokoj a kuchyň. Do patra architekt umístil ložnice, dětské pokoje, koupelny a šatny, naproti tomu ateliér vložil do polozapuštěného suterénu a zde je také garáž a technická místnost. Obě části mají samostatné vstupy. Vila jasně ukazuje, že i tento typ na přelomu 20. a 21. století může získat mimořádně působivou podobu.

Architekt Karel Mrázek, resp. Ateliér Kaama, je více představen v kapitole o souboru Kavčí Hory 1.

Literatura:
Kohout, M.: Česká architektura 2001–2002. Ročenka. Praha 2003, s. 30–33. Lukeš, Z. – Kratochvíl, P.: Praha moderní IV. Velký průvodce po architektuře 1950–2000, Praha, Litomyšl 2015, s. 94.

Villa park Strahov
Boris Redčenkov, Prokop Tomášek, Jaroslav Wertig, 1999 – 2003

101

Šermířská, Praha 6 – Břevnov

Obytný areál na půdorysu tvaru trojúhelníku, ohraničený na severu Šermířskou ulicí, na jihu Kinského zahradou a na západě prostorem u výdechu Strahovského tunelu, sestává z pěti vilových domů, tří samostatných rodinných vil a objektu klubu. Projekt vypracovali v letech 1999 až 2001 architekti Boris Redčenkov, Prokop Tomášek a Jaroslav Wertig z Atelieru A69–architekti. Průčelí jednotlivých domů člení arkýře, nesoucí balkony. Barevnost definuje šedá omítka, sklo s barevným nádechem, gabionové konstrukce, dřevo, pohledový beton a grafitově černá pozinkovaná ocel. Součástí celého komplexu je zahrada.
V obytných domech se nachází 58 bytových jednotek a příčně orientovaná dispozice dává možnost výhledu na jižní panorama Prahy, neboť areál stojí na hraně strahovské terasy, i do severní zahrady. Vily tvoří hranol dřevěné hmoty na kamenné podnoži.

Boris Redčenkov (*1969) a Prokop Tomášek (*1969) vystudovali České vysoké učení technické a roku 1996 založili Atelier69–architekti. Roku 1997 se k nim přidal Jaroslav Wertig (*1969), také absolvent pražské techniky. Z jejich realizací lze uvést Villu Lea ve Františkových Lázních z roku 2005, pražský dům EggO z následujícího roku nebo Central Park Praha (2008).

Literatura:
Wertig, J.: Česká architektura 2002–2003. Ročenka. Praha 2004, s. 126–131. Svoboda, J. E. – Noll, J. – Skala V.: Praha 1945–2003. Kapitoly z poválečné a současné architektury, Praha 2006, s. 179.

The Park
Jakub Cigler, Vincent Marani, 1999 – 2010

102

Praha 11 – Chodov

Komplex tvoří jakousi bránu do Prahy, neboť přijíždějící po dálnici D1 spatří jako první monumentální architekturu metropole právě tento soubor víceúčelových budov. Projekt vypracovala v letech 1999 až 2001 kancelář Jakub Cigler architekti a první stavbu – budovu 2 – se podařilo dokončit roku 2002. Za prosklenými stěnami, směřujícími k dálnici, se pnou po ocelové konstrukci popínavé rostliny a za nimi jsou zimní zahrady. V severozápadní části se za oddělující stěnou nachází náměstí s parkovou úpravou a celým ozeleněným areálem prochází vnitřní komunikace, která ústí v jihovýchodní partii do piazzetty s fontánami. Jihozápadním směrem oživují komplex vodní plochy. Budovy mají nejen kancelářskou náplň, ale doplňují je výstavní a obchodní prostory, a také další služby: banka, kavárna, trafika, lékařská služba nebo školka. Celý soubor se vyznačuje vysokou ukázněností.

Jakub Cigler (*1962) vystudoval České vysoké učení technické a poté spolupracoval a ateliérem Future Systems v Londýně. Roku 2001 založil architektonické studio Cigler Marani Architects, které se později přejmenovalo na Jakub Cigler Architekti. V devadesátých letech 20. století začal vyučovat na Vysoké škole uměleckoprůmyslové. Z jeho tvůrčí dílny vzešly tyto stavby: centrum Portheimka z roku 2003, budova Aviatica v Jinonicích (2007—2018). Vincent Marani (*1966) studoval na Illinois Institute Of Technology v Chicagu.

Literatura:
Wertig, J.: Česká architektura 2002–2003. Ročenka. Praha 2004, s. 24–29. Svoboda, J. E. – Noll, J. – Skala V.: Praha 1945–2003. Kapitoly z poválečné a současné architektury, Praha 2006, s. 129–130.

River City Prague
Rohanský ostrov, 1999 – 2021

103

Praha 8 – Karlín

Na místě bývalého Rohanského ostrova, původně odděleného ramenem Vltavy s Karlínským přístavem, se na přelomu tisíciletí započalo s výstavbou zcela nové, moderní čtvrti. První stavbu, Danube House, stojící nedaleko Negrelliho viaduktu, navrhla architektonická kancelář A.D. N. S. architekti ve spolupráci s Kohn Pedersen Fox (KPF) Associates. Dům, obložený červeným pískovcem, se sužuje do špice, směřující k centru Prahy a centrum stavby zaujímá prosklené atrium.
Další objekt, Nile House, jehož obložení sestává ze zelené brazilské žuly, vyprojektoval ateliér KPF Associates ve spolupráci s kanceláří Atrea. Amazon Court s fasádou obloženou šedým granitem navrhlo studio Schmidt Hammer Lassen Architects ve spolupráci a ateliérem Atrea. Projekt další stavby na půdorysu písmene U, River Diamond, pochází od Šafer Hájek Architekti a součástí areálu jsou i další stavby, například River Garden nebo Rezidence Vltava.

Architektonickou kancelář A. D. N. S. představila kapitola o budově OCV a Novém studiovém domě v Římské ulici. Americkou architektonickou firmu Kohn Pedersen Fox založili roku 1976 architekti A. Eugene Kohn, William Pedersen a Sheldon Fox. Ateliér Schmidt Hammer Lassen založili roku 1986 Morten Schmidt, Bjarne Hammer a John Lassen. Atrea je česká architektonická kancelář, která vznikla roku 1991, a ateliér Šafer Hájek architekti založili roku 1993 Jaroslav Šafer a Oldřich Hájek.

Literatura:
Jehlík, J.: Česká architektura 2003–2004. Ročenka. Praha 2005, s. 34–39. Svoboda, J. E. – Noll, J. – Skala V.: Praha 1945–2003. Kapitoly z poválečné a současné architektury, Praha 2006, s. 243–245.

Vestibul stanice metra Kolbenova
Marek Chalupa, Miroslav Holubec, Štěpán Chalupa, Kamila Venclíková, 2000 – 2001

104

Praha 9 – Vysočany

Stanice pražského metra mají různou úroveň a odráží se na nich stylový vývoj od sedmdesátých let 20. století po počátek 21. století.
Jednu z architektonicky nejhodnotnějších navrhl ateliér D.U.M. Architekti ve Vysočanech. Nadzemní vestibul stanice, otevřené 8. června 2001 u Kolbenovy ulice, metra trasy B, resp. úseku IV. B., autoři vložili do stávající mohutné železobetonové konstrukce, která zůstala v prostoru přiznána a původně měla nést osmipodlažní dům. Prosklená stěna, oddělující a zároveň světelně propojující exteriér od interiéru, nese nápis s názvem stanice Kolbenova. Prostor pro cestující odděluje od provozního zázemí vnitřní zrcadlová stěna. Přestože jde de facto o čistě dopravní stavbu, architekti ji povýšili na mimořádně kvalitní architekturu.

Marek Chalupa (*1968) vystudoval České vysoké učení technické, v letech 1996 až 2006 působil v ateliéru D.U.M. architekti a poté s bratrem Štěpánem (*1973) založili kancelář Chalupa architekti. Do jejich portfolia patří Hotel Metropol v Praze, postavený v letech 2005 až 2007, nebo nová budova ČSOB v pražských Radlicích. (2019). Miroslav Holubec (*1974) od roku 2002 působí v kanceláři m4 architekti. Kamila Venclíková také vystudovala pražskou techniku.

Literatura:
Cajthamlová, M.: Česká architektura 2000–2001. Ročenka. Praha 2002, s. 128–131. The Phaidon Atlas of Contemporary World Architecture. Travel Edition, London, New York 2005, s. 311.

Museum Kampa
Václav Cigler, Marian Karel, Michal Motyčka, Miroslav Špaček, Dana Zámečníková, 2000 – 2001

105

U Sovových mlýnů 2, č. p. 503/III, 527 /III, Praha 1 – Malá Strana

Sovovy mlýny vznikly již ve středověku, a přestože první zmínka o nich pochází až z roku 1393, tak jsou nepochybně starší. Mlýny prošly mnoha přestavbami a na úpravách uskutečněných po roce 1867 se zřejmě podílel slavný architekt Josef Schulz. Roku 1896 objekt vyhořel, po 2. světové válce zde sídlila Československá akademie věd a část využívala Umělecká řemesla. Koncem devadesátých let 20. století získala celý areál Meda Mládková, resp. Nadace Jana a Medy Mládkových s cílem vybudovat zde galerii moderního umění. Proti se nepochopitelně postavila část Klubu za starou Prahu, ale naštěstí neúspěšně. Hlavní architektka Helena Bukovanská řešila rekonstrukci Mlýnů a na výsledném výrazu galerie měli zásadní podíl Václav Cigler, Marian Karel, Michal Motyčka, Miroslav Špaček a Dana Zámečníková. Na exteriéru budovy se nejvýrazněji uplatnila skleněná věž a visutá skleněná lávka. Uvnitř se nacházejí výstavní prostory určené jak pro stálou expozici, tak pro krátkodobé výstavy.

Helena Bukovanská (*1942) absolvovala Vysokou školu uměleckoprůmyslovou. Václav Cigler (*1929) vystudoval Vysokou škol uměleckoprůmyslovou, Marian Karel (*1944) absolvoval stejnou školu, Michal Motyčka (*1974) studoval na Českém vysokém učení technickém, Vysoké škole uměleckoprůmyslové i na Akademii výtvarných umění. Dana Zámečníková (*1945). vystudovala České vysoké učení technické i Vysokou školu uměleckoprůmyslovou.

Literatura:
Kohout, M.: Česká architektura 2001–2002. Ročenka. Praha 2003, s. 122–123. Vlček, P. a kol.: Umělecké památky Prahy. Malá Strana, Praha 1999, s. 576-578.

Palác Euro
Richard Doležal, Petr Malinský, Petr Burian, Michal Pokorný, Martin Kotík, 2000–2002

106

Václavské nám. 2, č. p. 772/II, Praha 1 – Nové Město

Předchůdce této stavby, který stál na půdorysu pravoúhlého lichoběžníku, zanikl při výstavbě metra. Martin Kotík z ateliéru Omicron-K vypracoval na přelomu tisíciletí návrh s věží, který se setkal s neporozuměním některých, převážně památkářských kruhů.
Projekt dotvořilo studio DaM ve složení Richard Doležal, Petr Malínský, Petr Burian a Michal Pokorný, ale přestože se jednalo o jistý kompromis, tak výsledek neskončil nezdarem. Dům má fasádu tvořenou zdvojeným skleněným pláštěm a za tímto „obalem", jakoby v druhém plánu, stojí na nároží vertikální věžovitý hranol s lamelami ve zlaté barvě.
Věž vystupuje i nad skleněné průčelí. V parteru se nachází výstup z vestibulu metra a dům má obchodní i kancelářské prostory. Mimořádně kvalitní architektura Paláce Euro nejenže důstojně doplnila skupinu sousedních funkcionalistických domů, ale vytvořila s protějším Palácem Koruna jakousi bránu do Nového Města.

Richard Doležal (*1953) absolvoval curyšskou ETH a po návratu ze Švýcarska založili s Petrem Malínským (*1961), absolventem Českého vysokého učení technického, kancelář DaM. Malínský se později stal ředitelem firmy Arpema. Petr Burian (*1970) vystudoval České vysoké učení technické a roku 2006 získal spoluvlastnictví ateliéru DAM. architekti. Michal Pokorný (*1966) také vystudoval pražskou techniku a roku 2006 spoluzaložil kancelář m3m. Martina Kotíka představila kapitola o budově IBC Těšnov.

Literatura:
Kohout, M.: Česká architektura 2001–2002. Ročenka. Praha 2003, s. 124–127. Kratochvíl, P.: Současná česká architektura a její témata, Praha, Litomyšl 2011, s. 62–67.

107 Národní technická knihovna
Roman Brychta, Adam Halíř, Ondřej Hofmeister, Petr Lešek, Václav Králíček, 2000–2009

Technická 6, č. p. 2710/XIX, Praha 6 – Dejvice

Na novou knihovnu byla roku 2000 vypsána soutěž, kterou vyhráli Roman Brychta, Adam Halíř a Petr Lešek, ve spolupráci s Václavem Králíčkem, později projekt dokončili v ateliéru Projektil architekti a do týmu přibyl Ondřej Hofmeister. Stavba započala na podzim roku 2006 a byla dokončena v prosinci 2008. Knihovna se šesti nadzemními a třemi podzemními podlažími stojí na půdorysu oválného čtverce a fasády tvoří kopilitový plášť. Čtyřmi vstupy je možno vejít do dvoupodlažního vestibulu, ze kterého jsou přístupné obchody, pobočka Městské knihovny a také kavárna. V budově je též přednáškový sál. Vlastní technická knihovna se nachází ve vyšších podlažích a ústředním prostorem je zde atrium, kolem kterého obíhají ochozy. Betonová zábradlí tohoto atria vyzdobil svými kresbami rumunský umělec Dan Perjovschi. Knihovna velice kvalitně doplnila kampus Českého vysokého učení technického.

Roman Brychta (*1967) studoval na Českém vysokém učení technickém a na Akademii výtvarných umění. Adam Halíř (*1975), Ondřej Hofmeister (*1971) i Petr Lešek (*1973) vystudovali České vysoké učení technické. Roku 2002 se zrodil ateliér Projektil architekti, kde vznikly například projekty Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové (2002–2008) nebo Komunitního centra Mírová v Mnichově Hradišti, postaveného v letech 2019 až 2020. Václav Králíček byl představen v kapitole o budově IBC Těšnov.

Literatura:
Kratochvíl, P.: Současná česká architektura a její témata, Praha, Litomyšl 2011, s. 170–175.

108 Fotbalový stadion SK Slavia Praha
Martin Kotík, Daniel Dvořák, Leoš Zeman, 2001–2008

U Slavie, Praha 10 – Vršovice

Jeden z nejvýznamnějších českých sportovních klubů Slavia Praha se do vršovického Edenu přestěhoval v padesátých letech 20. století a roku 1953 došlo k otevření předchozího stadionu. Ten byl zbořen roku 2003 a na jeho místě vyrostl nový víceúčelový sportovní stánek na půdorysu obdélníku se zaoblenými rohy. Komplex ohraničuje na západě ulice U Slavie, na severu Vladivostocká, na východě komplex dalších slavistických sportovišť a na jihu probíhá železniční trať. Ačkoliv se jedná o mohutnou hmotu, stadion nepůsobí jako solitér, ale spíše jako městotvorný prvek s palácovým výrazem. Plášť s řadami oken na třech stranách je pokryt kombinací červenohnědých lamel a omítaných ploch. Nejpozoruhodnější prvek, zastřešení tribun, se vznáší nad místy pro diváky a celkově přesahuje 30 metrů směrem k hrací ploše.
Toto řešení, umožňující výhled na hřiště bez rušivých podpěr, zajišťuje konstrukce složená ze středních sloupů a kovových táhel. Z hlediska kapacity autoři navrhli přibližně 20 000 míst pro diváky fotbalových zápasů nebo kulturních akcí, přičemž stadion neslouží jen čistě sportovnímu provozu, ale nacházejí se zde i obchody, restaurace, hotel a kanceláře. Tato stavba patří k nejlepším stadionům i v evropském měřítku, a to jak z hlediska sportovního, tak architektonického.

Martin Kotík, zakladatel architektonické kanceláře Omicron-K, byl představen v kapitole o budově IBC.

Literatura:
Kratochvíl, P.: Současná česká architektura a její témata, Praha, Litomyšl 2011, s. 154–157. Sládeček, S.: Česká architektura 2007–2008. Ročenka. Praha 2009, s. 134–137.

Stanice metra Střížkov
Patrik Kotas, Marek Prchal, 2008
Foto: Archiv Patrika Kotase

City
Richard Meier a další, 2001 – 2020

109

Praha 4 – Nusle, Krč

Oblast City ohraničují ulice Budějovická, Na Strži, Milevská, Pujmanové a Hvězdova. Již v letech 1973 až 1977 zde vyrostl Motokov, dnes City Empiria, projektovaný Zdeňkem Kunou, Oliverem Honke-Houfkem a Zdeňkem Stupkou. Další výškovou stavbu – hotel Panorama z roku 1984 – navrhli Alois Semela a František Antl. Roku 1983 začal Československý rozhlas budovat nové sídlo podle návrhu Františka Šmolíka, ale v devadesátých letech stavbu zanechal rozestavěnou. V letech 2005 až 2008 proběhla přestavba torza budovy na 109 metrů vysokou City Tower podle projektu architektů Richarda Meiera a Václava Aulického, který projektoval i City Element (2019). Nalezneme zde také City Green Court (2010–2012) a Parkview (2018–2020), na kterých se též podílel Meier.
V lokalitě ještě vznikl Main Point Pankrác (2013–2018), navržený ateliérem DAM, a výškový dům V Tower, uvedený v samostatné kapitole.

Richard Meier (*1934) studoval na americké Cornellově univerzitě v Ithace a roku 1963 si otevřel vlastní ateliér. Z jeho díla lze uvést Athenaeum v americkém New Harmony (1975–1979), komplex Getty Center v Los Angeles (1991–1997) nebo kostel Boha Milosrdného otce v Římě, dokončený roku 2003. Zdeněk Kuna, Oliver Honke-Houfek a Zdeněk Stupka byli představeni v kapitole o Strojimportu.
Václav Aulický (*1944) vystudoval České vysoké učení technické a proslavil se jako autor Žižkovského vysílače (1985–1992).

Literatura:
Cigler, J.: Česká architektura 2018–2019. Ročenka. Praha 2020, s. 12–15. Matějka, I.: City, in: I. Matějka (ed.): Slavné stavby Prahy 4, Praha 2008, s. 165–167.

Polyfunkční dům Eucon
Zdeněk Fránek, 2002 – 2005

110

Chlumova 18, Štítného 35, č. p. 202/XI, Praha 3 – Žižkov

Nárožní osmipodlažní dům s ustupujícím nejvyšším patrem stojí na nároží Chlumovy a Štítného ulice na Žižkově. Přestože stavba pochází až z 21. století, dokonale zapadla do historického urbanismu této pražské čtvrti. Prakticky bezozdobné fasády v různých barevných variantách, evokujících původní parcely, mají obdélná dvojdílná okna a v proskleném parteru při Štítného ulici se nacházejí komerční plochy a restaurace, zabíhající přes nároží. Do spodních pater domu, konstrukčně řešeného jako železobetonový monolitický skelet, umístil architekt malé pavlačové byty a do vyšších velké byty s atrii a bazény. Pavlačový dvůr vyplňuje obytná zahrada nad podzemními garážemi. Nalezneme zde i „sputnik“, který slouží architektovým potřebám při častých cestách do Prahy. V horním vstupním podlaží je malý ateliér a ve spodním obytný pokoj a koupelna, Ocelová hmota je opláštěna pur panely. Ze šestého podlaží je přístupný dům investora. Celkově se jedná o mimořádně kvalitní minimalistickou stavbu, nerušící však přes svůj moderní výraz své prostředí.

Zdeněk Fránek (*1961) vystudoval brněnskou techniku a roku 1989 založil firmu Fránek Architects. Navrhl například rodinný dům v Brně na Červeném kopci (1998–2004, modlitebny církve bratrské v Černošicích a Litomyšli, postavené v letech 2008 až 2010, nebo bytový dům Křídlovická v Brně z let 2011 až 2016.

Literatura:
Fránek, Z.: Perspektivy, Brno 2007. Skalický, A.: Česká architektura 2005–2006. Ročenka. Praha 2007, s. 48–51.

111 Výchovně-vzdělávací centrum v Zoo Praha
Josef Pleskot, 2003 – 2004

Zoologická zahrada, Praha 7 – Troja

Zoologické zahrady si spojujeme s chovem, většinou cizokrajných, zvířat, a to jak z důvodu prezentace veřejnosti, tak i zachování vzácných druhů. Součástí zahrad jsou však také pavilony a další stavby, často navržené významnými architekty. Světově nejproslulejší pocházejí od Bertholda Lubetkina, který se podílel na podobě londýnské zahrady i zoo v Dudley, ale týká se to i pražské zoo, zpřístupněné roku 1931.
Z mnoha pozoruhodných architektonických počinů je nutno zmínit alespoň Výchovně vzdělávací zařízení, postavené v letech 2003 až 2004 podle projektu architektů Josefa Pleskota a Jiřího Trčky z AP atelieru.

Stavba, stojící v blízkosti hlavního vstupu do areálu, využívá svažitý terén, a tím pádem může takto vzniklý suterén sloužit jako pomocné a skladové prostory. Stavba má plochou střechu, kryjící vstup i část vnějšího prostranství před pavilonem, kterou podpírají štíhlé kovové sloupy a otvorem ve střeše prorůstá strom. Ústředním prostorem pavilonu je prosklený sál, vizuálně propojený s okolním prostředím, a uvnitř se nacházejí také výstavní a obchodní prostory. Dřevěnou plastickou stěnu vytvořil výtvarník a architekt Jiří Vorel. Ve stejné době navrhl stejný ateliér pavilon kotulů, který se později stal součástí Ostrova lemurů, minimalistickou stavbu, jež umožňuje sledování pohybu zvířat uvnitř.

Josefa Pleskota představila kapitola o průchodu valem Prašného mostu.

Literatura:
Hůrková, L.: Zoo po roce 1989, in: P. Krajči (ed.), Slavné stavby v Praze – Troji, Praha 2014, s. 149–163.

112 Centrum současného umění DOX
Ivan Kroupa, Martin Rajniš, Petr Hájek
2005, 2016, 2018

Na Výšinách 1, č. p. 793/VII, Praha 7 – Holešovice

Toto kulturní centrum vzniklo konverzí bývalé továrny Rossmann a Kühnemann z roku 1901, kterou roku 1928 koupila a následně rozšířila firma Antonín Páv. Hlavní iniciátor Centra DOX Leoš Válka získal pro tento projekt další investory a návrh multifunkčního prostoru s výstavní plochou, kavárnou, knihovnou a obchodem vypracoval Ivan Kroupa. Z původní továrny s bíle pojednanými cihlovými lizénami vystupuje věž. Hlavním motivem se stala promenade architecturale, provádějící návštěvníka jednotlivými výstavami a vyznačující se kultivovaným minimalismem. Roku 2016 přibyla na střeše Vzducholoď Gulliver od Martin Rajniše, Leoše Války a Davida Kubíka, která má sloužit jako místo setkání současného umění a literatury. Poslední architektonický počin představují dvorní vestavby experimentálního tanečního a hudebního sálu a taneční zkušebny stojící na šikmých podpěrách. Fasády upomínají na čalounění nábytku. Tyto části DOXu navrhl Petr Hájek.

Ivan Kroupa (*1960), který vystudoval České vysoké učení technické, navrhl například rodinný dům se zahradním domkem v Mukařově (2000) nebo Hemodialyzační centrum Bulovka B. Braun (2011–2015). Martin Rajniš (*1944) vystudoval také techniku v Praze a od roku 2012 vede Huť architektury. Specializuje se na stavby ze dřeva, resp. rozhledny. Petra Hájka představí kapitola o vodárenské věži a observatoři na Letné.

Literatura:
Halík, P.: Centrum současného umění DOX, in: P. Krajči (ed.): Slavné stavby Prahy 7, Praha 2011, s. 243–245. Rýzner, L.: Česká architektura 2017–2018. Ročenka. Praha 2019, s. 140–146.

Trojský most
Roman Koucký, Libor Kábrt, 2006 – 2014

113

Holešovice – Troja

Jeden z nejmladších pražských mostů přes řeku Vltavu, spojující Holešovice s Trojou, vznikl na základě soutěže, kterou vypsal Magistrát hlavního města Prahy roku 2005. Následujícího roku zvítězili Roman Koucký a Libor Kábrt, kteří navrhli architektonické řešení, konstrukční a statickou část projektu vypracovali Jiří Petrák a Ladislav Šašek.
Stavba započala roku 2010 a 4. října 2014 došlo k jejímu zprovoznění. Trojský most, dlouhý přes 200 metrů, se klene přes řeku bez podpory a je tvořen plochým ocelovým síťovým obloukem, vysokým 20 metrů. Stal se součástí severozápadní části Městského okruhu a je díky křižovatce za trojským břehem napojen přímo na Bubenečský tunel.
Střed mostu, širokého 35,25 metru, využívají tramvaje, vedle probíhají dva jízdní pruhy na každé straně a na krajích se nacházejí cesty pro pěší i cyklisty.

Roman Koucký (*1959) vystudoval České vysoké učení technické. Z jeho tvorby je možno zmínit Mariánský most v Ústí nad Labem, postavený v letech 1994 až 1998, rekonstrukci Fárova domu ve Slavonicích (1999) nebo bytový dům Labutí ve Šternberku (2003).
Libor Kábrt (*1970) absolvoval stejnou školu a studoval též na Akademii výtvarných umění v Praze. V kanceláři Romana Kouckého začal pracovat od roku 1995.

Literatura:
Šenk, F.: Trojský most (nový), in: P. Krajči (ed.), Slavné stavby v Praze – Troji, Praha 2014, s. 205–207.

Rekonstrukce areálu Komwag
Miroslav Holubec, Matyáš Sedlák, Milan Jirovec, Lucie Zavřelová, 2009 – 2015

114

Perucká 10, č. p. 2542/XII, Praha 2 – Vinohrady

Rekonstrukci areálu firmy Komwag vyprojektoval ateliér m4 architekti. Nejprve došlo k asanaci dožilých objektů garáží i dílen a následně vzniklo několik staveb: provozní budova i čerpací stanice a do svahu zapuštěný liniový objekt. Vyniká zde provozní třípodlažní budova se suterénem. Fasády tvoří kombinace proskleného parteru, resp. pásových oken, a obložení hliníkovým slzičkovým plechem, který evokuje hlavní prvky popelářských vozů. V interiéru autoři použili keramickou dlažbu se vzorem plechů. V přízemí se nacházejí recepce, kantýna a provozní dispečink. Do prvního patra autoři umístili administrativní provoz firmy a do druhého patra ředitelství. V suterénu vznikly šatny zaměstnanců a technické zázemí. Celý areál dokazuje, že industriální stavba, postavená v 21. století. může být pojata jako mimořádná architektura, plně naplňující vitruviovskou triádu: pevnost, užitečnost a krásu.

Miroslav Holubec (*1974) vystudoval České vysoké učení technické, stejně jako Matyáš Sedlák (*1974) a Milan Jirovec (*1962). Ateliér m4 architekti vznikl roku 2002 a mezi jeho realizacemi nalezneme široké spektrum staveb, například obytný soubor v Týnci nad Sázavou (2003–2006), Obchodní centrum Šestka (2002–2006), areál firmy Dermatex v Jesenici u Prahy (2006–2009) nebo Bytový dům Panna a Baba v pražských Strašnicích (2011–2021). Lucie Zavřelová (*1986) vystudovala České vysoké učení technické.

Literatura:
Líbal, P.: Rekonstrukce areálu firmy Komwag, in: Stavby století republiky 1918–2018 v Praze 2, Praha 2018, s. 16–17.

115 Fakulta humanitních studií
Ladislav Kuba, Tomáš Pilař, Martin Klimecký, 2010 – 2020

Pátkova 5, č. p. 2137/VIII, Praha 8 – Libeň

Původně zde stálo torzo nedokončeného areálu univerzitního kampusu od Karla Pragera, sestávajícího z menzy a dvou výškových budov kolejí. Návrh přestavby, který vypracoval ateliér Kuba & Pilař architekti, zachoval vnější tvar a proporce původní menzy. Fasádu tvoří předsazený celoprosklený plášť, navržený jako akustická ochrana proti hluku. Ze vstupu do budovy je možno dosáhnout jednotlivých podlaží díky dvěma různým jednoramenným schodištím. Uvnitř vytvořila centrální prostoru dvorana, osvětlená horním světlem, pronikajícím mezi nosníky světlíku. Dvorana funguje jako společenské centrum fakulty, ale současně umožňuje prostorové propojení všech tří podlaží a po obvodu se nacházejí galerie s přístupem do seminárních místností i pracoven vyučujících. Také zde nalezneme dvojici výtahů a únikovou schodiště. Do nejnižší úrovně dvorany pak autoři umístili aulu, velké posluchárny, děkanát a knihovnu.

Ladislav Kuba (*1964) vystudoval Vysoké učení technické v Brně a pražskou Akademii výtvarných umění. Tomáš Pilař (*1963) také absolvoval brněnskou techniku a dále studoval na Hochschule für angewandte Kunst Wien i na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Roku 1998 založili architektonickou kancelář Kuba & Pilař architekti. Z jejich ateliéru pochází například palác Omega v Brně (2001–2005), univerzitní budovy v Pardubicích (2002–2008) nebo brněnské Čtyři domy v jednom (2015–2020).

Literatura:
Melková, P.: Česká architektura 2020–2021. Ročenka. Praha 2022, s. 58–61. Verner, M.: Fakulta humanitních studií v Praze, Intro 16, 2021, s. 12–19.

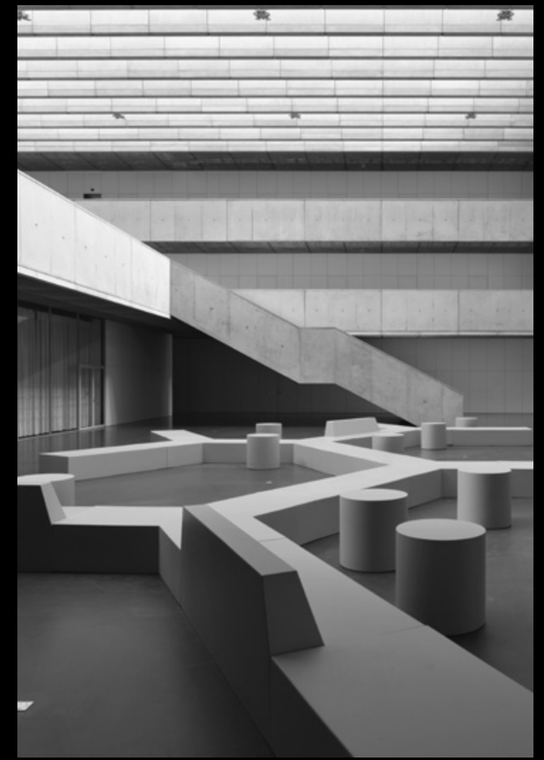

116 Budova Five
David Wittassek, Jiří Řezák, Pavel Fanta 2011 – 2017

Na Valentince 4, č. p. 3336/, Praha 5 – Smíchov

Původní vozovnu bývalé koňky rozšířily roku 1915 Elektrické podniky a později ji využívaly trolejbusy. Celá lokalita má industriální charakter, neboť nedaleko stojí Smíchovský pivovar. Historická stěna vozovny se dvěma štíty v ulici Svornosti zůstala zachována a na ni „nasedla“ nová, moderní hmota sestávající z různě přesahujících podlaží. Zadní část je obložena keramickými pásky. Na střechu se podařilo umístit terasy, umožňující relaxaci uživatelům budovy. Mimoto též zůstal stát starý komín a restaurované historické hodiny se staly součástí prostoru lobby. V interiéru, kde se velmi uplatnil pohledový beton a odhalená instalační vedení na stropech, nalezneme kromě kanceláří také restauraci. Do vstupní haly byl umístěn obraz s námětem industriálního Smíchova, který vytvořil Jakub Matuška aka Masker.

David Wittassek (*1970), absolvent Vysokého učení technického v Brně, s Jiřím Řezákem (*1971), který vystudoval České vysoké učení technické, založili roku 1996 spolu s dalšími dvěma kolegy studio Qarta. Z jejich tvorby je možno zmínit Tyršův stadion v Opavě z roku 2011 nebo novou aulu Vysoké školy polytechnické v Jihlavě (2016–2019). Od roku 2019 připravují rekonstrukci Všeobecného penzijního ústavu na Žižkově – Domu Radost. Pavel Fanta (*1970) studoval na Českém vysokém učení technickém a na Fakultě divadelní i Fakultě filmové a televizní scénografie Akademie múzických umění.

Literatura:
https://www.stavbaweb.cz/five-na-smichov-v-praze-17160/clanek.html (cit. 22. 8. 2022).

Palác DRN
Stanislav Fiala, 2012 – 2017

117

Národní 14, Mikulandská č. p. 135/II, Praha 1 – Nové Město

Na tomto velmi exponovaném místě na Národní třídě vedle paláce Dunaj se dlouho nacházela pouze proluka. Roku 2012 byl osloven architekt Stanislav Fiala, který téhož roku začal pracovat na projektu. V průběhu výstavby se změnila náplň domu z hotelu na polyfunkční objekt a ke kolaudaci došlo dne 21. září 2017. Jedná se o nárožní sedmipatrový dům se skleněnými fasádami, pokrytými sítí, před které nad parterem vystupují dřevěné ochozy osázené zelení. Střechu tvoří pochozí ozeleněná terasa se stromy, ze které se otevírá výhled na město. Novostavba vychází nad původní dvorní křídla, naopak část barokního objektu prostupuje do Drnu. Uvnitř se nachází lobby s pultem recepce, složeným z prejzů, a v centru se rozkládá nádvoří, navazující na sousední Schönkirchovský palác, který je s novostavbou provázán. Do interiéru, kde významnou estetickou roli hraje graficky pojednaný pohledový beton, autor umístil jak obchodní a restaurační prostory, tak kancelářské místnosti. Palác, vložený mezi barokní a meziválečnou architekturu, navíc s různými výškovými úrovněmi, představuje pozoruhodný a úspěšný pokus o začlenění nejmodernější stavby do historického prostředí.

Stanislav Fiala byl představen v kapitole o administrativní budově MUZO.

Literatura:
Hájek, P.: Česká architektura 2019–2020. Ročenka. Praha 2021, s. 120–125.

Kostel Krista Spasitele na Barrandově
Jakub Žiška, Pavel Šmelhaus, 2012 – 2020

118

Praha 5 – Hlubočepy

Farní kostel sv. Filipa a Jakuba na Zlíchově přestával potřebám velké farnosti dostačovat již v meziválečném období a potřeba nového kostela vzrostla po výstavbě sídliště Nový Barrandov, vybodovaného v letech 1978 až 1988. Arcibiskupství jmenovalo roku 2011 farářem P. Josefa Ptáčka, který byl schopen vést celý projekt. V následujícím roce farnost pod jeho vedením vyzvala architekty k předložení návrhů realizace a komise složená ze zástupců farnosti, arcibiskupství i dalších odborníků pak na jaře 2013 vybírala z jedenácti návrhů.
Zvítězil projekt architektů Jakuba Žišky a Pavla Šmelhause, kteří navrhli kostel s komunitním centrem a kavárnou. Základní kámen byl položen 1. listopadu 2018 a slavnostní zasvěcení kostela proběhlo 22. listopadu 2020. Kostel má půdorys ve tvaru latinského kříže s půlkruhovým závěrem. Uvnitř vznikl prodloužený centrální prostor, osvětlený velkým střešním kruhovým otvorem a pásovým oknem, které probíhá pod stropem. Za oltářem stojí unikátní skleněný kříž, na němž se nachází Korpus Krista a na výzdobě kostela se podílel Stanislav Kolíbal a Petr Váňa. Jedinečný příklad sakrální architektury, která vychází z tradice, ale také akcentuje moderní výraz.

Jakub Žiška (*1975) studoval na Českém vysokém učení technickém a později založil kancelář Atelier Žiška. Pavel Šmelhaus (*1972) také vystudoval pražskou techniku a pracuje v ateliéru ARS.

Literatura:
Krajči, P. – Líbal, P. (eds.): Slavné stavby Prahy 5 Barrandov, Praha 2018, s. 162–164. Melková, P.: Česká architektura 2020–2021. Ročenka. Praha 2022, s. 172.

119
KKCG – Bořislavka Centrum
Jan Aulík, Leoš Horák, David Zalabák, 2012–2021

Evropská 65, č. p. 866/XIX, Praha 6 – Vokovice

Areál obchodně-administrativního centra Bořislavka se nachází na trojúhelníkovém pozemku, původně vymezeném křižovatkou Evropské, dříve Velvarské třídy s Kladenskou ulicí. Roku 2012 společnost KKCG zorganizovala mezinárodní pracovní setkání s cílem stanovit podobu nové zástavby na komplikovaném místě nedaleko stanice metra Bořislavka, ke kterému přizvala také ateliér Aulík Fišer Architekti.
Lokalitu s velkými výškovými rozdíly obklopuje typologicky různá obytná zástavba od vil po vysoké panelové domy. Autoři zde navrhli čtyři budovy ve tvaru krystalických drúz s prosklenými fasádami.
Centrem prochází obchodní pasáž přímo propojená s vestibulem metra, která ústí na piazzettu. Budovy slouží převážně kancelářské funkci a v podzemí jsou parkovací stání. V komplexu nalezneme několik výtvarných děl, například: Na horu od Federika Díaze, Ledovec od Maxima Velčovského, Planetu od Jana Aulíka, Leoše Horáka, Davida Zalabáka a sochaře Pavla Filipa nebo Vítr od Jana Poupěte. Zda výraz tohoto souboru zůstane zajímavým experimentem, nebo udá nový směr architektury, ukáže teprve čas.

Jan Aulík byl zmíněn v kapitole o centru Brumlovka. Leoš Horák (*1981) absolvoval České vysoké učení technické a brzy po ukončení studia nastoupil do ateliéru Aulík Fišer Architekti. David Zalabák (*1991) také vystudoval pražskou techniku a specializoval se na integraci kulturních staveb do městské struktury.

Literatura:
Beneš, O.: Bořislavka, Stavba 1/2022, s. 32–33. Vaško, I.: Architektonická kryštalizácia Bořislavky, Stavba 1/2022, s. 34-37.

120
Nové sídlo finanční skupiny J&T
Vít Máslo, David Richard Chisholm, 2013–2020

Sokolovská 113 a, č. p. 700/X, Praha 8 – Karlín

Tato administrativní budova stojí na rozhraní pražských čtvrtí Karlín a Libeň, nedaleko areálu Rustonka. Hmota stavby ve tvaru ležícího hranolu má velice rozčleněná průčelí, kde technickou racionalitu doplnilo nepravidelné členění, které inspirovala díla významných abstraktních malířů a sochařů. Zahrada na střeše s výhledem na centrum Prahy slouží nejen práci, ale též relaxaci. Interiéry doplnila výrazná umělecká výzdoba, kterou navrhli různí umělci. Vstupní halu osvětluje dvacet metrů dlouhé těleso z českého křišťálu.
Umělecké svítidlo Stellar Dust je jednou z největších moderních světelných instalací v českém prostředí, celkem 726 křišťálových kapek vyrobili skláři podle návrhu architektů ve sklárně Bomma ve Světlé nad Sázavou, a na světelnou vlnu navazuje vlna dřevěná. V kavárně nalezneme velkoformátovou nástěnnou malbu od Michala Škapy a v budově působí také galerie.

Vít Máslo (*1964), který studoval na Českém vysokém učení technickém a na Akademii výtvarných umění v Praze, spolu s Davidem Richardem Chisholmem (*1960), absolventem California Polytechnic University v Los Angeles, založili roku 1997 kancelář CMC Architects. V tomto ateliéru vznikly projekty přestavby mlýnů – Classic 7 v pražských Holešovicích (2007–2009), budovy AFI KARLIN Butterfly v Karlíně (2014–2018), Administrativní centrum PIANO v Českých Budějovicích (2016–2018) nebo Kolby Wine Baru v Praze (2018–2019).

Literatura:
https://www.stavbaweb.cz/sidlo-finanni-skupiny-j-t-24619/clanek.html (cti. 21. 8. 2022).

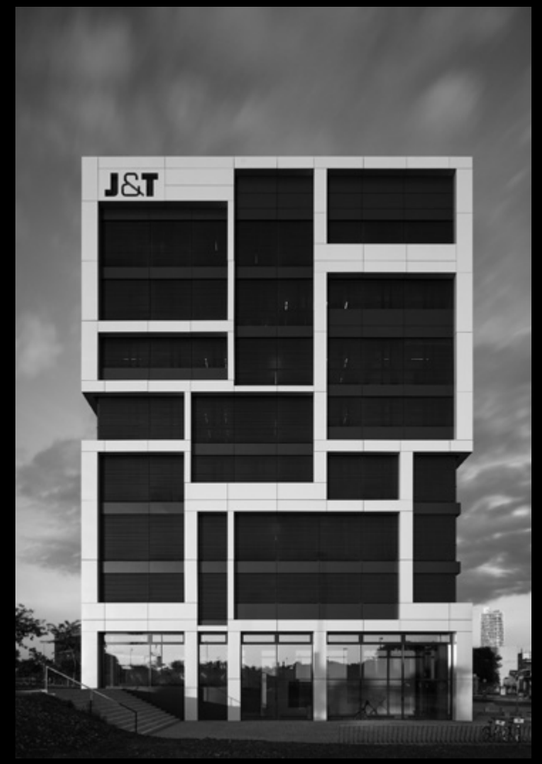

KKCG – Bořislavka
Aulík Fišer Architekti, 2012 – 2021
Foto: Archiv Aulík Fišer architekti

V Tower
Radan Hubička, 2015 – 2018

121

Milevská 3, čp. 2094/XIV, Praha 4 – Krč

První výškové budovy začaly na Pankrácké pláni vyrůstat již od sedmdesátých let 20. století. Jednalo se o Motokov a hotel Panorama i o další objekty s vyšší úrovní střešní hladiny. Nelze předpokládat, že by tyto „mrakodrapy“ zanikly, a proto lze tuto situace upravit pouze architektonickou a urbanistickou kultivací lokality, o což se pokusil, v tomto kontextu velmi úspěšně, i Radan Hubička. Tento architekt navrhl pro místo, zvané City, budovu původně pojmenovanou City Epoque. Přípravy se velmi protáhly, i díky ekonomické krizi, a tak úřad udělil poslední potřebné povolení až v květnu 2015 a téhož roku stavba v červnu 2015 započala. Třicetipatrový bytový dům má tvar písmene V a výšku 104 metrů. Přestože se jedná o vertikální stavbu, tak je průběžnými lodžiemi zdůrazněn také horizontální prvek. Nacházejí se zde byty a v klubovém patře nalezneme bazén, fitness, sauny, vířivku i další relaxační místnosti a o luxusních interiérech bytového domu svědčí použité matriály: mramor Bianco Carrara z Itálie, žula Nero Assoluto ze Zimbabwe nebo Green Onyx z Iránu. Budova splnila i nejpřísnější požadavky ohledně vztahu k životnímu prostředí.

Radan Hubička (*1960) absolvoval České vysoké učení technické. Roku 1995 založil vlastní architektonické studio, nazvané Architektonický ateliér Radan Hubička (AARH). Navrhl například vily v pražském Podolí (2009) nebo rekonstrukci domu Hybernská 1 (2021).

Literatura:
Kovářová, D.: Véčko, Dolce Vita 2016, č. 2, s. 68-72. Matějka, I.: City, in: I. Matějka (ed.): Slavné stavby Prahy 4, Praha 2008, (165-167), s. 167.

Vodárenská věž a observatoř
Petr Hájek, Tereza Keilová, Cornelia Klien, Benedikt Markel, Martin Stoss, 2016–2018

122

Na Výšinách 1, čp. 1000/XIX, Praha 7 – Bubeneč

Letenskou vodárenskou věž, postavenou roku 1888, navrhl architekt František Fialka a tato novorenesanční stavba s typickým arkádovým ochozem později prošla několika přestavbami. Obsadily ji klubovny, ale nový lesk získala až po rekonstrukci, kterou navrhli architekti z kanceláře Petr Hájek Architekti.
V rámci této obnovy došlo také k přestavbě přilehlé budovy bývalé školky, navržené v padesátých letech jako typizovaný objekt Luborem Markem. Do jednotlivých pater věže, propojených schodištěm, autoři umístili klubovny a servisní místnosti, ale nejvýznamnější prostor, společenský sál, se nachází v nejvyšším podlaží. Má podlahu s elevací i výstavní systém s osvětlovacími tělesy, a vede odtud také provozní schodiště do krovu, kde je umístěn hodinový stroj. Ze sálu je možné také navštívit ochoz věže nebo pozorovací kabinu periskopu, který využívá bývalý komín parního stroje pro čerpání vody.

Petr Hájek (*1970) vystudoval České vysoké učení technické i Akademii výtvarných umění. Z jeho díla lze uvést Arcibiskupské muzeum v Olomouci (1998–2006) nebo rodinný dům Pszczolkovi v Berouně, postavený v letech 2001 až 2004, Tereza Keilová (*1989) vystudovala České vysoké učení technické, Cornelia Klien (*1982) studovala ve Vídni a Krakově, Benedikt Markel (*1985) studoval na pražské technice i na technické Univerzitě ve Štýrském Hradci a Martin Stoss (*1985) také absolvoval techniku v Praze.

Literatura:
Rýzner, L.: Česká architektura 2017–2018. Ročenka. Praha 209, s. 10–13.

123
Churchill II
Jakub Cigler, 2020

Italská 67, 69, Seifertova, čp. 2584/XII, Praha 2 – Vinohrady

Obchodně-administrativní budova Churchill II navázala na dříve dokončený objekt Churchill I, a uzavřela tak společně s mezilehlou piazzettou nejen celkovou kompozici svahu mezi kolejištěm hlavního nádraží a Italskou ulicí, ale rovněž definitivně dotvořila podobu náměstí Winstona Churchilla. Různě výškově rozčleněná hmota budovy navázala na zástavbu Italské ulice, která v nároží se Seifertovou ulicí výškově graduje, a vytvořila tak částečnou protiváhu k výrazné hmotě bývalého Všeobecného penzijního ústavu – Domu Radost. Jednotlivé střešní úrovně doplňují pochozí terasy, umožňující výhledy nejen na přilehlé nádraží, ale prakticky na celé historické centrum. Průčelí pokrývají cihlové pásky v horizontálních i vertikálních vazbách a okenní otvory lemují tmavé šambrány, které jsou buď v subtilnější formě zarovnány s cihlovou fasádou, nebo v širším profilu z fasády vystupují. Parterem prochází ve více úrovních pasáž Churchill, akcentovaná opět cihelným obkladem, ze které jsou přístupné obchodní prostory. Do interiéru architekt umístil také kavárnu a restauraci, ale tato stavba má hlavně kancelářskou náplň. Churchill II je jasným důkazem, že česká architektura 21. století nejenže neztratila svoji úroveň, ale je schopna prezentovat se i mimořádně kvalitními realizacemi.

Jakuba Ciglera představila kapitola o areálu The Park.

Literatura:
Jakub Cigler architekti: Administrativní budovy Churchill I a Churchill II, Stavba 2/2020, s. 19–26.

72
49
78
111
43
100
75
70
46
62
115
113
53
50
33
48
84
107
112
73
119
27
56
28
104
122
58
19
41
42
54
64
38
13
120
66
9
94
92
20
76
18
85
103
98
12
57
21
25
37
1
105
31
123
45
110
101
82
71
35
59
86
88
89
36
60
87
26
69
67
90
47
11
61
116
114
17
74
34
96
91
108
10
24
65
97
121
109
7
95
51
29
118
39
32
102

Index objektů

1. **Hotel Central**, Friedrich Ohmann, 1899 – 1900
2. **Peterkův dům**, Jan Kotěra, 1899 – 1900
3. **Fantova budova Hlavního nádraží**, Josef Fanta, 1901 – 1909
4. **Obecní dům v Praze**, Antonín Balšánek, Osvald Polívka, 1903 – 1911
5. **Hotely Evropa a Meran**, Bedřich Bendelmayer, Alois Dryák, 1904 – 06
6. **Topičův dům a pojišťovna Praha**, Osvald Polívka, 1905 – 1907
7. **Vršovická (Michelská) vodárna,** Jan Kotěra, 1906 – 1907
8. **Palác Vídeňské bankovní jednoty**, Josef Zasche, Alexander Neumann, 1906 – 1908
9. **Čechův most,** Jan Koula, 1906 – 1908
10. **Kotěrova vlastní vila**, Jan Kotěra, 1908 – 1909
11. **Laichterův dům**, Jan Kotěra 1908 – 1909
12. **Štencův dům**, Otakar Novotný 1909 – 1911
13. **Bílkova vila**, František Bílek, 1910 – 1911
14. **Dům U Černé Matky Boží**, Josef Gočár, 1911 – 1912
15. **Palác Koruna**, Antonín Pfeifer, 1911 – 1913
16. **Mozarteum**, Jan Kotěra, 1912 – 1913
17. **Kubistické vily a domy v Podskalí**, Josef Chochol, 1912 – 1914
18. **Obytné družstevní domy**, Otakar Novotný, 1919 – 1921
19. **Kolonie rodinných domů Ořechovka,** Jaroslav Vondrák a další, 1919 – 1936
20. **Úpravy Pražského hradu,** Josip Plečnik, 1920 – 1935
21. **Legiobanka**, Josef Gočár, 1921 – 1923
22. **Palác Adria**, Pavel Janák, Josef Zasche, 1922 – 1925
23. **Palác Olympic**, Jaromír Krejcar, 1923 – 1926
24. **Vodárna a filtrační stanice v Podolí**, Antonín Engel, 1923 – 1928, 1954 – 1965
25. **Městská knihovna**, František Roith, 1923 – 1928
26. **Nová zástavba pod Emauzy**, Bohumil Hübschmann, 1923 – 1931
27. **Regulační plán Dejvic,** Antonín Engel, 1924 – 1925
28. **Palác vzorkových veletrhů**, Oldřich Tyl, Josef Fuchs, 1924 – 1928
29. **Zahradní město Spořilov,** Josef Bertl a další, 1924 - 1935
30. **Obchodní dům Lindt,** Ludvík Kysela, 1925 – 1927
31. **Edisonova transformační stanice** František Adalbert Libra, 1926 – 1930
32. **Thomayerova nemocnice**, Bohumír a Ladislav Kozákovi, 1926 – 1940
33. **Vlastní vila Evžena Linharta**, Evžen Linhart, 1927 – 1929
34. **Kostel sv. Václava**, Josef Gočár, 1927 – 1930
35. **Budova S.V.U. Mánes**, Otakar Novotný, 1927 – 1930
36. **Kostel Nejsvětějšího Srdce Páně**, Josip Plečnik, 1927 – 1933
37. **Národní památník na Vítkově a Vojenské muzeum**, Jan Zázvorka, 1927 – 1933
38. **Budova Elektrických podniků,** Adolf Benš, Josef Kříž, 1927 – 1935
39. **Barrandov, Barrandovské terasy**, Max Urban, Vladimír Grégr a další, 1927 – 1945
40. **Obchodní dům BAŤA**, Jindřich Svoboda, František Lydie Gahura, Arnošt Sehnal, 1928 – 1929
41. **Traubova vila**, Bruno Paul, 1928 – 1929
42. **Müllerova vila**, Adolf Loos, Karel Lhota, 1928 – 1930
43. **Schückova vila,** Ernst Mühlstein, Victor Fürth, 1928 – 1930
44. **Obnova hrobky českých králů**, Kamil Roškot, 1928 – 1935
45. **Všeobecný penzijní ústav**, Karel Honzík, Josef Havlíček, 1929 – 1934
46. **Soubor vil na Hanspaulce**, Antonín Mendl, 1929 – 1935
47. **Husův sbor**, Pavel Janák, 1931 – 1933
48. **Francouzské školy v Dejvicích**, Jan Gillar, 1931 – 1934
49. **Kolonie na Babě**, Pavel Janák a další, 1931 – 1940
50. **Vila Miroslava Hajna**, Ladislav Žák, 1932 – 1933
51. **Sídliště s malými byty „U Zelené lišky“**, František Adalbert Libra a další, 1932 – 1936
52. **Dům Svazu československého díla**, Oldřich Starý, 1934 – 1938
53. **Dermatovenerologický pavilon nemocnice Na Bulovce**, Jan Rosůlek 1935 – 1936
54. **Budovy Technického a Zemědělského musea na Letné**, Milan Babuška 1935 – 1942
55. **Budova České národní banky**, František Roith, 1935 – 1944
56. **Skleněný palác**, Richard Ferdinand Podzemný, 1936 – 1937
57. **Obchodní dům Bílá labuť Praha**, Josef Kittrich, Josef Hrubý, 1937 – 1939
58. **Obytný soubor Molochov**, Josef Havlíček a další, 1938 – 1939
59. **Vinohradská sokolovna**, František Marek, Václav Vejrych, 1938 – 1946
60. **Kostel sv. Jana Nepomuckého**, Jarsolav Čermák, 1939 – 1942
61. **Sídliště Solidarita**, František Jech a kolektiv, 1947 – 1951
62. **Hotel International**, František Jeřábek a kol., 1951 – 1955
63. **Hotel Jalta**, Antonín Tenzer, 1954 – 1955
64. **Restaurant Praha EXPO**, František Cubr, Josef Hrubý, Zdeněk Pokorný, 1956 – 1958
65. **Plavecký stadion v Podolí**, Richard Ferdinand Podzemný, 1958 – 1965
66. **Ústav makromolekulární chemie**, Karel Prager, 1958 – 1965
67. **Strojimport Praha,** Zdeněk Kuna a další, 1962 – 1970
68. **Rektorské křídlo Karolina**, Jaroslav Fragner, 1963 – 1968
69. **Věže Emauzského kláštera**, František Maria Černý, 1964 – 1969
70. **Nové ruzyňské letiště**, Karel Filsak a kol., Petr Franta, Michal Brix, 1965 – 1968, 1994 – 1997
71. **Budova Federálního shromáždění (dnes Národní muzeum)**, Karel Prager, 1966 – 1974
72. **Sídliště Ďáblice**, Victor Tuček a kol., 1966 – 1982
73. **Bytový dům Hadovka**, Josef Polák, Vojtěch Šalda, 1967 – 1971
74. **Nuselský most**, Stanislav Hubička a kol., 1967 – 1973
75. **Kostel U Jákobova žebříku**, Ernst Gisel, 1968 – 1971
76. **Hotel Intercontinental**, Karel Filsak, Karel Bubeníček, Jaroslav Švec, 1968 – 1974
77. **Obchodní dům Kotva**, Vladimír Machonin, Věra Machoninová, 1969 – 1975
78. **Vila filmové režisérky Věry Chytilové**, Emil Přikryl, 1970 – 1975
79. **Hala Hlavního nádraží**, Jan Bočan, Josef Danda, Jan Šrámek, Alena Šrámková, 1970 – 1977
80. **Obchodní dům Máj**, John Eisler, Miroslav Masák, Martin Rajniš, 1971 – 1975
81. **Budova ČKD**, Alena a Jan Šrámkovi, 1974 – 1983
82. **Domov pro seniory Malešice**, Jan Línek, Vlado Milunič, 1974 – 1985
83. **Nová scéna, restauračni a provozní budova ND**, Karel Prager, 1976 – 1983
84. **Divadlo Spirála**, Jindřich Smetana, Jan Louda, Tomáš Kulík, Zbyšek Stýblo, 1990 – 1991
85. **Budova IBC Těšnov**, Martin Kotík, Václav Králíček, 1991 – 1993
86. **Pojišťovna Generali**, Martin Kotík, Václav Králíček, Vladimír Krátký, 1991 – 1993
87. **Veslařský klub Slavia Praha**, P. Kolář, A. Lapka, 1993 – 2000
88. **Budova OCV a Nový studiový dům**, ADNS, 1993 – 1994, 1996 – 2000
89. **Tančící dům**, Frank Owen Gehry, Vlado Milunič, 1994 – 1997
90. **Zlatý anděl,** Jean Nouvel, 1994 – 2000
91. **Administrativní centrum IPS**, Zdeněk Jiran, Michal Kohout, Lubor Sladký, 1995 – 1997
92. **Oranžerie na Pražském hradě**, Eva Jiřičná, Petr Vágner, 1995 – 1999
93. **Rekonstrukce paláce Langhans**, Ladislav Lábus a kol., 1996 – 2002
94. **Průchod valem Prašného mostu**, Josef Pleskot, 1996 – 2002
95. **BB centrum Michle - Brumlovka**, Jan Aulík, Jakub Fišer a další, 1996 – 2008
96. **Administrativní budova MUZO**, Stanislav Fiala, Daniela Polubědovová, 1997 – 2000
97. **Rezidence Kavčí hory 1**, Karel Mrázek, 1999 – 2000
98. **Corso Karlín**, Ricardo Bofill, Jean-Pierre Koukolík, Jiří Řezák, 1999 – 2000
99. **Hotel Josef**, Eva Jiřičná, Petr Vágner, 1999 – 2002
100. **Rodinný dům s ateliérem**, Karel Mrázek, 1999 – 2002
101. **Villa park Strahov,** Boris Radčenkov, Prokop Tomášek, Jaroslav Wertig, 1999 – 2003
102. **The Park**, Jakub Cigler, Vincent Marani, 1999 – 2010
103. **River City Prague**, Rohanský ostrov, 1999 - 2021
104. **Vestibul stanice metra Kolbenova**, Marek Chalupa a další, 2000 – 2001
105. **Muzeum Kampa**, Václav Cígler, Marian Karel a další, 2000 – 2001
106. **Palác Euro**, Richard Doležal, Petr Malínsk a další, 2000 – 2002
107. **Národní technická knihovna**, Roman Brychta a další, 2000 - 2009
108. **Fotbalový stadion SK Slavia Praha**, Martin Kotík, Daniel Dvořák, Leoš Zeman, 2001 – 2008
109. **City**, Richard Meier a další, 2001 – 2018.
110. **Polifunkční dům Eucon**, Zdeněk Fránek, 2002 – 2005
111. **Výchovně-vzdělávací centrum v Zoo Praha**, Josef Pleskot, 2003 – 2004
112. **Centrum současného umění DOX,** Ivan Kroupa, Martin Rajniš, Petr Hájek, 2005 – 2018
113. **Trojský most**, Roman Koucký, Libor Kábrt, 2006 – 2014
114. **Rekonstrukce areálu Komwag**, Miroslav Holubec a další, 2009 – 2015
115. **Fakulta humanitních studií,** Kuba Pilař, Tomáš Pilař, Martin Klimecký, 2010 – 2020
116. **Budova Five**, David Wittassek, Jiří Řezák, Pavel Fanta, 2011 – 2017
117. **Palác DRN**, Národní třída, Stanislav Fiala, 2012 – 2017
118. **Kostel Krista Spasitele na Barrandově**, Jakub Žiška, Pavel Šmelhaus, 2012 – 2020
119. **KKCG – Bořislavka Centrum**, Jan Aulík, Leoš Horák, David Zalabák, 2012 – 2021
120. **Nové sídlo finanční skupiny J&T**, Vít Máslo, David Richard Chisholm, 2013 – 2020
121. **V Tower**, Radan Hubička, 2015 – 2018
122. **Vodárenská věž a observatoř**, Petr Hájek a další, 2016 – 2018
123. **Churchill II,** Jakub Cigler, 2020

Česká architektura vyjadřuje genius loci polohy v samém srdci Evropy. Po staletí v ní rezonovaly na křižovatce cest a vlivů impulzy ze všech světových stran. Nejinak tomu bylo i od počátku dvacátého století. Jan Kotěra, vychovaný školou Otto Wagnera na vídeňské akademii, vyvedl českou architekturu z času historismu do nové doby secese a moderny, v níž výsledná forma vycházela z konstrukce a účelu. Naproti tomu další kubistická generace, pod heslem „od moderní architektury k architektuře“ položila důraz na základní formy – hranol a pyramidu – a pokusila se expresívním výrazem o transformaci dvojdimenzionální Picassovy malby do tří dimenzí architektury.

Po založení Československa iniciovala tato generace, vedená Josefem Gočárem a Pavlem Janákem, národní sloh – rondokubismus a otevřela i sociální problém doby, jímž byl rozvoj sídel s výstavbou tzv. zahradních měst. Tento trend nakrátko vystřídal vliv civilismu holandské cihly, aby byl vzápětí od poloviny dvacátých let překonán ideou purismu a konstruktivismu, inspirovanou Le Corbusierem a Bauhausem. Tento vývoj vyústil v osobitou českou nótu funkcionalismu, jehož nejvýznamnějšími představiteli se stali Kotěrovi žáci Jaromír Krejcar, Kamil Roškot a Bohuslav Fuchs. Česká architektura představovala až do počátku druhé světové války originální koncepci v mozaice evropských tendencí moderny.

První poválečná léta na konci čtyřicátých let na tuto linii sice navázala se zvýšeným důrazem na sociální témata – zejména v oblasti bydlení a zdravotnictví, když realizovaná díla Josefa Havlíčka nebo Bedřicha Rozehnala znovu vyvolala mezinárodní uznání. Na přelomu čtyřicátých a padesátých let byl však tento vývoj přerušen zestátněním všech soukromých architektonických ateliérů. Tím se z architektů jako představitelů svobodného povolání stali manipulovatelní zaměstnanci a cesta ke snadné indoktrinaci stalinského modelu socialistického realismu ze Sovětského svazu byla otevřena. Výsledkem tohoto posunu byla výstavba ostravských satelitů Poruby a Havířova nebo pavilonů vysokých škol v Olomouci a Pardubicích od Jiřího Krohy.

Teprve po projevu sovětského vůdce Nikity Sergejeviče Chruščova „O zbytečnostech v architektuře“ v moskevské akademii architektury v prosinci 1954 došlo k pozvolnému opouštění metody socialistického realismu a postupnému návratu k modernímu výrazu, což se však mohlo projevit spíše jen v několika solitérních stavbách, jako v československém pavilonu na světové výstavě EXPO 1958 v Bruselu od Františka Cubra, Josefa Hrubého a Zdeňka Pokorného nebo v Makromolekulárním ústavu ČSAV v Praze, zatímco bytová výstavba sídlišť upadla do stereotypu prefabrikované panelové výstavby. Výjimečným počinem byla přestavba Karolina jako sídla rektorátu Karlovy univerzity pod suverénním vedením Jaroslava Fragnera, který ji realizoval postupně v několika etapách.

Šedesátá léta přinesla politické uvolnění a s ním i snahu o liberalizaci v oblasti architektury vzájemnou konkurencí projektových ústavů i částečným uvolněním tržních mechanismů. Důsledkem byl vznik ateliérů Alfa, Beta, Gama, Delta, v nichž dostali výjimečnou příležitost architekti Filsak, Šrámek, Prager, Machonin a další, nebo ateliéru v Liberci pod vedením Karla Hubáčka a Státního ústavu pro projektování obchodu, kde se výrazně uplatnili Zdeněk Řihák, Růžena Žertová nebo Jaromír Sirotek. Odrazem atmosféry doby i mezinárodní důvěry, kterou si česká architektonická komunita rychle dobývala zpět, bylo i uspořádání světového kongresu UIA na Pražském hradě v červnu 1967.
Symbolickým vyvrcholením architektury Pražského jara byl pak československý pavilon na EXPO 1970 v Ósace, navržený Viktorem Rudišem, Alešem Jenčekem a Vladimírem Pallou, realizovaný už krátce po sovětské okupaci.

Ta přinesla návrat politizace architektonické práce, vyloučení představitelů Pražského jara z činnosti ve Svazu architektů i radikální omezení architektonických soutěží. Řada významných a nadaných tvůrců se rozhodla pro emigraci. Monotonie tehdy vzniklých sídlišť byla věrně zpodobena ve filmu Věry Chytilové Panelstory. Nespokojenost mladé generace se projevila zájmem o postmoderní vlnu v západním světě a pokusy o její implantaci do našeho prostředí. Určitý průlom znamenal úspěch ateliéru SIAL, začleněnému v době normalizace zpět do libereckého Stavoprojektu, v mezinárodní soutěži na zástavbu přístavu Tegel v Západním Berlíně, z níž vyplynula realizace obytného domu na výstavě IBA v berlínské čtvrti Kreuzberg v sousedství staveb nejvýznamnějších architektů 80. let.
Na konci 80. let, v souvislosti s vyčerpáním byrokratického normalizačního režimu, byly již patrné kritické tlaky, usilující o nápravu nezdravých poměrů a pokusy o obnovení mezinárodních styků.

Sametová revoluce v listopadu 1989 pak přinesla i obnovení statutu svobodného povolání pro profesi architekta, a tak devadesátá léta byla dobou transformace k standardním procesům architektonické tvorby a plné autorské zodpovědnosti. Vstup zahraničních investorů a architektů podmínil rozvoj konkurenceschopnosti a kompatibility české architektury v mezinárodním dialogu. Stavba Tančícího domu Franka Gehryho a dalších staveb zahraničních architektů tak doprovázely návrat české architektury do mezinárodní komunity v posledním čtvrt století, z jehož výsledků, patrných na každém kroku nejen v Praze, ale i v řadě dalších českých a moravských měst, se můžeme dnes těšit a také z nich těžit do budoucna. Rozmanitost konceptů, rezonujících individualitu a invenci přicházejících mladších generací, je příslibem naděje.

Výstava „Česká architektura od secese k dnešku“, uspořádaná ke 150. výročí narození Jana Kotěry v Jízdárně Pražského hradu, byla pokusem o bilanci stodvacetiletého úsilí reprezentantů architektonické profese v době dramatických technologických změn a politických proměn. Medailony více než stovky předních tvůrců vytvářely na výstavě symbolický průvod mnoha generací, následujících odkaz Kotěry jako zakladatelské osobnosti. Na toto téma navazuje i naše publikace.
V dosavadní bibliografii české moderní architektury nalezneme sice několik lexikonů, které se však většinou omezují na písemné informace. Dnešní mladší generace jsou však výrazně orientovány na vizuální sdělení a architektura je také vizuálním, prostorovým uměním. Proto jsme se rozhodli – jako vyústění zmíněné expozice – předložit široké čtenářské veřejnosti tuto obrazovou publikaci – Alfabet české moderní architektury, zahrnující více než stovku stručných životopisů a vrcholných realizací tvůrců, kteří ovlivňovali architekturu a prostředí našich měst od počátku dvacátého století až do současnosti.

Vladimír Šlapeta

Výstava „Česká architektura od secese k dnešku“ byla otevřena v Jízdárně Pražského hradu v září a říjnu 2021 jako první instalace po uzavření v kritické době pandemie. Ačkoli vznikala jako improvizace v neobyčejně krátkém čase, byla nejrozsáhlejší prezentací moderní architektury v českých zemích za posledních dvacet let. Původně byla plánována výstava ke 150. výročí narození Jana Kotěry, jenž je považován za zakladatelskou a vůdčí osobnost české moderní architektury, od níž se odvíjí vývojová linie naší stavební tvorby od secese až k současnosti, a ta se měla uskutečnit v Mánesu.

Nabídka Správy Pražského hradu k přenesení výstavy do prostor Jízdárny otevřela perspektivu podstatně rozšířit expozici a pojmout ji jako „žatvu“ architektonické produkce v našem prostředí od doby secese až do dnešních dnů. Atraktivitu výstavy zdůraznilo přes tři sta modelů a artefaktů ze státních i soukromých sbírek ze všech koutů republiky, které přitáhly nejen odbornou, ale také širokou laickou veřejnost a mládež.

Výstava modelů a fotografií, kaleidoskopu staveb v Čechách, na Moravě a ve Slezsku za posledních sto dvacet let, tak dokumentovala fyzickou podobu naší země v tomto období z pohledu důležitých měst a všech krajů, které se na přípravě aktivně podílely. Její střed reprezentovala expozice díla patrona české moderní architektury Jana Kotěry, která připomněla i jeho přínos v oblasti nábytkového a průmyslového designu. Toto symbolické „srdce“ celé expozice obklopoval průvod ikon – medailony více než stovky architektů, s generačním rozptylem narození více než sta let, kteří svou tvorbou naši architekturu významně ovlivnili.

Rozsah a záběr výstavy výstižně charakterizovaly již základní údaje této akce, připravené za pouhých šest měsíců. Na ploše téměř 2000 m2 za spolupráce dvaceti regionálních kurátorů ze všech krajů České republiky bylo prezentováno více než pět set architektonických děl. Modely a fotografie doplňovaly i ukázky designu a audiovizuální programy.

Česká architektura od secese k dnešku byla v pořadí sedmou, a bezpochyby nejrozsáhlejší a nejúplnější výstavou k tomuto tématu v historii Československé republiky, resp. České republiky. /1935 – Výstava architektury, bydlení a urbanismu VABU, 1940 – Výstava Za novou architekturu ZNA, 1953 – Architektura v českém národním dědictví, 1967 – Československá moderní architektura, 1978 – Československá architektura socialistické éry, 2001 – Deset století architektury/.

Petr Ivanov

Expozice Jana Kotěry

prezentovala stěžejní díla Jana Kotěry a připomněla i přehled všeho jeho žáků, které vychoval nejprve na Uměleckoprůmyslové škole /1898 – 1910/ a poté na Akademii výtvarných umění /1911 – 1923/. Vedle ukázek tvorby v architektuře a uměleckém průmyslu je doprovodila i sbírka vzácných dokumentů, vážících se k jeho osobnosti a dílu.

Ikony české architektury

vlastně pojaté jako medailony více než stovky osobností naší architektury a jejich zásadních staveb od Kotěry přes všechny další generace až k předním architektům našich dnů. Připomenuti jsou i dříve opomíjení židovští a němečtí architekti anebo zahraniční architekti, kteří svými intervencemi ovlivnili naši a mezinárodní debatu /Ludwig Mies van der Rohe, Frank Gehry apod.

Expozice hlavního města Prahy

reprezentovala na sto nejvýznamnějších děl nové architektury všech městských částí naší metropole i v jejich funkčních a stylistických rozmanitostech včetně těch, které vyvolaly v různých dobách kontroverzní diskuse. Zvláštní místo zaujal kompletní soubor modelů všech výstavních vil, postavených na výstavě Svazu československého díla na Babě /1932 – 1934/.

Expozice moderní architektury krajů České republiky

vznikla za spolupráce Národního památkového ústavu a hejtmanství a ilustrovala vývoj architektury v jednotlivých regionech s ohledem na jejich specifičnost za posledních 120 let. Zvláštní pozornost byla věnována také velkým městům – Brnu, Zlínu, Hradci Králové, Ostravě a Olomouci.

Architektura po Sametové revoluci

představila výběr úspěšných děl po listopadu 1989, v nichž se odrazil rychlý vývoj naší architektury od doby řízené ekonomiky s monopolem socialistického stavebního průmyslu k tržnímu hospodářství demokratické společnosti, s posunem od státních projektových ústavů k tvůrčí činnosti soukromých architektonických ateliérů.

Expozice promarněných šancí

Připomněla tři neuskutečněné projekty, které vznikly v Praze v nedávné době a jejichž uskutečnění nakonec ztroskotalo – zejména vítězný soutěžní návrh Jana Kaplického na Národní knihovnu a dále také návrh „ledního medvěda“ Radana Hubičky na Vítězném náměstí a námět Petra Malínského na umístění Slovanské epopeje Alfonse Muchy na záhlaví Štefánikova mostu.

Výtvarným akcentem instalace byl soubor dřevěných modelů Huti architektury Martina Rajniše, zejména model „včelína“, který měl symbolizovat tvůrčí vření současné české architektonické scény.

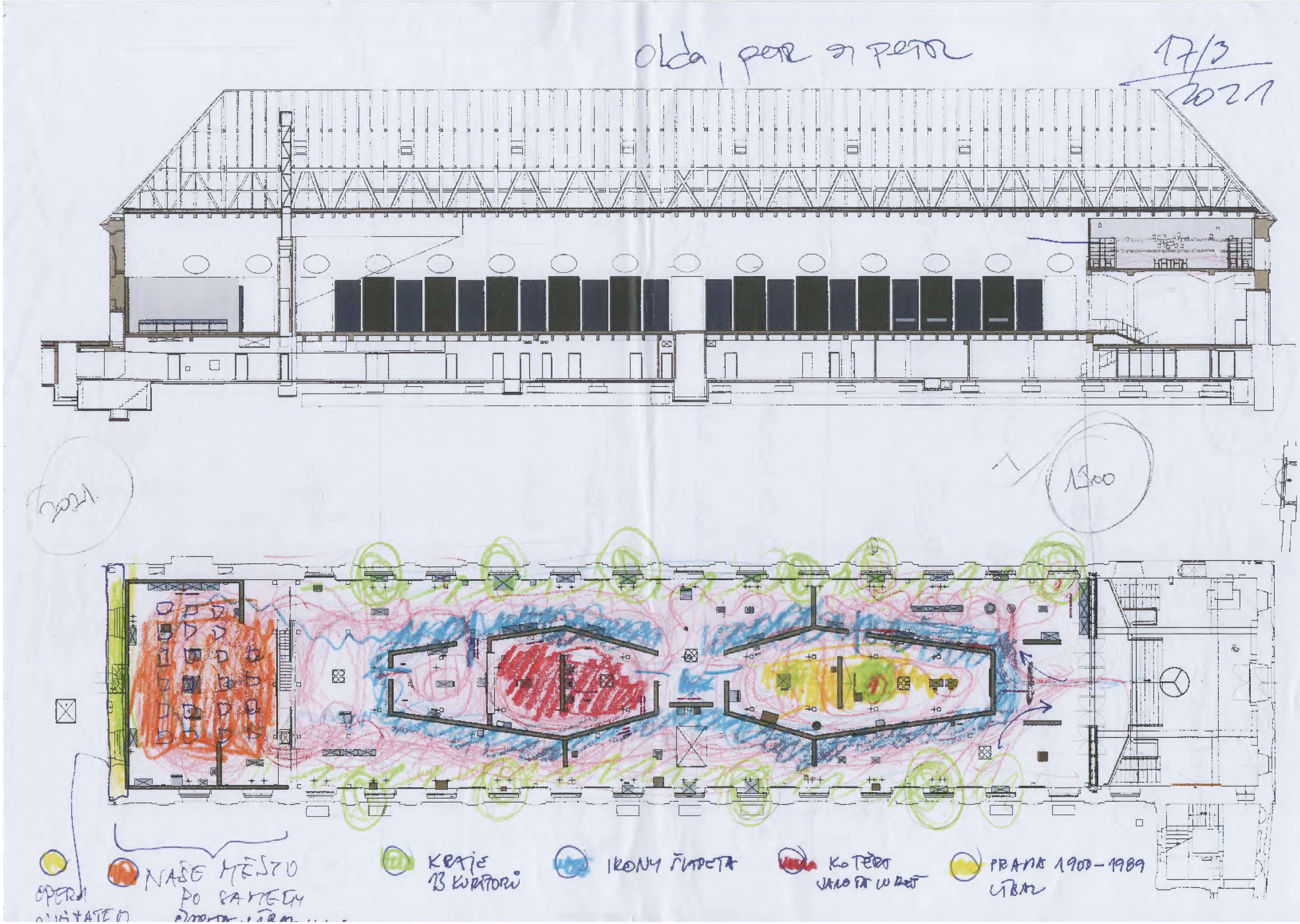

17/3 2021
2021
1900
NAŠE MĚSTO
PO SAMETU
KRAJE
13 KURÁTORŮ
PRAHA 1900–1989

Expozice Jana Kotěry

Ikony české architektury

Expozice hlavního města Prahy

Expozice hlavního města Prahy

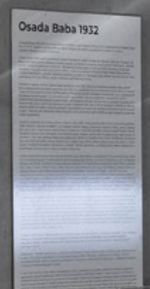

Expozice moderní architektury krajů České republiky

Architektura po Sametové revoluci

Architektura po Sametové revoluci

Lod' Bella Bohemia, 2022
Foto: Prague Boats

Předložená publikace je vynikající mnohaúčelovou příručkou, která umožňuje jak rychlou topologickou orientaci v moderní pražské architektuře takříkajíc „od stolu“, tak i stručné a výstižné seznámení se s tvaroslovím a detaily pražských staveb přímo v terénu.

Zdržím se shrnutí jejího obsahu, nicméně stojí za zmínku, že kniha na méně než stu padesáti stranách dokázala pokrýt celé město včetně jeho odlehlých částí, čímž k těmto místům poskytuje jak odborný klíč, tak je zároveň vtahuje zpět do „relevantního“ urbánního prostoru Čímž tato místa kýženým způsobem rehabilituje a poskytuje důvod k jejich návštěvě.

Je jasné, že do symbolické sekvence 1 – 2 – 3, trefně poukazující na encyklopedickou i pedagogickou povahu knížky, se řada staveb nemohla vejít; nicméně celkově kniha více než zdařile naplňuje stanovený cíl „představit [ne]jen kvalitní tvorbu, ale především [i] typologickou pestrost“ města – kniha zahrnuje „vily, obytné domy, zahradní města, kulturní stánky, školní, administrativní a obchodní budovy, industriální stavby a pochopitelně též sakrální architekturu“ – které bývá stále vnímáno jako svého druhu skanzen. Kniha též prostřednictvím chronologického řazení a převedením ilustračních fotografií do černobílé zdařile ruší hranici mezi starým a novým a stavby z počátku 20. století i z konce první čtvrtiny 21. století uvádí do vzájemného – a zdaleka ne samozřejmého – kontextu.

Graficky velmi dobře pojatá malá encyklopedie či průvodce – jednotlivé komentáře obsahují i odkazy na další literaturu – tak skvěle slouží i jako erudovaný úvod do moderní pražské architektury, na základě kterého si lze udělat velmi dobrý přehled toho, co vlastně v Praze stojí, včetně vytažení na světlo staveb, kolem kterých se jinak chodívá bez povšimnutí.

V Praze 10. 10. 2022
Mgr. Ondřej Váša, Ph.D.

123 ikon pražské moderní architektury

Vydal: Czech Architecture Week s.r.o.

Obrazové materiály jsou upravenou verzí materiálů zaslaných pro účely výstavy Česká moderní architektura od secese k dnešku.

Průvodce pražské architektury je nekomerční projekt, vydaný s podporou magistátu hl. m. Prahy. Poděkování patří všem partnerům výstavy, jednotlivým městským částem Prahy a magistrátu hl. m. Prahy.

Úroveň reprodukcí je dána kvalitou tiskových podkladů dodaných jednotlivými subjekty, které jsou v publikaci zastoupené.

Průvodce je neprodejný a slouží pouze pro reprezentativní účely.

Hlavní editor: Patrik Líbal

Speciální poděkování Ivetě Kopicové za spolupráci při realizaci tohoto průvodce.

Redakce: Daniel Ivanov a Architecture Week Praha
Jazykové korektury: Ludmila Palátová
Design a grafická úprava: Daniel Perogordo Madrid
Fotografie: Iveta Kopicová
Osvit a tisk: AF BKK, s. r. o.

Text © Patrik Líbal

I. vydání v jazyce českém

© Czech Architecture Week s.r.o.